

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Ingrida Haringová

**Afganistan ako izolátor regionálnych komplexov?
Sektorová analýza afganskej bezpečnosti**

Diplomová práca

Praha, 2017

Autor práce: Ingrida Haringová

Vedoucí práce: JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D

Rok obhajoby: 2017

Bibliografický záznam

HARINGOVÁ, Ingrida, 2017. Afganistan ako izolátor regionálnych komplexov? Sektorová analýza afganskej bezpečnosti. Praha. Diplomová práca. Univerzita Karlova, Fakulta sociálnych vied, Institut politologických štúdií. Katedra bezpečnostných štúdií. Vedoucí práce JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D.

Abstrakt

Cieľom diplomovej práce *Afganistan ako izolátor regionálnych komplexov? Sektorová analýza afganskej bezpečnosti* bolo sektorovo analyzovať afganskú bezpečnosť z pohľadu teórie regionálnych bezpečnostných komplexov vyvinutej Barry Buzanom a Ole Wæverom. Úlohou tejto práce bolo zrevidovať platnosť zaradenia Afganistanu do kategórie izolátora a identifikovať faktory, ktoré môžu jeho pozíciu izolátora narúšať. Afganistan je jedinečne situovaný medzi tri regionálne komplexy: Strednú Áziu, Blízky Východ a Južnú Áziu. Sektorová analýza prebehla kombináciou troch častí: a) diškurzu - prejavov a vyhlásení prezidenta Ashraf Ghaniho a CEO Abdullah Abdullaha (2014 -) doplnená informáciami z Ministerstva zahraničných vecí a b) materiálnych vzťahov v regióne a za c) histórii Afganistanu. Sektorovo je práca zameraná na vojenský, politický a ekonomický sektor. V diškurzívnej analýze je dôraz venovaný na to, ako je Afganistan prezentovaný jednotlivými aktérmi kombináciou inštitucionálneho diškurzu a širšej debaty v anglicky hovoriacich afganských médiách.

Abstract

The goal of master thesis *Afghanistan as an insulator of regional complexes? Sectoral analysis of Afghan security* was to analyze security of Afghanistan based on sectors and from the viewpoint of Regional security complex theory developed by Barry Buzan and Ole Wæver. The purpose of the thesis was to review categorization of Afghanistan as an insulator and identify factors which undermine his status as such. Afghanistan's location is very much unique because it lies among three different regional security complexes – Central Asia, The Middle East, and

South Asia. The analysis was conducted through combination of a) discourse analysis of statements and speeches of president Ashraf Ghani and CEO Abdullah Abdullah (2014 -) and added with information from the Ministry of Foreign Affairs and b) material relations in regions, such as trade routes, military aid etc. and c) history. Analysis is based on military, political, and economic sectors. The discursive analysis pays attention to the perception of Afghanistan on itself with focus on institutional discourse and broader debate in the English-speaking afghan media.

Kľúčové slová

Afganistan, bezpečnosť, sektorová analýza, regionálny bezpečnostný komplex, regionálna úroveň analýzy

Keywords

Afghanistan, security, sectoral analysis, regional security complex, regional level of analysis

Rozsah práce: 204 803 znakov s medzerami (175 868 znakov bez medzier)

Prehlásenie

1. Prehlasujem, že som predkladanú prácu spracovala samostatne a použila len uvedené pramene a literatúru.
2. Prehlasujem, že práca nebola využitá k získaniu iného titulu.
3. Súhlasím s tým, aby práca bola sprístupnená verejnosti pre účely výskumu a štúdia.

V Prahe dňa 31.7.2017

Ingrida Haringová

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som rada pod'akovala vedúcemu diplomovej práce JUDr. PhDr. Tomášovi Karáskovi, Ph.D. za cenné pripomienky a rady.

PROJEKT DIPLOMOVEJ PRÁCE

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd

Institut politologických studií

Předpokladaný název práce: Afganistan ako izolátor regionálnych komplexov? Sektorová analýza afganskej bezpečnosti

Autor: Ingrida Haringová

Odbor a ročník štúdia: Bezpečnostní studia, 1. Ročník

Akademický rok: 2015/2016

Konzultant: JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D

Voľba témy

Afganistan, vnútrozemská (landlocked) krajina len s málo zdrojov, slúžila ako nárazníkový štát medzi dvoma ríšami - ruskou a britskou dlhé roky. Počas studenej vojny bol Afganistan neutrálna zóna a neskôr sporné územie medzi Sovietskym zväzom a USA. Sovietska okupácia Afganistanu, následná občianska vojna a vláda Talibanu zanechali krajinu v ruinách. Jeho budúcnosť a budúcnosť štátov v jeho okolí je úzko spätá, pretože konštruktívne partnerstvá, ktoré zahŕňajú Afganistan a jeho susedov sú nevyhnuté pre regionálnu stabilitu. Tak ako Afganistan ovplyvňuje bezpečnosť a vývoj jeho susedov, tak stabilita a zahraničná politika jeho susedov ovplyvňuje Afganistan, pretože je potenciálny zdroj nestability, a to najmä cez export zbraní, drog a ideológie (Weinbaum, 2006: 2).

Veľa výziev, ktorým Afganistan čelí, pôsobia ako vnútroštátne, ale sú v ich podstate aj regionálne. Z toho dôvodu musia byť riešené regionálnymi stratégiami a kooperáciou. Obmedzenie tranzitu zbraní, drog a pašovania musí byť riešené z regionálnej perspektívy (Weinbaum, 2006: 6). Ale je nevyhnutné identifikovať, ktoré problémy a hrozby ovplyvňujú aké štáty, alebo regióny. Táto identifikácia je potrebná pre vybudovanie efektívnych regionálnych riešení a partnerstiev. Počas troch desaťročí vojny v Afganistane, jeho susedia boli nejakým spôsobom zapojení do prebiehajúcich konfliktov a ich bezpečnostná situácia bola výrazne ovplyvnená. Podľa Harpvikena politická budúcnosť Afganistanu a jeho susedov je navzájom rozhodujúco prepojená. Okolité krajiny majú veľa spoločného čo sa týka bezpečnostných hrozieb spojených s Afganistanom - transnárodné extrémistické hnutia, utečencov a migráciu, obchod s drogami a zahraničnú vojenskú prítomnosť (Harpviken, 2010: 11).

Hoci Afganistan výrazne ovplyvňuje krajiny okolo seba, podľa Buzana a Wævera Afganistan leží na rozchodníku troch regionálnych bezpečnostných komplexov, čo vďaka sektorovej analýze bude možné overiť. Môj predpoklad je, že rôzne sektory bezpečnosti môžu "ťahat" Afganistan do rozdielnych regionálnych komplexov, čo by potvrdilo ich hypotézu, že momentálne Afganistan nepatrí do žiadneho z nich. Akokoľvek, môže byť zaujímavé vďaka sektorovej analýze identifikovať región, do ktorého to Afganistan "ťahá" najviac a tento proces sledovať v čase. Členstvo v regionálnom bezpečnostnom komplexe je vzájomne sa vylučujúce, a teda štát môže patriť len do jedného z okolitých komplexov (Buzan & Wæver, 2003: 48).

Regionálne bezpečnostné komplexy sú súčasťou teórie nazývanej regionalizmus, ktorý dostal na vážnosti najmä v období dekolonizácie a po ukončení studenej vojny. Regionalizmus je spájaný najmä s Kodaňskou školou, a to hlavne s Barry Buzanom a Ole Wæverom. Rozpad štruktúry vytvorenej studenou vojnou spôsobil nárast relatívnej autonómie regionálnej bezpečnosti, pretože dekolonizácia otvorila priestor pre regionálnu vojenskú dynamiku, ktorá po ukončení studenej vojny mohla pôsobiť s oveľa väčšou slobodou (Buzan and Weaver, 2003: 19). Práve analýza na regionálnom leveli je medzistupňom medzi štátnym a globálnym levelom a regionálny systém je sprostredkovateľ medzi globálnou a lokálnou bezpečnostnou dynamikou. Región je odlišiteľný systém štátov, tesne spojených geografickým susedstvom a ich bezpečnostné vzťahy sú na toľko dôležité, že vytvárajú hranice medzi inými regionálnymi formáciami a medzi jednotkami komplexu existuje autonómna bezpečnostná dynamika. Ich primárne bezpečnostné záujmy a obavy sú vzájomne prepojené natoľko, že problémy národnej bezpečnosti jednotlivých štátov sa nedajú analyzovať oddelene (Buzan, 1991: 190). Kľúčovou podmienkou regionálneho bezpečnostného komplexu je vykazovanie teritoriálne ohraničeného modelu vzájomnej bezpečnostnej závislosti, ktorá ich oddeľuje od iných susedných štátov jasne a zreteľne (Buzan, Wæver & de Wilde, 2005: 24). Základnú štruktúru regionálneho bezpečnostného komplexu tvoria vonkajšie hranice, anarchická štruktúra, polarita moci a vzťahy priateľstva a nepriateľstva medzi štátmi v rámci komplexu (Buzan & Wæver, 2003: 53).

Výskumná otázka

V roku 2003 Buzan a Wæver napísali, že Afganistan je izolátor medzi tromi regionálnymi komplexmi - Južnou Áziou, Blízkym Východom a Strednou Áziou. Napriek tomu, že nebol obsiahnutý ani v jednom komplexe, má s nimi intenzívne vzťahy a tak ako oni ovplyvňujú Afganistan, on ovplyvňuje regionálne bezpečnostné komplexy okolo. Autori ďalej uvádzajú, že Afganistan nie je dostatočne silný alebo dôležitý aby zjednotil okolité regionálne bezpečnostné komplexy (Buzan & Wæver, 2003: 486). Krajiny ako Afganistan, teda izolátory, majú vždy prepojenia na niekoľko regiónov v okolí a udržanie si statusu izolátora závisí na rovnováhe vzťahov k nim - ak jeden región začne prevládať a ostatné stratia na relatívnej dôležitosti, izolátor sa môže stať časťou jedného z komplexov (Buzan & Wæver, 2003: 487). Preto moja výskumná otázka je zameraná na faktory, ktoré zmenšujú postavenie Afganistanu ako izolátora. Potom ako identifikujem tieto faktory cez sektorovú analýzu afganskej bezpečnosti, sa zameriam

na identifikovanie konkrétneho regiónu, do ktorého je Afganistan “ťahaný” najviac a s najväčšou pravdepodobnosťou by mohol byť začlenený. Buzan & Wæver uvádzajú, že začlenenie izolátora do regionálneho komplexu nie je nemožné, ale jedná sa o komplikovaný a zdĺhavý proces, ktorý podľa autorov je celkom jedinečný (Buzan & Wæver, 2003: 487). Z analytického hľadiska, si myslím je veľmi zaujímavé skúmať Afganistan (alebo iné štáty - izolátory) aby sme mohli pochopiť tento prechod a čo naň vplýva. Buzan a Wæver uvádzajú najmä transnárodné spojenie Afganistanu a jeho susedov, čo je spôsobené jeho “nesúvislou štátnosťou” (Buzan & Wæver, 2003: 487), ale dajú sa v súčasnosti nájsť spojenia na národnej úrovni? A ak áno, ktoré sú najvýznamnejšie a najčastejšie?

Metodológia

Použitá metodológia bude príklad jedinečnej jednopríkladovej štúdie, pretože táto práca bude detailná analýza prípadu (faktory afganskej bezpečnosti, ktoré naznačujú, že sa v budúcnosti začlení do jedného z regionálnych bezpečnostných komplexov v okolí a tým pádom prestane plniť rolu izolátora). Cieľom tejto práce je poskytnúť hĺbkové porozumenie bezpečnostnej situácie v Afganistane a táto práca sa bude snažiť poskytnúť komplexný obraz so zahrnutím čo najviac premenných. Jedná sa o jedinečnú prípadovú štúdiu, pretože tak ako uvádza Drulák, jedinečnej prípadovej štúdiu nejde o nič iné ako o hĺbkové porozumenie jedného jediného prípadu. Jedinečná prípadová štúdia sa nesnaží prispieť k vývoju abstraktných teoretických konštrukcií, čo ani nebude cieľ tejto práce (Drulák, 2008: 33-34).

Závislá premenná v tomto prípade bude práve spomínaný status izolátora, ktorý závisí na nezávislých premenných, čo sú konkrétne faktory, ktoré ťahajú Afganistan do jedného z regionálnych bezpečnostných komplexov na základe sektorovej analýzy. Vďaka sektorovej analýze, ktorá bude uplatnená na bezpečnosť Afganistanu, bude možné identifikovať jedinečné vzájomné pôsobenia a vzťahy (Buzan, Wæver & de Wilde, 1998: 7). Sektory (vojenský, politický, ekonomický, sociálny a environmentálny) slúžia ako analytický nástroj, pre lepšie pochopenie bezpečnosti, ale neexistujú sami o sebe. Po osobitnej analýze je následne dôležité ich znova spojiť do jedného celku, aby mohol byť dosiahnutý jednotný obraz.

Predpokladaná osnova

Úvod

1. Regionálne bezpečnostné komplexy
  - 1.1 Špecifické postavenie izolátora
2. Sektorová analýza afganskej bezpečnosti
  - 2.1 Vojenský sektor
  - 2.2 Politický sektor
  - 2.3 Ekonomický sektor
  - 2.4 Societálny sektor
  - 2.5 Environmentálny sektor
3. Zhodnotenie sektorovej analýzy
4. Predpoklad možného členstva Afganistanu v jednom z regionálnych bezpečnostných komplexov

Záver

Zoznam predbežnej literatúry

ANTHONY, Mely Caballero, 2013. *Non-traditional security in Asia: issues, challenges, and framework for action*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 366 s. ISBN 978-981-4414-609.

BARFIELD, Thomas, 2012. *Afghanistan: a cultural and political history*. 9. vydanie. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 408 s. ISBN 978-069-1154-411.

BIRD, Tim a Alex MARSHALL, 2011. *Afghanistan: how the West lost its way*. New Haven: Yale University Press, 303 s. ISBN 097-830-0154-573.

BUZAN, Barry, 1988. *People, States, and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. 2. vydanie. Harlow: Pearson Longman, 393s. ISBN 0-7450-0720-1.

BUZAN, Barry a Ole Wæver, 2003. *Regions and Powers: The Structure of International Security*. 1. vydanie. Cambridge: Cambridge University Press, 564 s. ISBN 9780521891110.

BUZAN, Barry, Ole WÆVER a Jaap de WILDE, 1998. *Security: A New Framework for Analysis*. 1. vydanie. Boulder, CO: Lynne Rienner, 239s. ISBN 1-55587-784-2.

COLLINS, Alan (ed.), 2007. *Contemporary security studies*. Oxford: Oxford University Press, 444 s. ISBN 978-0-19-928469-6.

DRULÁK, Petr. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. 1. vydanie. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-385-7.

GARTENSTEIN-ROSS, Daveed (ed), 2010. *The Afghanistan-Pakistan theater: militant Islam, security*. Washington, D.C: FDD Press, 160 s. ISBN 978-098-1971-230.

GOODHAND, Jonathan a Mark SEDRA (ed), 2015. *The Afghan Conundrum: intervention, statebuilding and resistance*. NY: Routledge, 202 s. ISBN 978-1138830486.

HARPVIKEN, Kristian Berg. 2010. *Afghanistan in a Neighborhood Perspective: General Overview and Conceptualization*. Peace Research Institute Oslo (PRIO), , 1-40. ISBN 978-82-7288-365-1.

- HOLSTI, Kalevi J, 1996. *The State, War, and the State of War*. 1. Vydanie. Cambridge: Cambridge University Press, 272 s. ISBN 978-0521577908.
- CHAYES, Sarah, 2007. *The punishment of virtue: inside Afghanistan after the Taliban*. New York: Penguin Books, 416 s. ISBN 978-014-3112-068.
- LAKE, David A. a Patrick M. MORGAN, 1997. *Regional Orders: Building Security in a New World*. 1. Vydanie. Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press, 424 s. ISBN 978-0271017044.
- MIGDAL, Joel, 1988. *Strong Societies and Weak States: State-Society Relations and State Capabilities in the Third World*. 1. Vydanie. Princeton: Princeton University Press, 320 s. ISBN 978-0691010731.
- ROTBURG, Robert I., 2007. *Building a new Afghanistan*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 242 s. ISBN 978-0-8157-7569-0.
- ROY, Allison. 2004. Regionalism, Regional Structures and Security Management in Central Asia. *International Affairs*. 80 (3), s.463-483.
- RUBIN, Barnett R., 2015. *Afghanistan from the Cold War through the War on Terror*. Oxford: Oxford University Press, 544 s. ISBN 978-019-9791-125.
- RUBIN, Barnett R. a Jack SNYDER, 1998. *Post-Soviet Political Order: Conflict and State Building*. 1. Vydanie. London: Routledge, 224 s. ISBN 78-0415170697.
- SAIKAL, Amin a Kirill NOURZHANOV, 2016. *Afghanistan and its neighbors after the NATO withdrawal*. Lanham, MD: Lexington Books, 240 s. ISBN 978-149-8529-129.
- SNETKOV, Aglaya a ARIS, Stephen, 2013, *The regional dimensions to security: other sides of Afghanistan*. Houndsmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 304 s. ISBN 978-113-7330-048.
- SUHRKE, Astri, 2011. *When more is less: the international project in Afghanistan*. New York: Columbia University Press, 256 s. ISBN 978 0 231 702 720.

TELLIS, Ashley J. a Aroop MUKHARJI (eds.), 2010. *Is a regional strategy viable in Afghanistan?* [online]. Washington, D.C.: Carnegie Endowment for International Peace. Dostupné z: http://carnegieendowment.org/files/regional_approach.pdf

TOMSEN, Peter, 2011. *The wars of Afghanistan: messianic terrorism, tribal conflicts, and the failures of great powers*. New York: Public Affairs, 912 s. ISBN 978-1-61039-412-3.

WALLENSTEEN, Peter, 2002. *Understanding Conflict Resolution*. 1. Vydanie. London: SAGE, 336 s. ISBN 978-0761966678.

WEINBAUM, Marvin G. 2006. Afghanistan and Its Neighbors An Ever Dangerous Neighborhood. *United State Institute for Peace: Special Report 162.* , 1-20.

Obsah

Úvod	4
1. Teoreticko-analytický rámec	7
1.1 Bezpečnostná agenda a jej vývoj	7
1.2 Regionálny prístup v medzinárodných vzťahoch.....	8
1.2.1 Regionálny prístup ako úroveň analýzy	10
1.3 Klasická teória regionálnych bezpečnostných komplexov	11
1.4 Vývoj teórie regionálnych bezpečnostných komplexov	12
1.4.1 Neskorší vývoj regionálneho bezpečnostného komplexu podľa knihy Regióny a Mocnosti	13
1.4.2 Kritický pohľad na teóriu regionálnych bezpečnostných komplexov	18
1.5 Aplikácia teoreticky-analytického rámca na problematiku Afganistanu	20
1.5.1 Rozlíšenie medzi objektívnou a subjektívnou bezpečnosťou.....	20
1.5.2 Kombinácia materiálneho a ideového sveta	21
1.5.3 Sektorová analýza.....	22
1.5.4 Syntéza teoretických konceptov	23
2 Historická analýza Afganistanu od prvej britsko-afganskej vojny	24
2.1 Emir Dost Mohamed a prvá britsko-afganská vojna.....	24
2.2 Sher Ali a druhá britsko-afganská vojna	26
2.3 Tretia Britsko-Afganská vojna	28
2.4 Snahy o modernizáciu Afganistanu a postupné otváranie sa svetu.....	29
2.4.1 Prvá ústava a snahy o liberalizáciu.....	30
2.5 Afganistan po druhej svetovej vojne	32
2.6 Demokratická republika Afganistan.....	35
2.7 Komunistická vláda a Sovietska invázia do Afganistanu	35

2.8 Odchod Sovietov, vláda Mohameda Najibullaha a občianska vojna	37
2.9 Vznik Talibanu, jeho nástup k moci a pád	41
Dielčí záver	43
3. Vojenský sektor	45
3.1 Narkotiká.....	46
3.2 Teroristické organizácie pôsobiace na území Afganistanu	51
3.2.1 Haqqani Network.....	53
3.2.2 Al Káida.....	54
3.2.3 Daesh	54
3.2.4 Lashkar-e Taiba	55
3.2.5 Lashkar-e Jhangvi.....	55
3.2.6 Tehrik-e Taliban Pakistan.....	55
3.2.7 Hezb-i Islami	56
3.3 Taliban.....	57
3.4 Regionálna pomoc Afganistanu v boji proti terorizmu a extrémizmu	58
Dielčí záver	59
4. Ekonomický sektor	61
4.1 Afganské dedičstvo konfliktu – vojnová ekonomika	62
4.2 Ekonomický sektor Afganistanu: obchodná analýza	63
4.2.1 Infraštruktúra – prerekvizita úspešných obchodných vzťahov?	65
4.3 Energetická bezpečnosť	67
4.3.1 Dovoz elektrickej energie a nerastné suroviny	68
4.4 Potenciál Afganistanu ako tranzitnej krajiny	70
4.5 Poľnohospodárstvo.....	72
Dielčí záver	73

5. Politický sektor	74
5.1 Afganská problematická hranica – Durandova línia a problém Paštunistanu.....	74
5.1.2 Paštunský nacionalizmus	77
5.2 Afganská utečenecká kríza.....	79
5.2.1 Vnútorne vysídlené osoby	81
5.3 Remitancie.....	82
Dielčí záver	83
Záver	84
Summary	87
Použitá literatúra	89
Zoznam príloh	109
Prílohy	110

Úvod

Záujem o regionálny prístup v medzinárodných vzťahoch pretrváva od 80. rokov. Po skončení studenej vojny sa stal regionálny level bezpečnosti autonómnejší a zároveň analýza bezpečnosti na regionálnej úrovni prominentnejšia. Regionálny level bezpečnosti je nevyhnutý pre akékoľvek súvislé pochopenie medzinárodnej bezpečnosti. Aj napriek globalizácii hrozby cestujú jednoduchšie na krátke vzdialenosti, a teda štáty sa budú skôr obávať svojho suseda (Buzan a Wæver, 2003: 461). Okrem prehĺbenia záujmu o regionálny level analýzy sa prehĺbil koncept bezpečnosti, ktorý sa postupne rozširuje. Do bezpečnosti bývajú zahrnuté rôznych faktory ako napríklad ekonomické problémy, identita a integrácia. Tým sa región posunul za klasickú politicko-bezpečnostnú osu. Podľa Kellyho, teória regionálnych bezpečnostných komplexov, využitá v tejto diplomovej práci, je tá, ktorá najpremyslenejšie usporadúva charakteristiky špecifické pre regióny, charakteristiky, vďaka ktorým je regionálna politika jedinečná (Kelly, 2007: 205-206).

Regionálna dynamika je nevyhnutná pre skúmanie bezpečnosti štátov. Štáty neexistujú osamotene v medzinárodnom systéme, ale zdieľajú s ostatnými krajinami problémy a hrozby. Keďže hrozby cestujú jednoduchšie na krátke vzdialenosti, štáty vedľa seba na seba viac vplývajú. Štáty vedľa seba zdieľajú historické väzby, ktoré sa vytvárali tisícročia a jedinečne pôsobia na súčasné medzinárodné vzťahy. Na pochopenie bezpečnosti štátu je preto nevyhnutné ho zasadiť do teritoriálneho kontextu.

Cieľom tejto diplomovej práce je zasadiť do teritoriálneho kontextu Afganistan. Afganistan po takmer štyridsiatich rokoch konfliktu sa naďalej objavuje v správach v kontexte bojov a šírenia hrozieb aj napriek miliardám amerických dolárov, ktoré sa v krajine investovali a tisícok nasadených vojakov. Jedným z dôvodov môže byť jeho unikátna geopolitická poloha. Kedysi súčasť „veľkej hry“ medzi Britániou a Ruskom, Afganistan mal vždy svoj strategický význam pre krajiny v regióne. Podľa teórie regionálnych bezpečnostných komplexov Afganistan nepatrí ani do jedného z komplexov (Blízky Východ, Stredná Ázia a Južná Ázia), s ktorými susedí. Avšak, je to stále pravda? Výskumná otázka tejto práce teda znie:

„Zmenšuje sa postavenie Afganistanu ako izolátora? A ak áno, vďaka akým faktorom?“

Na zodpovedanie tejto otázky bude využitá kombinácia dvoch teoretických prístupov vyvinutých Kodaňskou školou (autormi Buzan, Wæver a de Wilde¹) a to sektorovou analýzou bezpečnosti a regionálnym bezpečnostným komplexom. Táto práca analyzuje afganskú bezpečnosť po sektoroch s cieľom revízie platnosti jeho označenia ako izolátora, ktorý nepatrí do žiadneho regionálneho bezpečnostného komplexu. Táto snaha o revíziu nestojí osamotená – v roku 2010 Kristian Berg Harpviken taktiež analyzoval Afganistan z pohľadu RBK. Avšak analyticky postupoval podľa regionálnych komplexov (Harpviken, 2010) a táto diplomová práca postupuje po sektoroch.

Prínos tejto práce spočíva v aplikácii nevyužívanej kombinácie sektorovej analýzy na teóriu regionálneho bezpečnostného komplexu. Výsledkom bude sektorová analýza afganskej bezpečnosti postavená na kombinácii objektívnej bezpečnosti založenej na materiálnom svete a diškurzívnom aspekte bezpečnosti, teda v akom (regionálnom) kontexte sa o hrozbách v Afganistane hovorí. Samotný diškurz v Afganistane je dôležitý z toho hľadiska, že bezpečnostný diškurz v jednom štáte vie ovplyvniť dynamiku priateľstva a nepriateľstva medzi krajinami navzájom. Tento diškurz je vnímaný ako kombinácia oficiálneho, inštitucionálneho diškurzu a širšej debaty v rámci konkrétnej spoločnosti (Oskanian, 2008: 16).

Práca začína predstavením použitého teoreticko-analytického rámca. Predstavuje relevanciu regionálneho prístupu pre skúmanie bezpečnosti a v prístupe k regiónu sa spolieha na koncept regionálneho bezpečnostného komplexu. Nesmierne dôležitým pokračovaním je aplikácia tohto rámca na prípad Afganistanu. Táto časť predstavuje metodologickú časť práce, v ktorej je predstavený analytický postup a zároveň vysvetlený mierny odklon od teórie.

Čo sa týka analytickej časti, tá je rozdelená do dvoch hlavných častí – historickej analýzy a sektorovej analýzy. Historická analýza sa venuje Afganistanu od prvej britsko-afganskej vojny po súčasnosť so zameraním sa najmä do roku 2001. Cieľom historickej kapitoly je vsadiť zahraničné vzťahy Afganistanu do kontextu, ktorý sa dlhé storočia vytváral a vďaka tomu aj objasniť regionálnu dynamiku súčasnosti, keďže mnohé problémy Afganistanu boli vytvorené v minulom storočí.

---

¹ De Wilde spolupracoval len na jednej z teórií.

Sektorová analýza postupuje po troch sektoroch - vojenskom, ekonomickom a politickom. Tieto sektory boli dopredu vytýčené ako hlavné, ktorým sa analýza bude venovať kvôli ich relatívne najväčšej dôležitosti, najmä v konfliktnej krajine ako Afganistan. V každom zo sektorov je vytýčených niekoľko najvýznamnejších tém, najvýznamnejších hrozieb, ktoré vytvárajú bezpečnostnú dynamiku konkrétneho sektora.

1. Teoreticko-analytický rámec

1.1 Bezpečnostná agenda a jej vývoj

Od 70. rokov postupne zaznievali hlasy, ktoré volali po rozširovaní bezpečnostnej agendy a po uznaní výskumnej dôležitosti problémov aj mimo tradičný vojensko-politický sektor. Zo začiatku to bolo spôsobené nárastom dôležitosti environmentálnej a ekonomickej agendy, potom sa k tomu pripojil záujem o medzinárodný zločin a skupinové identity. Krause a Williams identifikujú korene tejto debaty v nespokojnosti niektorých akademikov s neorealistickými základmi charakterizujúcimi obor medzinárodné vzťahy, v potrebe reagovať na teoretické výzvy spôsobené ukončením studenej vojny a snahou o zvýšenie relevantnosti oboru v otázke medzinárodného diania. Oproti zástancom rozšírenia agendy bezpečnostných štúdií stáli tzv. tradicionalisti, pre ktorých bola zásadná hrozba použitia sily alebo jej reálne použitie a zdôrazňujú pretrvávajúci primát vojenskej bezpečnosti a centrálnu pozíciu štátu². Snahy o rozšírenie a prehĺbenie konceptu bezpečnosti a bezpečnostných štúdií boli vnímané neorealistickými akademikmi ako dôvod, prečo sa obor stane intelektuálne nesúvislým a prakticky irelevantným (Buzan et al., 2005: 9-12; Krause a Williams, 1996: 229-230).

Koniec studenej vojny spochybnil dovtedajšie chápanie bezpečnosti, ktoré bolo primárne zamerané na externé hrozby. Toto spochybnenie bolo podnietené najmä tým, že koniec studenej vojny bol spôsobený najmä vnútornými zmenami a rozpadom v celom východnom bloku. Tieto výrazné zmeny na medzinárodnej scéne rozprúdili živú debatu v rámci bezpečnostných štúdií - otázkou sa stalo čo by mala byť výskumná agenda, ktorý koncept bezpečnosti by mal byť použitý a ktorá epistemológia by mala byť použitá pri skúmaní bezpečnosti a po rozprúdení tejto akademickej debaty, rozširujúce prístupy k bezpečnosti začali postupne vplývať aj na hlavný prúd strategických štúdií (Buzan a Hansen, 2009: 161-162).

---

²Niektorí autori ale uznávajú rolu, ktorú aj nešťatní aktéri hrajú v bezpečnostnom poli. Napríklad Buzan, Wæver a de Wilde uvádzajú Chipmana, ako jedného z predstaviteľov tradicionalistického prístupu, ktorý je ale ochotný zľaviť z prísneho štátocentrizmu. Ako protipól k Chipmanovi, uvádzajú Stephena Walta, ktorý tvrdí, že predmetom bezpečnostných štúdií by mala byť vojna (Buzan et al., 2005: 12).

Okrem iného, koniec studenej vojny zvýšil aj záujem o krajiny tretieho sveta. Tento zvýšený záujem znamenal posun od medzištátnych konfliktov ku vnútroštátnym konfliktom a k záujmu o študovanie slabých a zrútených štátov. S ukončením bipolárneho medzinárodného usporiadania, ktoré bolo nahradené polaritou, sa záujem presunul smerom k regionálnemu levelu bezpečnosti, ktorý bol dovtedy podceňovaný a zanedbávaný. Regionálna úroveň bezpečnosti reflektuje prirodzené regionálne aspekty bezpečnosti, jej črty a dynamiku a od 80. rokov boli jednotlivé regióny skúmané cez túto regionálnu dynamiku a to najmä v otázkach šírenia jadrových zbraní (Buzan a Hansen, 2009: 176-177, 185).

Okrem toho, mnoho odborníkov identifikovalo potrebu bezpečnostných štúdií o ich rozšírenie, a to najmä v koncepte bezpečnosti - o rozšírenie referenčného objektu (ktorým pôvodne bol len štát) a o zahrnutie iných sektorov bezpečnosti ako len vojenského. Toto rozšírenie bezpečnosti kladie vážnosť medzinárodných, vnútroštátnych a cezhraničných hrozieb na jednu úroveň (Buzan a Hansen, 2009: 189). Krause a Williams uvádzajú niekoľko autorov, ktorí sa zapojili do diskusie o rozšírení a prehĺbení agendy bezpečnostných štúdií. Rozšírenie sa týkalo samotného konceptu bezpečnosti a zahrnutiu širšieho rámca potencionálnych hrozieb, či to už boli hore spomenuté ekonomické a environmentálne problémy, alebo problémy ľudských práv a migrácie³. Táto diskusia bola sprevádzaná diskusiou o prehĺbení agendy, buď smerom na dol - na individuálny level ľudskej bezpečnosti alebo smerom na hor - na medzinárodnú až globálnu úroveň, so strednou úrovňou v regionálnej alebo sociálnej bezpečnosti⁴ (Krause a Williams, 1996: 229-230).

1.2 Regionálny prístup v medzinárodných vzťahoch

Dôležitosť regiónov narástla najmä po ukončení studenej vojny, pretože bipolarita ako systémový prvok medzinárodných vzťahov na globálnej úrovni sa vytratila. Nárastu dôležitosti regiónov nahrával aj fakt, že narastala mocenská kapacita jednotlivých regiónov a priemyselné, vojenské a politické kapacity sa rozširovali medzi čím viac štátov a národov (Buzan et al., 2005: 18). De

---

³Krause a Williams uvádzajú ako autorov, ktorí sa zasadili o túto debatu: Ullman (1983), Tuchman Mathews (1989), Moran (1990/1991), Roberts (1990), Weiner (1992/93), Crawford (1994) (Krause a Williams, 1996: 229).

⁴Medzi autorov, ktorí sa snažili prehĺbiť agendu bezpečnostných štúdií, patria: Rubenstein (1988), Buzan (1991), Grant (1992), Tickner (1992), Wæver et al. (1993) (Krause a Williams, 1996: 230).

Oliveira, tvrdí, že ukončenie studenej vojny “uvoľnilo” regióny aby sa mohli stať ako alternatívnou platformou politickej akcie, tak aj základom pre analýzu (Silva C de Oliveira, 2017: 98).

“Starý” regionalizmus vznikol na prelome 60. a 70. rokov v dôsledku otrasov amerického vedenia sveta kvôli najmä vojne vo Vietname a kolapsu Bretton-Woodskeho systému. Avšak vnímanie sveta ako bipolárneho bolo oživené v 80. rokoch v dôsledku obnoveného zápolenia medzi USA a Sovietskym zväzom. Prelom smerom k regionálnemu prístupu priniesla aj dekolonizácia, ktorá priniesla mnoho nových štátov do svetovej politiky a OSN. Klasický systémový prístup bol nedostačujúci na uchopenie narastajúceho počtu problémov a napätí, pretože dekolonizácia spoločne s integráciou v Európe spôsobila zvýšený záujem v oblasti regionálnych subsystémov a regionálnej integrácie (Kelly, 2007: 199, 202).

Hoci záujem o regióny sa prehlboval, región samotný bol aj naďalej len veľmi slabo konceptualizovaný. V roku 1973 William Thompson zanalyzoval koncept z hľadiska toho, ako ho autori definujú a konceptualizujú. Pri tejto analýze identifikoval štyri kľúčové charakteristiky regiónu: pravidelné a intenzívne vzájomné pôsobenie; geografickú blízkosť, (regionálny) subsystém je aktérom vnímaný ako špecifická oblasť; a má minimálne dvoch aktérov (Thompson, 1973: 98-101 v Kelly, 2007: 204).

Samotný Buzan pripisuje regiónu čím väčšiu dôležitosť. Tvrdí totiž, že sa postupne posúvame smerom k svetovému systému bez superveľmocí, ktorý volá decentralizovaný globalizmus. V tomto systéme predpokladá niekoľko veľkých mocností, avšak žiadnu superveľmoc. Takto rozdelený svet bude podľa neho generovať regionalizovanejší systém. To, že svet sa posúva smerom k rovnejšej distribúcii moci je podľa neho široko akceptované⁵. Enormná a neprirodzená dominancia Spojených štátov amerických je podľa neho oslabovaná stále a dlhodobo. Začala už rekonštrukciou Európy po druhej svetovej vojne, potom Japonskom a nárastom nových ekonomických mocností so širokým šírením modernizácie. Relatívny úpadok Spojených štátov amerických bol spôsobený, mimo iným, aj nepopulárnymi postupmi od Iraku po Izrael, v environmentálnej oblasti, používaním mučiacich techník, ale aj niektorými domácimi problémami. To všetko spôsobilo, podľa Buzana, že USA už nie sú takým modelom pre ostatných. Buzan dokonca tvrdí, že samotná kategória superveľmoci (v jej modernom, globálnom ponímaní) vznikla

---

⁵ Ako výnimku uvádza najmä amerických autorov (napríklad Brooks and Wohlforth z roku 2008).

z veľmi špecifickej situácie, ktorá sa stáva postupne situáciou minulosti, pretože nastáva difúzia moci a schopností, ktorá bude vytvárať nové veľké a regionálne mocnosti, pre ktoré ale bude čím ďalej ťažšie dosiahnuť status supervelmoci. Kvôli všetkým týmto trendom je podľa Buzana čím ďalej dôležitejšie uvažovať o vývoji na regionálnej úrovni, pretože práve tento vývoj je hlavným znakom decentralizovaného globalizmu, a teda regionálne dynamiky sa stávajú relatívne dôležitejšie ako globálne (Buzan, 2011: 14-16).

Prístup k regiónom a regionálna analýza je relatívne rôznorodá, pretože záujem o štúdium regiónov pochádza z rôznorodých oblastí a prístup skúmaniu regiónov je ovplyvnený tým čomu sa akademik primárne venuje. Ak sa venuje medzinárodným bezpečnostným štúdiám, vtedy sa podľa de Oliveira skôr pozerá na región cez prizmu regionálneho bezpečnostného komplexu, regionálneho poriadku a bezpečnostnej komunity. Ak sa akademik zaoberá medzinárodnou ekonomikou, vtedy najčastejšie región spája s procesom globalizácie a ako globalizácia tvaruje vytváranie regiónov. V tomto prípade je pozornosť zameraná na regionálne vzory správania sa a interakcie a/alebo integrácie ako katalyzátora alebo prekážky globalizácie (Silva C de Oliveira, 2017: 103, 105).

1.2.1 Regionálny prístup ako úroveň analýzy

Regionálna úroveň analýzy je úrovňou medzi globálnou a národnou. Národná analýza sama o sebe častokrát nie je dostatočujúca, pretože bezpečnostná dynamika je relačná, a teda závisí na iných krajinách. Analýza bezpečnosti na globálnej úrovni je prinajlepšom len snaha, pretože krajiny sveta nie sú tak tesne spojené v bezpečnostných otázkach. Avšak čo sa týka regiónu, krajiny v ňom sú dostatočne úzko prepojené a ich bezpečnosť sa musí analyzovať dohromady. Podľa autorov, je to práve región, kde sa extrémny národnej a globálnej bezpečnosti stretávajú, a preto je vhodné analyzovať bezpečnosť práve na tejto úrovni. Regióny, ako analytická rovina, poskytujú priestor na hľadanie výsledkov výskumu a zdrojov teoretického poznania (Buzan a Wæver, 2003: 43, Buzan et al., 2005: 19).

Podľa Kellyho regionalisti argumentujú piatimi dôvodmi za regionálny level analýzy, ktoré sú prevažne identifikované ako základné kamene tohto prístupu proti tradičnej teórii medzinárodných vzťahov. V prvom rade, štáty sa obávajú skôr svojich susedov, ako vzdialených štátov. Po druhé, keď mocnosti intervenujú v regiónoch, lokálni partneri v týchto regiónov často a radi využívajú

mocnosti k získaniu regionálnej prevahy. Za tretie, regionalizmus reflektuje normatívnu nevhodnosť systémového prekrytia, teda imperializmu a kolonializmu. Po štvrté, šance a možnosti prenikania veľmocí do regiónov sa zmenšili, a podľa regionalistov regionálna autonómia v bezpečnostných otázkach sa stáva samozrejmosťou. Posledný argument je, že systémový prístup medzinárodných vzťahov je príliš abstraktný na zachytenie regionálnej dynamiky (Kelly, 2007: 199 - 201).

1.3 Klasická teória regionálnych bezpečnostných komplexov

Teóriu bezpečnostných komplexov po prvýkrát predstavil Buzan v jeho knihe z roku 1983 *Ľudia, štáty a strach*⁶ a aplikoval ju na oblasť južnej Ázie a Blízkeho východu. Neskôr táto teória bola aplikovaná inými autormi na oblasti južnej a juhovýchodnej Ázie a Európy. Viacerí autori ju mierne poupravili a prispôbili vo svojej aplikácii na konkrétne regióny (Buzan et al., 2005: 20).

Klasická teória teoreticky vyslovuje existenciu regionálnych subsystémov ako jednotiek bezpečnostnej analýzy a súčasne predkladá analytický rámec pre ich štúdium. Tak ako v tradičnom výskume, bol za kľúčového aktéra označený štát a najväčšia pozornosť bola venovaná vojenskému a politickému sektoru. Z prakticko-analytického hľadiska mala teória poskytnúť jednotný pojmový aparát a konceptuálnu výbavu, ktorou by sa uľahčila komparácia jednotlivých regiónov. Bezpečnostné komplexy reflektovali skutočný a pozorovateľný svet politiky a vytvárali vlastne vzťahový model (Buzan et al., 2005: 21, 24).

Keďže jednotky systému, v tomto prípade štáty, sú teritoriálne ukotvené a politické a vojenské hrozby pôsobia skôr na malé ako veľké vzdialenosti, vzťahy vzájomnej bezpečnostnej závislosti v rôznych oblastiach medzinárodného systému ako celku nie sú vôbec homogénne. To znamená, že štandardný model vzájomnej bezpečnostnej závislosti je regionálne definovaný. Takto regionálne definovaný model autori nazývajú bezpečnostný komplex. Bezpečnostný komplex je charakterizovaný *“pomernou vysokou intenzitou medzištátnych bezpečnostných vzťahov, na základe ktorých sa utvárajú špecifické regionálne modely bezpečnosti, ovplyvnené rozložením moci a historicky danými vzťahmi priateľstva a nepriateľstva”* (Buzan et al., 2005: 21). Rozloženie moci medzi jednotkami systému a tieto historicky dané vzťahy, spoločne s usporiadaním jednotiek a

---

⁶ V origináli „People, States and Fear“ (Buzan et al., 2005: 20).

rozdielmi medzi nimi tvoria štandardnú štruktúru týchto komplexov. Ak dôjde k zmene v jednom z týchto aspektov, je potrebné aby sa celý komplex redefinoval. Vďaka tomuto prístupu je možné analyzovať ako statické, tak aj dynamické aspekty regionálnej bezpečnosti (Buzan et al., 2005: 23).

V regionálnom bezpečnostnom komplexe sú štáty navzájom prepojené tak, že nie je možné analyzovať ich národnú bezpečnosť oddelene. Štruktúra a dynamika jednotlivých regiónov je utváraná samotnými štátmi, ktoré do komplexu patria, a to tým ako medzi sebou interagujú a ako sa vnímajú. Vnútoraná dynamika regionálnych bezpečnostných komplexov sa dá zachytiť na škále priateľstva a nepriateľstva vzájomných vzťahov. Na jednom konci škály je pluralistické bezpečnostné spoločenstvo, ktoré vedie k integrácii. Na opačnom konci škály sú komplexy, ktoré vznikli na základe konfliktu a ich vzájomná závislosť pramení zo strachu a konkurencie (Buzan et al., 2005: 21-22).

Podľa tejto teórie, výskyt regionálnych bezpečnostných komplexov je prirodzený a bežný. Prípadnú neexistenciu týchto zoskupení vysvetľujú dvoma možnými príčinami. Prvá možná príčina je, že štátne jednotky sú tak slabé, že buď vôbec alebo len minimálne pôsobia za svoje hranice. Druhá možnosť vyplýva z pôsobenia vonkajšej mocnosti (alebo mocností), ktoré je na toľko silné, že narušilo štandardné fungovanie dynamiky v rámci komplexu. Takúto situáciu autori nazývajú prekrytie, ktoré túto vnútornú dynamiku podriaďuje väčšiemu modelu veľmocenskej rivality resp. ju dokáže aj úplne odstrániť⁷. Avšak, samotné bezpečnostné komplexy kľúčovo ovplyvňujú ako a či vôbec môžu vonkajšie sily do regiónu prenikať (Buzan et al., 2005: 22).

1.4 Vývoj teórie regionálnych bezpečnostných komplexov

Ďalší vývoj teórie smeroval najmä k začleneniu ostatných sektorov, nielen vojenského a politického a k začleneniu aj neštátnych aktérov. Začlenenie nových sektorov a aktérov môže vplývať na dynamiku regionálneho komplexu rôzne - môžu vplývať globálne, ale aj lokálne, resp. to môže byť kombinácia týchto vplyvov. Záleží to na tom, či relevantné jednotky sú geograficky viazané alebo pohyblivé a ako hrozby v jednotlivých sektoroch závisia na vzdialenosti. Po začlení

---

⁷ Autori ako príklad takéhoto prekrytia uvádzajú obdobie európskeho kolonializmu, alebo podriadenie európskej bezpečnostnej dynamike po druhej svetovej vojny veľmocenskému súpereniu.

viacerých sektorov do bezpečnostnej analýzy, teória vytvorila dva prístupy ako ich zahrnúť do seba – a to tým, že rozčlenila sektory na homogénne a heterogénne. Vznik regiónov je poháňaný odlišnými bezpečnostnými hrozbami v rôznych sektoroch. Regióny, ktoré sú poháňané najmä otázkami bezpečnosti vo vojensko-politickom sektore sú Ázia, Blízky Východ a regióny poháňané inými sektormi sú napríklad Európa/EÚ a Severná a Južná Amerika (Buzan a Wæver, 2003: 75, Buzan et al., 2005: 26).

Buzan et al. sa v rámci snahy o odhalenie existencie bezpečnostných komplexov sústreďujú na analýzu vzorcov vzájomného bezpečnostného prepojenia. Konkrétne skúmajú ako sa úspešná sekuritizácia jedným aktérom podpísala na bezpečnosti ostatných jednotiek a v čom sa jeho pôsobenie prejavilo najvýraznejšie. Teda, bezpečnostný komplex je vlastne určitá konštelácia bezpečnostných úvah a starostí. Z jednotlivých prípadov sekuritizácie, ktoré predstavujú uzlové body sa dajú načrtávať vzťahové priamky, ktoré potom vytvoria mapu bezpečnostného komplexu. Bezpečnostné komplexy sú definované referenčnými objektmi (nie aktérmi), pretože sú zakladanejšími, dlhodobejšími a charakteristickejšími obyvateľmi bezpečnosti. Regionálnu analýzu autori sústreďujú do uzlových bodov, ktoré sú (údajnými) terčmi hrozieb alebo (údajnými) zdrojmi hrozieb. Výskumný záujem v sekuritizácii sa nenachádza v hľadaní skutočných koreňov údajných bezpečnostných hrozieb ale v ich pripísaní určitým aktérom (Buzan et al, 2005: 56-58). Podľa Maoza, tak ako Kodaňská škola vníma bezpečnosť subjektívne, aj regionálna bezpečnosť je hodnotou percepčnou. To znamená, že je možné o regióne povedať, že je relatívne bezpečný ak to členovia regiónu tak cítia a následne podľa toho aj jednajú. Podľa Maoza to ako jednotlivé štáty jednajú nemusí korešpondovať s objektívnou vážnosťou jednotlivých hrozieb. To ako sa štáty cítia (na škále bezpečne až nebezpečne) navrhuje skúmať cez ich vojenské výdavky, formovanie aliancií. Inými slovami, čím ohrozenejšie sa štáty cítia, tým viac investujú do svojej národnej obrany (Maoz, 1997: 7).

1.4.1 Neskorší vývoj regionálneho bezpečnostného komplexu podľa knihy *Regióny a Mocnosti*⁸

Buzan a Weaver odpovedali na meniacu sa štruktúru medzinárodných vzťahov po skončení studenej vojny teóriou regionálnych bezpečnostných komplexov. Podľa autorov táto teória

---

⁸ Originálny názov: *Regions and Powers. The Structure of International Security*

poskytuje “nuánsovanejšie” pochopenie globálneho bezpečnostného systému. Teória má konštruktivistické korene, pretože je založená na spôsoboch priateľstva a nepriateľstva medzi jednotkami systému. Regionálne bezpečnostné komplexy sú ovplyvnené dlhodobými, historickými vzťahmi priateľstva a nepriateľstva medzi jednotkami komplexu, ale aj zdieľanou kultúrou a jej vnímanie ako zdieľanej (Buzan a Wæver, 2003: 40,45,47). Zelinka upozorňuje na rozdiely medzi prvotnou formuláciou teórie a neskorším vývojom. Poukazuje, že sa zmenil charakter hrozieb a bezpečnosť sa prehĺbila a rozšírila (najmä ako výsledok ich knihy *Bezpečnosť: nový rámec pre analýzu*). Rozšíril sa pojmový aparát, ktorého funkcia bola nasmerovaná na deskriptívnu a komparatívnu rovinu výskumu. Práve až v neskoršej formulácii teórie prišli s konceptom izolátora (Zelinka, 2008: 57), ktorý je relevantný pre túto prácu.

Prvky bezpečnosti na regionálnej úrovni sú dlhotrvajúce a v podstate sebestačné, pretože ich bezpečnostná dynamika by existovala aj keby ju ostatní aktéri neovplyvňovali. Autori uvádzajú ako príklad tejto relatívnej autonómie nepriateľstvo medzi Izraelom a Sýriou alebo Irakom a štátmi Golského zálivu, ktoré pokračovalo aj po skončení studenej vojny. Táto autonómia vzniká kvôli tomu, že regionálne bezpečnostné komplexy, ako subštruktúry medzinárodného systému sú charakterizované „*relatívnou intenzitou vzájomnej bezpečnostnej závislosti medzi jednotlivými jednotkami v regióne a bezpečnostnou ľahostajnosťou tejto skupiny voči jednotkám mimo skupinu*” (Buzan a Wæver, 2003: 47-48).

Podľa autorov knihy *Regióny a mocnosti*, regióny, skoro akokoľvek definované, musia byť zložené z geograficky zoskupených častí resp. jednotiek a hoci analyticky môžu byť samostatne stojace, nepredstavujú samostatnú jednotku v širšom medzinárodnom systéme⁹. Ich ponímanie regiónov je štátocentrické, avšak do ich analýzy zahrňajú aj neštátnych aktérov. Keďže bezpečnostná dynamika má silnú teritorialitu, je jednoduché zakomponovať aj neštátnych aktérov. Aj napriek poklesu teritoriality niektorých nových hrozieb, najmä v ekonomickom a environmentálnom sektore, autori si stále myslia, že tento pokles nebol na toľko silný aby znížil primárne postavenie teritoriality v definovaní bezpečnostných dynamík. Regionálna bezpečnostná dynamika a interné bezpečnostné väzby vplyvajú najviac na bezpečnosť štátov, ktoré vytvárajú

---

⁹ Hoci takto definujú regióny, sami upozorňujú na jeho nedostatky, pretože toto rozlíšenie je problematické v kontexte Európskej únie (Buzan a Wæver, 2003: 28).

regionálne bezpečnostné komplexy. Inými slovami štáty sa obávajú skôr svojich susedov a spájajú sa skôr so štátmi v regióne. V porovnaní s predchádzajúcou definíciou, štruktúra vzájomne prepojených bezpečnostných obáv nemusí byť symetrická (Buzan a Wæver, 2003: 27-29, 41, 72).

Bezpečnostné komplexy sú charakteristické tým, že bezpečnostná vzájomná závislosť je medzi štátmi v rámci komplexu oveľa intenzívnejšia ako medzi štátmi z komplexu a štátmi mimo tento komplex, inými slovami bezpečnostná dynamika štátov je previazaná navzájom. Tieto komplexy sú dlhotrvajúce štruktúry, ale samozrejme, nie sú večné a podliehajú zmenám. Výhodou tohto prístupu je, že sekuritizačné a desekuritizačné procesy v medzinárodnom systéme sa prejavujú v regionálnych zoskupeniach, a teda je možné ich skúmať (Buzan a Wæver, 2003: 44, 46, 50).

Vznik regionálnych bezpečnostných komplexov pochádza zo vzájomného pôsobenia anarchickej štruktúry medzinárodných vzťahov na jednej strane a geografickou blízkosťou na strane druhej. Táto geografická blízkosť jednoducho poskytuje viac príležitostí na bezpečnostné interakcie. Okrem toho veľa bezpečnostných hrozieb neprekonáva dlhé vzdialenosti, teda skôr ovplyvňujú okolité krajiny. Geografická príľahlosť zvyšuje bezpečnostné ovplyvňovanie sa vo všetkých sektoroch, s výnimkou ekonomického, kde toto pravidlo neplatí za každých okolností. Na vznik RBK je potrebné aby sa najvýznamnejšie bezpečnostné úvahy a opatrenia aktérov spojili. Hoci RBK sú sociálnym konštruktom, nevznikajú čisto diškurzom, sú postavené na bezpečnostnej praxi aktérov v tom ktorom regióne. Základnou črtou bezpečnostnej praxe je to, že sami aktéri integrujú a hierarchizujú bezpečnostné problémy a keďže každá bezpečnostná hrozba je interpretovaná vo svetle iných hrozieb, vzniká integrovaná bezpečnostná oblasť. Inými slovami v regionálnej bezpečnostnej dynamike nachádzame problémy vo všetkých sektoroch a nevytvárame regióny podľa jedného zo sektorov. Prístup Buzana a Wævra k regiónom sa odlišuje od predchádzajúcich prístupov k regiónom tým, že za zdroj ich hodnotenia berú proces sekuritizácie, teda problémy artikulované ako bezpečnostné hrozby a nie “objektívne bezpečnostné problémy”, pri ktorých ale hrozí, že sú premietnuté na región (Buzan a Wæver, 2003: 28,45-49, 74).

Buzan a Wæver rozlišujú štáty do troch kategórií a to: malá mocnosť, veľká mocnosť a supervel'moc¹⁰. Každý tento typ štátu sa podľa nich inak správa voči regionálnym bezpečnostným komplexom – napríklad, malé krajiny majú skôr tendenciu uzavrieť sa v rámci

---

¹⁰V originálnom znení: small power, great power, superpower.

regionálneho bezpečnostného komplexu s ich susedmi, veľké mocnosti majú možnosť vplývať na okolité regionálne komplexy a supervelmoc má možnosť ovplyvňovať regióny na celom svete. Tieto regióny a krajiny v nich niekedy sekuritizujú hrozby javiace sa ako prichádzajúce z tejto veľmoci, toto ale nezvykne predstavovať vzájomnú bezpečnostnú závislosť (Buzan a Wæver, 2003: 46).

Veľmoci ovplyvňujú RBK cez mechanizmus prieniku, čo vlastne znamená, že mocnosť mimo samotný RBK sa bezpečnostne zoskupí so štátom z komplexu. Najčastejšie sa to stáva pri domácej rivalite, kedy štáty využívajú spojenectvo veľmoci. Takto sa častokrát lokálna rivalita napojí na rivalitu na svetovej scéne, ako bol príklad rivality medzi Pakistanom a Indiou počas studenej vojny, keď Pakistan bol napojený na Spojené štáty a India na Sovietsky zväz¹¹ (Buzan a Wæver, 2003: 46).

Autori rozdeľujú medzi mechanizmom prieniku a veľmocenským prekrývaním. Hlavný rozdiel je v tom, že keď nastane prekrytie, je to vonkajšia mocnosť, ktorá tvaruje bezpečnostnú dynamiku a nie záujmy lokálnych štátov. Najčastejšie sa to stáva, keď vonkajšia mocnosť má značné vojenské prostriedky v regióne. Najpozorovanejšia býva pri násilnej invázii alebo okupácii. Avšak bývajú aj prípady kedy k tomuto prekrytiu dôjde dobrovoľne zo strany regiónu. Takýto prípad bola Európa cez studenú vojnu, kedy lokálna bezpečnostná dynamika bola skoro úplne podriadená tou medzi Spojenými štátmi a Sovietskym zväzom (Buzan a Wæver, 2003: 63).

Výhodou regionálne bezpečnostného prístupu je, že bojuje proti tendencii prílišne zdôrazňovať rolu veľkých mocností, a tým dáva priestor lokálnym faktorom na ich dôslednú analýzu. Vonkajšia mocnosť zvyčajne totiž nedokáže zmeniť definíciu alebo organizáciu regiónu a ani nedokáže desekuritizovať lokálne hrozby. Výnimkou môže byť, keď obe strany lokálneho konfliktu majú za spojenca tú istú veľmoc (Buzan a Wæver, 2003: 46-47).

Regionálne bezpečnostné komplexy sú navzájom sa vylučujúce, teda krajina môže patriť len do jedného. Niekedy sa ale stáva, že krajina nie je dostatočne previazaná ani s jedným z regiónov alebo má väzby na viacero regiónov. V takom prípade sa jedná o izolátor, ktorý zastáva špecifické miesto v teórii regionálnych bezpečnostných komplexov. Izolátor sídli medzi regionálnymi

---

¹¹ Spojenectvo medzi Pakistanom a USA viedlo k trvalej sekuritizácii USA v Indii.

bezpečnostnými komplexami a nezapadá ani do jedného z komplexov, na ktorých periférii sídli. Medzi takéto štáty podľa Buzana a Weavera patrí Afganistan, Barma a Turecko. Izolátor je miesto, kde sa stretávajú viaceré regionálne dynamiky a je potrebné rozlišovať medzi konceptom izolátora a konceptom nárazníkového štátu (Buzan a Wæver, 2003: 41, 48).

V kontexte konceptu izolátorov, McLean zaujímavo upozorňuje na dielo Medzinárodná politika regiónov¹² od autorov Louis Cantori a Steven Spiegel z roku 1970 v ktorom dokumentovali vznikajúci subsystemový prístup. Vo svojom diele skúmali päť subsystemov, Západnú Európu, Západnú Afriku, Juhovýchodnú Áziu, Latinskú Ameriku a Blízky Východ. Následne vytvorili typológiu¹³ regiónov, do ktorých, podobne ako Buzan a Wæver, nevedeli zaradiť Afganistan a Barmu (Cantori a Spiegel, 1970 v McLean, 2011: 14-15).

Ako sami autori uvádzajú, RBK je vhodným analytickým rámcom na uchopenie skúmania regionálnej bezpečnosti a vymenováva štyri levely analýzy a čo pri nich špecifickejšie sledovať: prvý level je level vnútornej bezpečnosti konkrétneho štátu. Špecifické zraniteľnosti konkrétneho štátu totiž vplývajú na jeho vnímanie ostatných hrozieb a okrem toho, tieto zraniteľnosti môžu z tohto štátu urobiť štrukturálnu hrozbu pre okolité krajiny aj keď nemá nepriateľské úmysly. Druhý level sú medzištátne vzťahy, ktoré vlastne vytvárajú samotný región. Po tretie sa jedná o vzťahy samotného regiónu so susednými regiónmi. V neposlednom rade je potrebné skúmať aj rolu svetových mocností v regióne (Buzan a Wæver, 2003: 51).

1.4.1.1 Sekuritizácia

Keďže regionálny bezpečnostný komplex sa vytvára cez sekuritizačné procesy, považujem to za nutné stručne vysvetliť sekuritizáciu podľa Buzana et al. Sekuritizácia je krok, ktorým sa politika dostáva mimo bežné pravidlá hry. Problém, ktorý je sekuritizovaný je postavený nad štandardné politické procesy a je chápaný ako existenčná hrozba, na ktorej vyriešenie sú potrebné mimoriadne opatrenia. Buzan et al. upozorňuje, že takýto problém je ako existenčná hrozba prezentovaný a nemusí ním skutočne byť. Prezentovanie problému ako existenčnej hrozby je cez diškurz, ktorý

---

¹² International Politics of Regions

¹³ Subsystemy rozdelili na súvislý, konsolidačný, súdržný a integračný. Identifikovali aj vnikajúci, resp. Dotieravý („intrusive“) systém, v ktorom externé mocnosti majú dôležité postavenie (Cantori a Spiegel, 1970 v McLean, 2011: 15).

predstavuje sekuritizačný krok, následne ho verejnosť (publikum) musí akceptovať. Sekuritizácia môže mať dve podoby, a to buď má ad hoc charakter alebo je inštitucionalizovaná. Inštitucionalizovaná je vtedy, keď daný typ hrozby dlhodobo pretrváva (alebo sa stále navracia) (Buzan et al., 2005: 34-6, 39). “*Sekuritizácia je vždy vecou politického rozhodnutia*” (Buzan et al., 2005: 41), pretože práve politické rozhodovanie dodáva danej téme bezpečnostný charakter (Buzan et al., 2005: 44).

Sekuritizácia je na jednej strane pokračovanie politizácie, resp. jej radikálne zintenzívnenie, na druhej strane sekuritizácia je vlastne protikladom politizácie. Politizácia by mala evokovať pocit otvorenosti a voľby medzi alternatívnymi riešeniami. Na druhej strane, bezpečnostný problém má byť chápaný, že je natoľko závažný aby bol vybratý z bežného politického procesu. Podľa Buzana et al, bezpečnosť by mala byť chápaná ako negatívny pojem, pretože to značí neschopnosť riešiť dané problémy prostredníctvom bežnej resp. štandardnej politiky. Z dlhodobého hľadiska autori preferujú desekuritizáciu, pretože vďaka nej sa hrozby vrátia do sféry štandardných verejných diskusií (Buzan et al., 2005: 40-41).

Podmienky úspešného rečového aktu autori delia do dvoch skupín: 1) vnútorné, lingvisticky-gramatické (dodržanie pravidiel rečového aktu) a 2) vonkajšie, kontextuálne a sociálne (týkajú sa spoločenského postavenia). Najdôležitejšou lingvisticky-gramatickou podmienkou je konštrukcia naratívnej osnovy, ktorá obsahuje existenčnú hrozbu, zlomový bod (z ktorého niet návratu) a možnú cestu ako zvládnuť hrozbu. Medzi najdôležitejšie vonkajšie podmienky patrí sociálne postavenie aktéra, subjektu sekuritizácie, a povaha samotnej hrozby - sekuritizáciu uľahčuje ak sa téma všeobecne považuje za hrozbu (Buzan et al., 2005: 45).

1.4.2 Kritický pohľad na teóriu regionálnych bezpečnostných komplexov

Silva de Oliveira vyčíta teórii regionálnych bezpečnostných komplexov, že hoci komplexy sú teoretizované ako závislé na rôznorodosti bezpečnostnej dynamiky, vnímania (napr. hrozieb) a bezpečnostných praktík, sú silne závislé na kartografickej reprezentácii regiónov a reflektujú geopolitickú reprezentáciu sveta, ktorý je delený medzi národné štáty, ktoré sú kategorizované na škále od superveľmocí až po zrútené štáty a ktorých regionálna dynamika vplýva na celkový obraz globálnej bezpečnosti. Ďalej im vyčíta, že globálna bezpečnosť vôbec nie je definovaná, resp. nie

je definované kto rozhoduje čo je globálna bezpečnosť a čo vôbec znamená slovo “globálna”, keď sa hovorí o hrozbách (Silva C de Oliveira, 2017: 103- 104).

Zelinka vyčíta konceptu regionálneho bezpečnostného komplexu, podobne ako je vyčítané teórii sekuritizácie, nedostatočnú pozornosť voči neštátnym aktérom, najmä sieťovým aktérom. Problém spočíva v tom, že RBK je teritoriálne ukotvený, ale sieťoví aktéri oplývajú veľmi vysokými možnosťami mobility. Tým, že ich aktivity nie sú viazané teritorialitou, a teda ani ich ovplyvňovanie bezpečnostnej dynamiky nie je teritoriálne viazané. Psychologické dopady ich aktivít, šírenie informácií a ich flexibilná štruktúra napomáha ich teritoriálnej “neviazanosti”, čo má problém RBK zahrnúť do svojej analýzy. Zelinka, ako príklady takýchto aktérov uvádza Al Káidu¹⁴, transnacionálne zločinecké organizácie špecializované najmä na pašovanie drog a osôb a súkromné bezpečnostné služby¹⁵ (Zelinka, 2008: 64).

Buzan a Wæver sa niektorým globálnym problémom a transnacionálnym aktérom venujú. Napríklad podľa nich väčšina environmentálnych problémov je geograficky viazaná a je len pár, ktoré sú globálne alebo transregionálne. Ide najmä o stenčovanie ozónovej vrstvy a o globálne otepľovanie. A hoci globálne otepľovanie vytvára špecifické skupiny štátov so spoločnými záujmami, nie sú vytvárané regionálne (napríklad skupina malých ostrov). Podľa autorov tieto globálne environmentálne hrozby neboli úspešne sekuritizované. Čo sa týka vyššie spomínaného transnacionálneho organizovaného zločinu, Buzan a Wæver tvrdia, že väčšina je regionálne ukotvená a vzdialenosť hrá dôležitú úlohu. Podľa nich problém organizovaného zločinu je sekuritizovaný len na (sub)regionálnom leveli a nie globálnom, ako napríklad v oblasti Ánd a Balkánu. Okrem toho, teritoriálnu základňu majú podľa autorov aj teroristi, ktorých agenda je aj tak zväčša ukotvená v domácej¹⁶ alebo regionálnej¹⁷ politike (Buzan a Wæver, 2003: 465-466).

---

¹⁴Zelinka uvádza, že Al Káida úspešne sekuritizovala existenciu sekulárnych vlád, ohrozenie moslimskej kultúry a prítomnosť nemoslimov v okolí svätých miest Islamu naprieč regiónu, hoci u malej časti moslimov. Avšak, jej aktivity sa nedajú ohraničiť jedným regiónom (Zelinka, 2008: 64).

¹⁵ Podľa Zelinky niektoré súkromné bezpečnostné služby nielenže majú priamy vplyv na bezpečnosť, ale aj sa snažia sekuritizovať niektoré bezpečnostné témy. Ako príklad uvádza firmu Blackwater, ktorá sa sekuritizovala humanitárnu krízu v Dárfúre a ponúkala uskutočnenie peacekeepingovej misii v oblasti (Zelinka, 2008: 64).

¹⁶ Napríklad irskej, baskickej, izraelskej alebo afganskej politike (Buzan a Wæver, 2003: 465).

¹⁷ Napríklad blízkovýchodnej – sekuritizačný diskurz Al Káidy sa týkal prevažne blízkovýchodného regiónu (avšak nie úplne) (Buzan a Wæver, 2003: 465).

Zelinka za tieto výroky autorov obviňuje z absolútnej ignorancie narastajúcej miery kooperácie medzi teroristickými skupinami, najmä v oblasti získavania prostriedkov a celkovú transnacionalitu ich aktivít (Zelinka, 2008: 65).

S touto kritikou súvisí aj ďalšia Zelinkova výčitka a to konkrétne ohľadne údajného štátocentrizmu RBK a univerzalistického ponímania štátnosti. Univerzalitou štátnosti Zelinka nazýva to, že RBK považuje štáty za rovnaké jednotky a predpokladá rovnaké percepcie hrozieb a sekuritizačné dynamiky. Zelinka autorom RBK vyčíta kategorizáciu slabých štátov len do kategórie “slabé” pretože to nereflektuje prečo sú štáty slabé (či kvôli nedostatku moci, neschopnosti ju uplatňovať na celom území, strate legitimacy pre celú alebo časť populácie). Podľa neho príčiny slabosti majú priame dôsledky na chovanie štátov a teda na procesy sekuritizácie, ktoré budú následne vplývať na priateľské a nepriateľské správanie štátov (Zelinka, 2008: 61-62).

Neštátni aktéri sú určite relevantní aktéri, a to najmä v kontexte slabých štátov s oslabenou štátnou štruktúrou. Taliban kontroluje približne 35% územia a konkuruje štátnej štruktúre (Qazi a Ritzen, 2017: 1). Myslím si, že bolo určite zaujímavé sledovať ich regionálnu percepciu hrozieb, tá (najmä kvôli jazykovej bariére) nie je do tejto analýzy zakomponovaná a sústredím sa na štátnych aktérov.

1.5 Aplikácia teoreticky-analytického rámca na problematiku Afganistanu

1.5.1 Rozlíšenie medzi objektívnou a subjektívnou bezpečnosťou

Pretože bezpečnosť je možné chápať objektívne (či daná hrozba skutočne existuje) ale aj subjektívne (ako je táto hrozba pochopená), sekuritizáciu je možné chápať ako intersubjektívny proces. Sekuritizácia sa vlastne nedá chápať objektivisticky, pretože žiadne objektívne meranie bezpečnosti neexistuje. Každý štát alebo národ má rozdielne vnímanie a definície hrozieb. Práve toto rozdielne vnímanie hrozieb, následné reakcie na tieto hrozby a chápanie týchto reakcií inými aktérmi medzinárodného systému má veľký vplyv na podobu bezpečnostných vzťahov v rámci tohto systému. Keďže kvôli rozdielnemu vnímaniu dôležitosti hrozieb sekuritizačné kroky môžu byť niekedy vnímané, že sú nelogické, až paranoidné. K pochopeniu takýchto druhov správania je práve potrebné spoločne zdieľané intersubjektívne chápanie bezpečnosti. Autori odsudzujú racionalistický univerzalizmus, ktorý neprihliada na dianie v politike, k absolútnej analytickej

neprospešnosti Podľa nich je omnoho užitočnejšie sa snažiť pochopiť dynamiku sekuritizácie a s ňou spojené procesy (pretože vďaka tomu pochopíme kto pri akých témach a za akých podmienok učinil bezpečnostné kroky) (Buzan et al., 2005: 41-42).

Existujú hojné dôkazy o tom, že bezpečnostné otázky častokrát nereflektujú materiálnu realitu sveta, ale skôr snahy lídrov tvarovať svet. Práve sekuritizácia sa snaží tento proces pochopiť, ako a prečo sa deje a aké sú jeho efekty na politický život (Balzacq et al., 2016: 495). S tým súhlasia aj Krause a Williams, ktorí tvrdia, že *“koncept národnej bezpečnosti nereprezentuje len reakciu na objektívne podmienky, ale je vytvorený politickými a epistemologickými voľbami, ktoré definujú čo je považované za bezpečnosť”* (Krause a Williams, 1996: 234).

Podľa Davida Campbela hrozby je potrebné chápať z časti ako silné prvky zabezpečenia kolektívnej identity spoločnosti, pretože štát potrebuje diskurz nebezpečenstva, aby mohol poskytnúť novú teológiu pravdy o tom, kto a čo sme, vďaka tomu, že vyzdvihne kto a čo nie sme a čoho sa máme báť (Campbell, 1992: 54 v Krause a Williams, 1996: 246). Rozlíšenie medzi subjektívnym a objektívnym chápaním bezpečnosti kladie dôraz na to, že bezpečnostné prostredie utvárajú sami aktéri. Autori ale dávajú dôraz na pochopenie, že sekuritizácia je intersubjektívny a sociálne konštruovaný proces, pretože jednotky systému spoločne rozhodujú o zaradení určitej témy medzi bezpečnostné problémy. Systém tvoria autor sekuritizácie a publikum, pre ktoré je rečový akt autora adresovaný a ktoré rozhoduje o jeho úspešnosti. Toto publikum musí súhlasiť, že nejaký problém predstavuje existenčné ohrozenie spoločnosti alebo jej zdieľaných hodnôt. Kvôli vzťahu medzi autorom a publikom musíme hľadať podstatu bezpečnosti medzi subjektmi a nie u objektov alebo subjektov. Avšak, vzťah medzi týmito subjektmi nie je rovný. Predpoklady na úspešnú sekuritizáciu má väčšie taký aktér, ktorý má aj vyššie spoločenské postavenie. Hoci sú predpoklady úspešnosti sekuritizácie ovplyvnené týmto spoločenským postavením, podľa autorov sa nejedná o jedného človeka navždy, a teda pri konkrétnych sekuritizačných snahách vždy treba určiť kto je sekuritizujúci aktér (Buzan et al., 2005: 43-44).

1.5.2 Kombinácia materiálneho a ideového sveta

V analýze afganskej bezpečnosti budem kombinovať konštruktivistický prístup Kodaňskej školy zameraný na diskurz s analýzou materiálneho sveta. Oskanian vo svojej práci, v ktorej rozvíja koncept priateľstva a nepriateľstva v regionálnom bezpečnostnom komplexe veľmi zaujímavo

spája ideový svet s materiálnym. Hoci štruktúra je z veľkej časti ideová, Oskanian upozorňuje že štáty neexistujú v materiálnom prázdne. Majú materiálnu základňu - populácie a územie a hoci ich identity sú z veľkej časti kultúrne stanovené, z druhej časti sú vytvárané reakciami na materiálny svet, ako externé šoky, geografiu a technologické možnosti. Oskanian preferuje kombináciu materiálne a sociálne konštruovaného sveta v analýze. Tvrdí, že vynechanie materiálneho sveta by vytvorilo len neúplnú analýzu regionálnych bezpečnostných komplexov (Oskanian, 2008: 6). Hoci samotní autori uvádzajú, že teória má konštruktivistické korene aj niektoré materiálne prvky hrajú dôležitú úlohu pri formovaní regiónu. Ide najmä o „interakčnú kapacitu“, čo je technologická a sociálna infraštruktúra pre transport a komunikáciu (Buzan a Wæver, 2003: 67).

Vzorce priateľského a nepriateľského správania sa podľa Oskaniana dajú skúmať z dvoch hľadísk: subjektívneho a objektívneho. Objektívne sa dá toto správanie skúmať z hľadiska toho, ako sa štáty správajú, či sa prejavujú kooperatívne alebo súťaživo. Zo subjektívneho hľadiska je potrebné sa zamerať na to, ako sa štáty navzájom vnímajú. Už ako načrtnuté v úvode, bezpečnostný diskurz v jednom zo štátov RBK (alebo v tomto prípade izolátora) ovplyvňuje dynamiku priateľstva a nepriateľstva, na ktorej sú postavené RBK (Oskanian, 2008: 7,16).

1.5.3 Sektorová analýza

Prínos sektorovej analýzy spočíva v tom, že umožňuje rozdeliť celok na časti. Toto rozdelenie na časti analýzu uľahčuje, pretože sa zníži počet aktívnych premenných. Aby celková analýza mala ale zmysel, je nevyhnutné jednotlivé sektory (ktoré sme analyzovali) spojiť syntézou znova do jedného celku. Takáto sektorová analýza umožňuje identifikovať jedinečné interakcie a vzťahy medzi jednotkami analýzy. Sektory bezpečnosti sú definované podľa Kodaňskej školy ako *“náhľady na medzinárodný systém, ktoré stavajú do popredia jeden konkrétny aspekt vzťahov a interakcií medzi všetkými jednotkami”* (Buzan et al., 2005: 38). Z toho vyplýva, že bezpečnosť je obecný termín, ale v každom sektore sa jej dostáva rôznych foriem, pretože stratégia prežitia a povaha hrozieb sa odlišujú od sektora k sektoru (Buzan et al., 2005: 17, 38). V bezpečnostnej analýze Afganistanu sa budem venovať vojenskému, politickému a ekonomickému sektoru. Každý z týchto sektorov a ich špecifiká bude vysvetlený v relevantných kapitolách.

1.5.4 Syntéza teoretických konceptov

Analytická časť je postavená na syntéze vyššie spomenutých konceptov. Bude sa jednať o sektorovú analýzu afganskej bezpečnosti, so zameraním sa na vojenský, ekonomický a politický sektor. Tieto sektory považujem za najrelevantnejšie, najmä s prihliadnutím na konfliktnú povahu Afganistanu. V závere dôjde k syntéze týchto sektorov pre celistvý obraz.

Bezpečnosť v kontexte tejto analýzy chápem ako kombináciu materiálneho a ideového sveta, a preto k jej praktickej analýze budem pristupovať dvoma spôsobmi. Po prvé, budem analyzovať materiálne prvky sveta, ako napríklad infraštruktúru, obchod a obchodné trasy, vojenskú spoluprácu a podobne. Po druhé, budem kvalitatívne analyzovať prejavy prezidenta Ashraf Ghaniho a CEO Afganistanu Abdullah Abdullaha (od ich nástupu k moci po súčasnosť). Tieto prejavy sú doplnené informáciami z Ministerstva zahraničných vecí. Z týchto prejavov by malo vyplývať, ktorým hrozbám tieto aktéri¹⁸ pripisujú dôležitosť a v akom kontexte o nich hovoria. Okrem toho informácie budú doplnené zo svetových a primárne afganských médií, ako napríklad Tolo News, Pajhwok News a Afghanistan Analysts Network. Cieľom tejto sektorovej analýzy ale nie je analyzovať Afganistan vo vákuu, ale sledovať regionálne vzorce správania sa.

Sektorová analýza je doplnená historickou, pretože ako bolo spomenuté vyššie, historické vzťahy vplývajú na RBK. Historická časť sa zameriava na obdobie od prvej britsko-afganskej vojny po rok 2014, primárne avšak do roku 2001. Výraznú až masívnu prítomnosť amerických a koalíčných (NATO) vojsk považujem za príklad prekrytia bezpečnostnej dynamiky Afganistanu a preto aj diškurzívny aspekt analýzy je venovaný nástupu prezidenta Ghaniho (2014). Čo sa týka sektorovej analýzy, vplyv Spojených štátov amerických je naschvál opomínaný a priestor je primárne venovaný pohľadu z Afganistanu. Toto sústredenie sa primárne na Afganistan (jeho aktérov a ako oni prezentujú hrozby) predstavuje odchýlku od RBK predstavenej Buzanom a Wæverom. Táto odchýlka je inšpirovaná prácou André Barrinhu¹⁹, ktorý prehodnocoval pozíciu Turecka ako izolátora. Barrinha sa totiž zameriaval na turecký diškurz o sebe (Barrinha, 2014).

---

¹⁸ Títo aktéri boli vybraní naschvál, pretože predpokladám ich najväčšiu zahranične-politickú angažovanosť.

¹⁹ On zas čerpá z práce Andrew Hurrella (2006).

2 Historická analýza Afganistanu od prvej britsko-afganskej vojny

Keďže regionálne bezpečnostné komplexy sú založené na pretrvávajúcich vzorcoch priateľstva a nepriateľstva (Buzan a Wæver, 2003: 45), je dôležité načrtnúť afganskú históriu. Historická analýza sa venuje ako interným udalostiam v Afganistane, najmä jeho vnútornej konsolidácii, tak jeho zahraničným vzťahom a zahraničným aktérom ovplyvňujúcich jeho vnútornú dynamiku. Časovo je kapitola ohraničená prvou britsko-afganskou vojnou medzi rokmi 1839-1842 až po rok 2014. Dôraz sa avšak kladie primárne na obdobie pred pádom Talibanom, pretože potom bola bezpečnostná dynamika výrazne ovplyvnená Spojenými štátmi americkými, a preto obdobie 2001-2014 je len zhruba popísané.

2.1 Emir Dost Mohamed a prvá britsko-afganská vojna

Dost Mohamed, emir Afganistanu v období medzi rokmi 1826-1839 a 1843-1863 chcel obnoviť afganskú kontrolu regiónu okolo mesta Pešávar²⁰ s britskou pomocou. Briti mu v tomto ciele nepomohli, ale poskytli mu vojenskú pomoc pri obrane mesta Herat proti Perzii. V tej dobe Briti plánovali ovládnuť Afganistanu a roku 1839 prekročilo britsko-indické vojsko rieku Indus, v marci toho roku obsadilo mesto Kvéta a pripravovalo sa na útok na mesto Kandahár. Ten obsadili skoro bez bojov a vydali sa na sever. Už v júli toho roku dosiahli Kábul. Dost Mohamed Kábul opustil a Briti dosadili ako šáhu Afganistanu Shuju. Dost Mohamed hľadal pomoc v boji proti Britom najprv u Uzbekov, ktorí ho ale opustili. Neskôr pomoc našiel u Tadžikov, s ktorými vyhrali bitku na severe od Kábulu. Po tejto bitke Dost Mohamed sa Britom vzdal²¹ a tí ho poslali do exilu do Indie (Barfield, 2010: 113-117).

Briti, ako de facto vládcovia Afganistanu, chceli reorganizovať štát a najmä jeho financie. Avšak vládca, ktorého Briti dosadili na trón sa ukázal ako prekážka ich reformám a preto Briti postupne

---

²⁰ Súčasný Pakistan.

²¹ Historici špekulujú prečo sa po úspešnej bitke vzdal. Naznačujú, že to mohlo byť najmä z dôvodu, že nemal podporu elity, ktorá akceptovala nároky nového šáhu. Taktiež sa vyskytuje názor, že neveril, že by mohol mať úspech proti Britom, ktorí boli v prevahe a vyzerali, že majú neobmedzené finančné prostriedky. Neveril, že by povstanie proti nim malo šancu, pretože s menšími prostriedkami potlačil podobné povstania (Barfield, 2010: 116).

prevzali kontrolu nad vládou. Ich vojenská reforma smerovala najmä k vytvoreniu armády kontrolovanej centrálnou vládou a obmedzenia moci a autonómie lokálnych veliteľov, ktorí dostávali vládne peniaze ale bojaschopnosť ich oddielov bola častokrát mizivá. Ďalší výrazný vplyv na Afganistan zohral prílev veľkého množstva britských peňazí, ktorými financovali okupáciu. To malo za následok obrovský nárast cien, pričom niektorí historici uvádzajú, že tento nárast bol až o 500%. Tieto ekonomické problémy skombinované so znížením mnohých miezd vyprovokovali vzbury, ktoré v roku 1842 viedli až k britskému úteku z Kábulu a vražde Macnaghena, britského politika v Kábule, ktorý reformy viedol (Barfield, 2010: 120-124).

Toto povstanie proti Britom nebolo organizované zvrchu, ale marginalizovanými skupinami, najmä pašunskými Ghilzai kmeňmi na východe a juhu Kábulu a Tadžickými Kohistani kmeňmi na severe od Kábulu. Zaujímavé je, že povstania neprepukli v mnohých skupinách v Afganistane, ako napríklad medzi Hazármi alebo Uzbekmi (Barfield, 2010: 125-126).

Po povstaní nastalo krátke obdobie boja o moc, ale Dost Mohamed žijúci v exile bol prehlásený ako pravý panovník, vrátil sa do Kábulu a uchoпил moc. Dost Mohamed sa ale vrátil do iného Afganistanu, ako z ktorého odišiel. Vládna štruktúra bola silnejšia, armáda bola profesionálnejšia a výber daní efektívnejší. Moc iných veliteľov bola natoľko oslabená, že kombinácia týchto faktorov umožnila konečne vláde kontrolovať celé územie krajiny. Okrem posilnenia vládnucej elity, britská okupácia zmenila aj vzťah medzi centrálnou vládou a vidieckou populáciou. Rebélie vidieckej populácie sa stali nebezpečnejšie, pretože zmeny ktoré prebehli v Afganistane poskytli vládne silnejšie prostriedky na ich potlačanie. Dost Mohamed pokračoval v upevňovaní moci nad regiónmi. Toto upevnenie moci ale nebolo častokrát považované za pozitívne lokálnym obyvateľstvom. Obyvateľmi v iných regiónoch to bolo považované skôr ako len rozšírenie pašunskej moci a postavenia na úkor iných etník (Barfield, 2010: 128; Vogelsang, 2002: 256).

Dokonca za vlády Dost Mohameda nastalo aj zblíženie medzi Afganistanom a Britmi. V roku 1856 Peržania okupovali mesto Herat, ktoré dovtedy bolo pod afganskou kontrolou. Briti sa obávali, že možná vojna medzi Afganistanom a Perziou by mohla znamenať príležitosť pre Rusko rozšíriť svoj vplyv a dospeli k záveru, že jedine silný Afganistan bude znamenať obranu indickej hranice. Briti teda Afganistanu pomohli so znovuzískaním mesta Herat a o rok na to, počas indického

povstania proti Britom Afganistan zostal neutrálny a nevyužit' príležitosť okupovať Pešávar (Vogelsang, 2002: 255).

2.2 Sher Ali a druhá britsko-afganská vojna

Po smrti Dost Mohameda nastúpil na trón Sher Ali²², ktorý pokračoval v reformách jeho otca. Venoval sa najmä daňovej reforme (všetky dane sa museli vyberať v hotovosti) a vojenskej – vojaci dostali uniformy a boli platení v hotovosti a centralizovane. Sher Ali sa bál postupu ruského vplyvu v Strednej Ázii, a preto hľadal záruky u Britov. Briti s Ruskom v roku 1873 podpísali dohodu o severnej hranici Afganistanu, čo vlastne znamenalo rozdelenie sfér vplyvu. Táto dohoda ohľadne severných hraníc, hoci prijatá bez afganského súhlasu, emirovi vyhovovala. Afganistan sa stal súčasťou britskej zóny vplyvu a vytvorilo to hranicu ruského postupu bez ďalších ústupkov Britom. Avšak Briti sa aj tak postupne začali obávať ruského vplyvu a začali presadzovať tzv. politiku „dopredu“²³. Briti sa vyjadrili, že Afganistan je príliš slabý na to aby mohol ostať izolovaný a nedovolia mu aby padol pod ruský vplyv. V roku 1876 Briti znova okupovali Kvétu, z ktorej si urobili vojenskú základňu. V novembri 1878 britské jednotky znovu vstúpili do Afganistanu a do januára boli v Kábule (Vogelsang, 2002: 259-260; Barfield, 2010: 140).

Počas druhej britsko-afganskej vojny Sher Ali hľadal pomoc u Rusov, ktorý mu ju odmietli poskytnúť a nie dlho na to umrel. Emirom sa stal jeho syn Yaqub. Yaqub v máji 1879 podpísal s Britmi mier podľa ich podmienok. To znamenalo, že hraničné územia boli postúpené Indii, v Kábule mala byť ustanovená permanentná britská misia, ktorá kontrolovala zahraničné vzťahy Afganistanu a Afganistan sa stal zónou voľného obchodu s Indiou. Zo začiatku Briti nemali problém so žiadnou opozíciou a kontrolovali Afganistan. V septembri sa ale tri neplatené regimenty vojakov z Heratu prišli sťažovať britskej misii o neprávosti, ktorú zažívajú. Briti im ale nepomohli, vojaci sa rozčúlili, obsadili rezidenciu a Britov z misie povraždili. Briti na to odpovedali okupáciou Kábulu a Yaquba poslali do exilu v Indii. Briti sa rozhodli vládnuť nad Afganistanom priamo, bez emira. Priama zahraničná vláda vyvolala revolty ako medzi Paštunmi, tak aj medzi Tadžikmi, ktorí dokopy napadli Kábul. Avšak hoci početná sila, až 50 000 mužov,

---

²² Prevzatie moci avšak nebolo mierumilovné a musel zvädzať boje so svojím bratom Mohamadom Afzalom (Vogelsang, 2002: 259).

²³ V anglickom origináli: Forward Policy

nemala šancu proti lepšie organizovanej britskej armáde. Briti vtedy prehodnotili svoj zámer vládnuť nad Afganistanom priamo a rozhodli sa pre dosadenie k nim priateľského emira. Vládnutie nad „severným Afganistanom“ (Kábul, východ Afganistanu a Turkestan) bol ponúknutý emirovi zo Samarkandu, Abdurobi Rahmanovi, ktorý to o niečo neskôr aj prijal. Zvyšok Afganistanu bol pod kontrolou Ayyuba, brata bývalého emira Yaquba. Toto rozdelenie Afganistanu len viedlo k vnútorným konfliktom a neskôr aj k otvoreným bojom. Rozhodujúca bitka sa odohrala pri Kandaháre, kde slabo organizovaná armáda Ayyuba prehrala proti emirovej a Ayyub nakoniec do exilu v Indii, kde mu Briti poskytli azyl a penziu (Barfield, 2010: 142-7).

Abdur Rahman po víťazstve pri Kandaháre sa pustil do ďalšieho upevňovania svojej moci, pretože Afganistanu chcel vládnuť priamo, bez lokálnych sprostredkovateľov. Jeho tvrdý štýl vládnutia a snaha o zmenu lokálnej štruktúry viedla až k štyridsiatim povstaniam. Interné boje vedené emirom boli namierené proti vplyvu regionálnych veliteľov a východných Paštunov, jeho bratrancov, ktorí vládli v Turkestane a etnických skupín, ktoré neboli sunitské a historicky spadali mimo afganskú štátnu kontrolu. Kampaň proti etnickým Hazárom bola rýchla a umožnila rýchle zbohatnutie kmeňom, ktoré sa do nej zapojili. Hazárovia boli prehlásení za neveriacich, čo umožnilo ich zotročenie a zabavenie ich majetku a územia, na čom zbohatli najmä zúčastnené Paštunske kmene. Hoci to na začiatku jeho vládnutia tak nevyzeralo, boli to práve Paštunske kmene, ktoré získali najviac. Nielen, že získali značné územia, dokonca sa stali neoficiálnou elitou štátu a tento status si držia dodnes. Hazárovia sa prepadli na pomyselné dno, kde boli extrémne diskriminovaní sunitskou väčšinou Afganistanu (Barfield, 2010: 147-8, 150, 155).

Emirovi sa podarilo ovládnuť celý Afganistan pod jeho priamu kontrolu. Táto priama kontrola s reformovaným daňovým systémom znamenala enormný nárast príjmov do štátnej pokladne na úkor bežných Afgancov. Emir vyberal na daniach sumy ako nikdy predtým, ale obyvateľstva nebolo ani viac a ani nebolo bohatšie. Avšak, zvýšené príjmy do štátnej pokladnice nekorešpondovali s investíciami do rozvoju Afganistanu a emir dokonca odmietal aj zahraničné ponuky na stavbu infraštruktúry. Emir si obával totiž, že akýkoľvek ekonomický alebo infraštruktúrny pokrok oslabí Afganistan voči zahraničnému vplyvu²⁴. Okrem zvýšených

---

²⁴Aj podľa Birda a Marshalla relatívnu zaostalosť infraštruktúry Afganistan dlho vnímal ako zámernú bezpečnostnú stratégiu (Bird a Marshall, 2011: 14).

daňových príjmov emir poberal značné prostriedky od Britov. Hoci pomerovo to nebolo viac ako predtým, emir vytvoril silnú závislosť jeho vlády na Britoch, najmä cez dodávky zbraní a nerastných surovín, ktoré šli cez Indiu (Barfield, 2010: 152,154).

Hoci emir spolupracoval s Britmi, vyhlásil náboženskú potrebu ochraňovať integritu Afganistanu pred útokmi neveriacich. To malo zaistiť ochranu pred útokmi kresťanských ríš na hraniciach s Afganistanom. Okrem toho to ale vytváralo xenofóbnu náladu proti cudzincom. Jeho lúnia bola tak tvrdá, že dokonca chcel nechať popraviť duchovného, ktorý kázal, že kresťania by mali byť považovaní za ich bratov. Okrem toho Abdur Rahman spojil afganské tradície a Islam dokopy, ako keby boli identické. Tým pozastavil akýkoľvek pokrok Afganistanu, aj keď prichádzal z iných moslimských krajín, pretože ak to bol útok na tradície, bol útok na Islam. Hoci Abdurovi Rahmanovi sa podarilo zjednotiť všetky kmene a územia pod jeho vládu, nepremenil afganskú ekonomiku a ani jeho vidiecky charakter. Podľa Barfielda, hoci počas vlády Abdur Rahmana to vyzeralo tak, že zmenil vládnu štruktúru, ktorá bola dovtedy najmä federatívna a konzultatívneho charakteru, táto sa objavila a objavovala znova len v inej podobe. Emirovia, ktorí sa snažili kopírovať vládnu štýl Abdur Rahmana boli častokrát zaskočení silou, ktorou sa táto stará štruktúra znovuobjavila (Barfield, 2010: 156-160).

2.3 Tretia Britsko-Afganská vojna

Obdobie rokov 1901 až 1929 bolo charakterizované neúspešnými pokusmi modernizovať krajinu. Po Abdurovi Rahmanovi nastúpil (bez bojov, čo bola skôr výnimka) jeho syn Habibullah. Habibullah pozval naspäť mnoho ľudí z exilu, ktorí priniesli nové myšlienky. Boli to zväčša nápady ako modernizovať Afganistan, ale aj myšlienky pan-ázijskej solidarity, nacionalizmu a antikolonializmu. Skupiny, ktoré tieto myšlienky presadzovali sa dostali do konfliktu s Habibullahom ohľadne vyhlásenia afganskej neutrality počas prvej svetovej vojny. Podľa Barfielda bol Afganistan ovplyvňovaný európskymi záležitosťami od Napoleona, ale posledných sto rokov bol ovplyvňovaný najmä rivalitou medzi ruským a britským impériám. Tieto dve mocnosti sa ale spojili proti Osmanskej ríši. Sultán Osmanskej ríše vyzval na pomoc, v rámci pan-islamskej jednoty a obrany moslimov a Afganci túto myšlienku podporovali. Dokonca v roku 1915 dorazila do Kábulu turecko-nemecká delegácia, žiadajúca o možnosť bezpečne prejsť cez Afganistan, aby mohli napadnúť Indiu, resp. realistickejšie aby na území Afganistanu mohli mať

základne pre revolty proti Britom. Emirove rozhodnutie ostať neutrálny po celý čas vojny nebolo ale prijaté s nadšením. Po vojne bol konzervatívnymi náboženskými skupinami vinený z úpadku veľkých islamských impérií. Inými bol obviňovaný, že nevedel od Britov vyjednať nezávislosť ako odmenu za neutralitu. Táto skupina po vojne získala dôležitého patróna, a to Sovietsky zväz. Počas prvej svetovej vojny boli afganské vzťahy s Britmi napäté. V Afganistane sa viedla značná proti-britská kampaň a nemecko-turecká misia presviedčala emira, že Afganistan je samostatný štát a preto by mal mať aj samostatnú zahraničnú politiku (ktorú od druhej britsko-afganskej vojny nemal). Po tom ako bol Habibullah zavraždený sa k moci dostal jeho syn Amanullah, ktorý ale viedol spory o následníctvo so svojim strýkom Nasrullahom. Spôsob akým chcel upevniť moc, bol ten, že Afganistan prehlásil za nezávislý a slobodný štát. Aby odpútal pozornosť od interných problémov, napadol Britskú Indiu. Táto vojna je charakterizovaná britským taktickým víťazstvom, pretože sa im podarilo vyhnúť Afgancov z Indie a zároveň bombardovať mestá na afganskom území a afganským politickým víťazstvom, pretože tým sa podarilo zabezpečiť svoj strategický cieľ nezávislej zahraničnej politiky. Amanullahovi sa podarilo rozptýliť domácu kritiku a zároveň vytvoriť nezávislý Afganistan, ale na úkor toho, že Briti prestali Afganistan podporovať ekonomicky a prestali mu predávať zbrane. Hoci tretia britsko-afganská vojna trvala relatívne krátko (máj až august 1919) jej následky sa prejavujú možno až do dnes a to vo Vazíristane. Polokočovné kmene žijúce na území Vazíristanu boli ovplyvnené šíriacim sa nacionalizmom z Afganistanu. Po ukončení konfliktu boli dobre ozbrojené najmä zbraňami, ktoré po sebe zanechali Afganci a viedli proti-britskú kampaň až do 1947 (Roy, 2015: 123-128; Barfield, 2010: 172-175).

2.4 Snahy o modernizáciu Afganistanu a postupné otváranie sa svetu

V dvadsiatych rokoch sa Afganistan začal postupne otvárať svetu. Afganská delegácia na začiatku desaťročia navštívila niekoľké európske mestá a Spojené štáty americké. V roku 1921 Afganistan podpísal dohody o priateľstve so Sovietskym zväzom, Tureckom, Talianskom a Perziou, o rok na to s Francúzskom. V roku 1922 bol otvorený prvý britský konzulát v Kábule a o rok na to si ambasádorov Afganistan vymenil s Francúzskom. Tím boli dané jedinečné archeologické práva po celej krajine a prácu začali v roku 1922 v Bamiyane. V roku 1930 Afganistan pri hľadaní spojencov, dokonca podpísal zmluvu o priateľstve aj s Japonskom a zvýšil sa ich objem obchodu (Vogelsang, 2002: 277; Barfield, 2010: 201).

Zaujímavý je vzťah Afganistanu k Sovietskemu zväzu, lebo hoci s ním podpísal dohodu a priateľstve a tieto dve krajiny mali medzi sebou diplomatické styky, Afganistan podporoval proti-bolševickú opozíciu na juhu Strednej Ázie. Afganistan dokonca poskytol útočisko poslednému emirovi z Bukhary²⁵, keď musel z jeho krajiny utiecť (Vogelsang, 2002: 278).

2.4.1 Prvá ústava a snahy o liberalizáciu

Afganistan prijal prvú písanú ústavu v roku 1923. Táto nová ústava sa snažila o ustanovenie Afganistanu ako moderného národného štátu, ale bez oficiálneho narušenia spojenia s Islamom²⁶. Prelomovým bodom bolo to, že monarchia bola založená na vôli afganského ľudu a nie na božej vôli alebo kmeňových rozhodnutiach. Ústava uvádzala povinnosti kráľa a jeho podriadených a ich práva. Každý občan Afganistanu (či moslim alebo nie) si bol rovný a každý mal právo na vzdelanie zadarmo. Nútená práca, mučenie a otroctvo boli zakázané. Hoci ústava nepochybne predstavovala prelom v demokratizácii Afganistanu, kráľ mal stále absolútnu moc, pretože on vyberal ministrov, senátorov, časť poradnej rady ale aj členov poradných rád v provinciách (Vogelsang, 2002: 279).

Tieto demokratické zmeny sa ale nezaobišli bez opozície. V 1924 kráľ po Khostovej rebélii musel zvolať Loya Jirgu²⁷, ktorá prijala niekoľko dodatkov k ústave. Medzi nimi bolo, napríklad, že židia a hinduisti museli nosiť charakteristické oblečenie, Hanafi škola Islamu sa stala oficiálnou školou v afganskom ponímaní Islamu, možnosť vyššieho vzdelania pre ženy bola zrušená a Rada islamských klerikov musela schváliť akýkoľvek nový zákon (Vogelsang, 2002: 280).

Kráľ Aman Allah sa v roku 1927-8 zúčastnil viacerých zahraničných návštev v Egypte, Taliansku, Francúzsku, Nemecku, Británii, Rusku, Turecku a Iráne a dospel k záveru, že jeho reformy nemajú dostatočne rýchly spád. Preto v roku 1928 zvolal Loya Jirgu, kde predstavil ďalšie zmeny, ktoré mali smerovať k prehĺbeniu sekularizácie. Medzi nimi bolo napríklad ustanovenie parlamentu voleného všetkými dospelými mužmi, povinný odvod dospelých mužov do armády, povinná dochádzka všetkých detí do školy a v neposlednom rade povinnosť mužov v Kábule obliekať sa

---

²⁵ Dnešný Uzbekistan.

²⁶ Ústava uvádzala, že Islam bol hlavným štátnym náboženstvom a kráľ bude riadiť Afganistan so súladom s ústavou a šáriou (Vogelsang, 2002: 279).

²⁷ Tentokrát ale v zastúpení všetkých etník, pretože Loya Jirga, ktorá schválila novú ústavu bola zostavená len z Paštunov (Vogelsang, 2002: 280).

západným štýlom a ženy sa už nemuseli v Kábule zahaľovať. Tieto reformy sa ale nepáčili konzervatívne duchovenstvu a ani konzervatívnym kmeňom. Táto nespokojnosť rýchlo prerástla do otvorenej revolty, armáda sa rozpadla a vojaci sa častokrát pridali k rebelom. Kráľ Aman Allah utiekol do Indie a za nového emira bol vyhlásený Tadžik, Habib Allah Kalakani, ktorý nakrátko po jeho ustanovení zrušil všetky Amanove reformy. Pri moci ale neostal dlho, pretože ako Tadžik musel čeliť ozbrojenej opozícii zo strany Paštunov, ktorí nakoniec dobyli Kábul a za kráľa ustanovili Paštuna Mohamed Nadira (Vogelsang, 2002: 281, 284).

Ten v roku 1931 prijal novú ústavu, ktorá ostala v platnosti až do roku 1964. V ústave bol kráľovský majestát (s vysokým postavením ako v predchádzajúcej ústave) zverený jemu a jeho rodine. Loya Jirga sa stala oficiálnou konzultatívnou súčasťou vlády a všetky zmeny na daniach alebo v ústave museli prejsť jej odsúhlasením. Ústava si ale zanechala slobodu tlače (ale podľa Vogelsanga vláda kontrolovala súlad tlače s islamskými hodnotami) a školská dochádzka sa znovu stala povinnou pre všetky deti a bola to práve vláda, ktorá kontrolovala školstvo (Vogelsang, 2002: 285-6).

Mohamed Nadir bol ale v novembri 1933 zavraždený a na trón nastúpil jeho syn Mohamed Zahir. Za jeho vlády (a vlády jeho ujev ako premiérov) nastalo ďalšie politické uvoľnenie a liberalizácia tlače, začala vznikať úplne nezávislá tlač (uvoľnenie tlače trvalo do 1952 kedy sa vláda rozhodla, že jej kritika je prisilná). K tomuto uvoľňovaniu prispela aj nová mestská vzdelaná elita. Okrem toho, štát poskytoval služby ako nikdy predtým – mal na starosti aj vzdelanie druhého stupňa, svetské sudy boli otvárané aj v provinciách a čoraz viac ľudí záviselo a spoliehalo sa na štát. Štát postupne prenikol aj do ekonomického života, kde podporoval export a okolo Kundúzu boli založené veľké bavlníkové polia. V roku 1934 bola otvorená aj prvá banka (Vogelsang, 2002: 289-290).

V roku 1936 sa paščína stala národným jazykom (spolu s perzštinou) a o dva roky nato vládni úradníci boli povinní rozprávať paščínou. V roku 1958 bola perzština v Afganistane premenovaná na daríjčinu, aby indikovala jej špecifický afganský charakter. Tieto zmeny v prístupe k jazyku symbolizovali hlbšie zmeny v prístupe k paštunskému etniku a iným etnikám (Vogelsang, 2002: 289).

Pred druhou svetovou vojnou Nemci znovu obnovili svoj záujem o Afganistan. Do roku 1939 Nemecko poslalo niekoľko stoviek expertov, ktorí pracovali pre vládu. Nemecko, na rozdiel od ostatných krajín bolo ochotné Afganistanu poskytnúť aj dlhodobé pôžičky. Nemecko poskytovalo Afganistanu stroje vo výmennom režime za bavlnu. V Afganistane sa na zvýšenú spoluprácu s Nemeckom pozerali pozitívne, pretože to vnímali ako vyvažovanie vplyvu Ruska a Británie. Afganistan tajne prisľúbil Nemecku, že ak jeho jednotky prídu do Strednej Ázie, tak sa k nim pridá v útoku na Indiu, ale formálne ostal neutrálny. Keď Nemci napadli Sovietsky zväz, Afganistan obdržal ultimátum od Britov, aby vyhostili všetkých obyvateľov krajín Osi. Afganský kráľ obávajúci sa invázie vyhovel žiadosti. Druhá svetová vojna zastavila pokrok Afganistanu a zdevastovala jeho ekonomiku, pretože zahraničný kapitál sa začal sústrediť do Indie a inflácia spôsobila nárast cien (Barfield, 2010: 202-203).

2.5 Afganistan po druhej svetovej vojne

Podľa Khana Afganistan po roku 1945 stál pred dilemou, a to, či by mal ostať uzavretý pred zahraničnými krajinami a ich vplyvom a potrebou a snahou o ekonomický rozvoj a vývoj, čo by ale vyžadovalo „otvoriť sa“. Afganistan sa v tom období obrátil na Spojené štáty americké o ekonomickú asistenciu, a to najmä čo sa týkalo vybudovania nových ciest, opravy zavlažovacích systémov, resp. vybudovania nových (najmä v provincii Helmand). Spojené štáty neboli zrovna pro-aktívne v pomoci Afganistanu a dokonca sa vo svojich strategických dokumentoch vyjadrili, že Afganistan nemá pre nich strategickú dôležitosť. Okrem toho, že USA nejavili záujem o Afganistan, v regionálnej politike preferovali Pakistan, najmä ak by si museli vybrať. Vzťahy medzi Pakistanom a Spojenými štátmi boli vnímané podozrievavo z Kábulu a strategický nezáujem USA otvoril dvere Sovietskemu zväzu už v päťdesiatych rokoch. V roku 1950 Sovietsky zväz podpísal obchodnú dohodu s Afganistanom o výmennom obchode. V roku 1954, keď sa objavili správy o vyzbrojovaní Pakistanu USA, znamenal prelom v sovietsko-afganských vzťahoch²⁸ (Khan, 1998: 493-496).

---

²⁸Pakistan sa po čase stal tretím najväčším príjemcom americkej vojenskej a ekonomickej pomoci hneď po Izraeli a Egypte ²⁸ (Khan, 1998: 495).

V roku 1953 na premiérske kreslo nastúpil Mohamed Dawud²⁹, čo symbolizovalo presun moci na mladšiu generáciu. Dawud bol zástancom reforiem, ale usúdil, že reformy nie sú možné bez silnej a lojálnej armády, ktorú sa rozhodol vybudovať. Avšak, na to potreboval zahraničnú pomoc. Spojené štáty americké spolupracovali s Pakistanom, s ktorým mali uzavretý aj bezpečnostný pakt. Problém Paštunistanu a celkovo napäté vzťahy s Pakistanom ovplyvnili afganské rozhodnutie obrátiť sa na Sovietsky zväz³⁰. V roku 1955 Nikita Chruščov bol na návšteve Indie a navštívil aj Afganistan, kde Dawudovi prisľúbil pomoc³¹ v boji za Paštunistan (Vogelsang, 2002: 291-292).

Afganistan oficiálne odmietol uznať vznik Pakistanu a v OSN hlasoval proti jeho vzniku. Ako odpoveď Pakistan uložil na Afganistan neoficiálne obchodné embargo na prístup na indický trh. Okrem toho Pakistan odmietol poskytnúť Afganistanu prístup k jeho prístavom v Indickom oceáne. Napätie sa medzi krajinami stupňovalo a Kábul nasadil vojenské jednotky, ktoré mali napádať pakistanské záujmy v Chajbar Paštúncchwá na začiatku roka 1951. Provokácie Pakistanu z afganskej strany sa ešte zintenzívnili keď sa premiérom stal Mohamed Dawud, paštunsky nacionalista. Ten kalkuloval, že otázka Paštunistanu mu získa ešte väčšiu popularitu medzi obyvateľstvom a najmä armádou. Okrem toho, sa cítil v tejto otázke bezpečnejšie vďaka podpore Sovietskeho zväzu. V roku 1960 sa dokonca afganskí vojaci infiltrovali do Pakistanu, kde sa dostali do otvoreného boja s pro-pakistanskými paštunskými kmeňmi³² a pakistanským letectvom. Okrem týchto priamych provokácií, Afganistan využíval aj diplomatické prostriedky. V tom istom roku predložil problém paštunského samourčenia pred OSN³³. Na to Pakistan zareagoval uzavretím hranice pre nomádov a o pár dní uzavrel všetky konzuláty. Afganistan na to odpovedal uzavretím hranice, a tým sa prerušil akýkoľvek ekonomický obchod medzi krajinami. To malo ale práve pre Afganistan katastrofálne následky. Cesty na Irán neboli vhodné pre kamiónovú dopravu

---

²⁹ Mohamed Dawud bol kráľov bratranec.

³⁰ Afgansko-americké vzťahy boli ale tradične chladné. Okrem toho, že diplomatické vzťahy naviazali až v roku 1934, Američania nepovažovali Afganistan za relevantného partnera a ich strategický cieľ bolo zastaviť Sovietov na Pakistanských hraniciach (Vogelsang, 2002: 290).

³¹ Sovietsky zväz poskytol Afganistanu zbrane a vojenský tréning (Vogelsang, 2002: 292).

³² Pakistan si z toho zobral poučenie, že paštunské kmene, ak dobre financované a je im poskytnutá určitá autonómia budú bojovať na strane Pakistanu, proti afganským Paštunom a nebudú náchylní na Afganistanom propagovaný separatizmus (Vogelsang, 2002: 293).

³³ Tento návrh bol podporený Indiou (Vogelsang, 2002: 294).

a Afganistan sa ešte viac stal závislým na Sovietskom zväze a prirodzené exportné a importné trasy a odbytistia boli narušené. Afganská pomoc, vrátane úkrytu, financií a sovietskych zbraní skupinám, ktoré spochybňovali pakistanskú vládu trvala až do roku 1963. Potom nastalo obdobie klľudu, ktoré trvalo až do roku 1973, pretože sa afgansky monarcha obával pakistanskej odvety. Vzťahy sa znormalizovali aj vďaka rezignácii Dawuda, po ktorom nastúpil Mohamed Yusuf, prvý premiér, ktorý nebol z kráľovskej rodiny a pomoci Iránu, ktorý zohral úlohu prostredníka. Aj napriek tomuto obdobiu klľudu, Afganistan odmietol vyjednávať uznanie Durandovej línie³⁴ (Schofield, 2011: 42-43; Vogelsang, 2002: 293-4).

Podľa Birda a Marshalla bol Afganistan väčšinu 20. storočia „prenajímaným štátom“³⁵, slabým a závislým na zahraničnej pomoci. V 70. rokoch podľa zdrojov autorov daňové príjmy tvorili len 2% afganského rozpočtu. Napriek tomu, že Afganistan patril do skupiny nezúčastnených štátov počas studenej vojny, snažil sa z tohto konfliktu vyťažiť čo najviac vo forme hospodárskej pomoci. Sovietsky zväz postavil letisko v Kábule a Spojené štáty americké zas postavili letisko v Kandaháre. V roku 1973 sa vtedajší afgansky prezident vyjadril, že aj naďalej by si rád zapaloval americké cigarety sovietskymi zápalkami (Bird a Marshall, 2011: 19-20).

V roku 1964 Afganistan prijal novú ústavu a po prvýkrát sa stal konštitučnou monarchiou. Žiadny člen kráľovskej rodiny sa nemohol stať premiérom, sudcom ústavného súdu, členom parlamentu alebo dokonca nemohol viesť ani politickú stranu. Ústava zabezpečovala slobodnú tlač, právo zhromažďovania sa, vytvárania politických strán a hlasovacie právo dostali aj ženy. Avšak, tieto zmeny neboli dosť na zastavenie rastu nespokojnosti najmä mladých študentov v Kábule. Mnohí sa cítili rozčarovaní buď z nedostatku kvalitnej práce, alebo procesov v parlamente, ktorý ovládli konzervatívci. Mnohí inklinovali buď naspäť ku konzervatívnejším hodnotám Islamu, alebo práve naopak k novým ľavicovým myšlienkam marxizmu alebo maoizmu. Novo vzniknutá komunistická Ľudovo demokratická strana Afganistanu sa zúčastnila už prvých volieb v roku 1965, v ktorých uspela s tromi kandidátmi. Avšak, nie na krátko sa rozdelila na dve skupiny. Tí, ktorí sa obrátili naspäť k Islamu, sa snažili nájsť cestu k „čistejšiemu“ Islamu a neuznávali rozdelenie na štát a mešitu. Zároveň ich ale veľmi zaujímala sociálna spravodlivosť a v mene tohto

---

³⁴ Problematika Durandovej línie je vysvetlená neskôr, v politickom sektore.

³⁵ „Rentier state“

nového, čistého Islamu chceli zreformovať spoločnosť (a nie sa vrátiť k spôsobu života, aký bol predtým, ako napríklad tradicionalisti alebo fundamentalisti). Obe skupiny mali veľa spoločného – častokrát ich zástancovia pochádzali z podobného prostredia, ich organizácia do buniek bola veľmi podobná a zastávali radikálny prístup a čiernobiele myslenie o určitých problémoch. Zaujímavé je, že obe skupiny zastávali myšlienku za štát Afganistan (čo bolo dovtedy celkom nezvyčajné) a obe bojovali proti etnickej diskriminácii (Vogelsang, 2002: 294,296-299).

2.6 Demokratická republika Afganistan

V 70. rokoch nespokojnosť v Afganistane naďalej narastala a to najmä po závažnom hladomore. V roku 1973 Dawud, bývalý premiér, zvrhol konštitučnú monarchiu a obsadil pozíciu prezidenta Demokratickej republiky Afganistan³⁶. Dawud do viacerých štátnych pozícií umiestnil predstaviteľov z Ľudovodemokratickej strany Afganistanu a znova otvoril problém Paštunistanu a podporoval separatistov v Balúčistane. Postupne si ale uvedomil, že väzby na Sovietsky zväz sú prisilné a Afganistan de facto opustil svoju politiku neutrality. V 1975 sa Dawud zúčastnil kráľovského pohrebu v Saudskej Arábii, kde mu bola prisľúbená podpora od bohatých krajín zálivu v jeho snahe o obmedzenie marxistického vplyvu. Okrem toho, sa Dawud snažil obmedziť aj vplyv islamistov, ktorí po neúspešných revoltách a protestoch utiekli do Pakistanu. Dawudove snahy o obmedzenie vplyvu Ľudovodemokratickej strany sa ale stretli s nesúhlasom zo strany Sovietskeho zväzu a rapídny zhoršením vzťahov. Sovietskemu zväzu sa nepáčilo rozhodnutie Dawuda zbaviť mnohých komunistov moci. Okrem toho sa pozerali s nevôľou aj na prítomnosť expertov z NATO na severe Afganistanu a na iniciatívu Iránu vybudovať trans-perzskú železnicu, ktorá mala smerovať z Iránu do Pakistanu a tým by uvoľnila afganskú závislosť na exporte/importe zo Sovietskeho zväzu (Vogelsang, 2002: 299-302; Roy, 2015: 159-160).

2.7 Komunistická vláda a Sovietska invázia do Afganistanu

V apríli 1978 novo-zjednotená Ľudovo-demokratická strana Afganistanu s pomocou armády uskutočnila prevrat. Dominantnými v novo-zjednotenej strane sa stali radikálnejšia komunistická skupina, tzv. Khalqis. Nová vláda odstraňovala kohokoľvek kto im oponoval, zaviedla nové rodinné zákony, odpútala sa od islamskej tradície tým, že odstránila tradičné islamské pozdravy

---

³⁶ Medzi prvými krajinami, ktoré Afganistan uznali boli Sovietsky zväz a India (Vogelsang, 2002: 299).

v prejavochoch³⁷ a vlajku zmenila na červenú. Pri moci boli v tomto období skoro výlučne východní Paštuni. Nová vláda okrem vnútorným rozporom³⁸ čelila kríze legitimity. Ich revolučné myšlienky neboli populárne medzi obyvateľstvom, pretože boli vnímané ako neislamské a vláda bola vnímaná ako bábka Sovietskeho zväzu (Barfield, 2010: 218-222).

Sovietsky zväz sa pozeral na zhoršujúcu situáciu v Afganistane s nevôľou. Okrem toho sa obával, že generálny tajomník ústredného výboru Ľudovodemokratickej strany Hafizullah Amin by sa mohol obrátiť smerom k Spojeným štátom americkým³⁹. Aby tomuto predišli a nastolili menej radikálny ľavicový režim v Afganistane⁴⁰, v decembri 1979 prekročili hranice. Prvotný cieľ Sovietov v Afganistane bolo nahradiť jedného komunistického lídra za druhého (Amina za Karmala⁴¹) a zabezpečiť veľké mestá. Postupne ale boli Sovieti vťahnutí do bojov proti rebelom (Roy, 2015:162-3; Barfield, 2010: 226-227).

Odbojové skupiny proti vláde sa v roku 1981 spojili do Islamskej jednoty Afganských mudžáhidínov (IUAM). Avšak už o dva mesiace sa znova rozdelili na skupinu siedmich a troch. V roku 1985 sa znovu spojili do Pešávarskej sedmičky. Každá z týchto skupín mala svojho lídra (častokrát s veľmi rozdielnym vzdelaním a pozadím) a svoj pohľad na koncovú situáciu v Afganistane (Roy, 2015: 167-8).

Vidiecka populácia častokrát s mudžáhidínmi sympatizovala, resp. im otvorene pomáhala a to dodávkami jedla, finančných prostriedkov a poskytnutím prístrešku. Túto podporu populácie sa Sovieti rozhodli potlačiť násilnými prostriedkami. Dediny bombardovali, ničili sýpky, zavlažovacie systémy a plodiny. Toto cieľené a systematické útočenie na civilné obyvateľstvo malo za následok útek tretiny obyvateľstva do susedných krajín, a to prevažne do Iránu

---

³⁷ Ktoré súčasný prezident Ghani stále používa.

³⁸ Hneď ako sa dostala k moci, strana prešla rozsiahlymi násilnými čistkami (Barfield, 2010: 221).

³⁹ Podozrievali ho kvôli jeho stretnutiam s americkým ambasádorom v Kábule (Roy, 2015: 162).

⁴⁰ Okrem jasného cieľa nastolenia priateľského režimu v Kábule, mnohí špekulujú že Sovietsky zväz mal aj iné ciele. Jeden z cieľov mohla byť aj snaha získať lepší prístup k letným (nezamrzajúcim) prístavam, alebo predĺženie situácie kedy by bol Sovietsky zväz obkľúčený spojencami USA (Roy, 2015: 163).

⁴¹ Títo dvaja lídri boli z opozičných frakcií komunistickej strany, ktorá sa len na nátlak Sovietskeho zväzu zjednotila (Barfield, 2010: 227).

a Pakistanu. Ďalšie približne dva milióny sa stali vnútorne vysídlenými osobami a 1,3 milióna Afgancov umrelo (Roy, 2015: 171).

Sovietska armáda v Afganistane nebola pripravená na nekonvenčný boj a guerillovú taktiku ktorú mudžáhidíni používali pretože sa dlhodobo skôr pripravovala na klasickú vojnu v Európe. Ich technika a taktika nebola úspešná voči udrieť a utiecť⁴² taktike bojovníkov, ktorí maximálne využívali terén. Okrem toho, ich taktikou voči vidieckemu obyvateľstvu podkopali svoju prítomnosť v Afganistane ale aj vládu Ľudovodemokratickej strany. Napriek svojej častokrát negatívnej taktike voči vidieckemu obyvateľstvu sa snažili aj o reformy -režim pomáhal robotníkom bez pôdy a ženy mali lepší prístup k vzdelaniu a zdravotníckej starostlivosti (Roy, 2015: 175).

Roy tvrdí, že hlavný dôvod neschopnosti Sovietskeho zväzu vyhrať nad mudžáhidínmi bolo, že nevedel zničiť ich základňu – Pakistan. Okrem známej podpory Saudskej Arábie, USA a Pakistanu mudžáhidínom⁴³, trénovali a financovali niektoré frakcie aj Čína (Čína podporovala najmä Tadžické sekcie) a Irán (ten zas podporoval šiitické milície). Miestni velitelia si počas bojov proti Sovietskemu zväzu zachovali širokú lokálnu autonómiu. Robili vlastné politické rozhodnutia, sami rekrutovali bojovníkov a vyberali dane (Roy, 2015: 175-7; Bird a Marshall, 2011: 31).

2.8 Odchod Sovietov, vláda Mohameda Najibullaha a občianska vojna

Najib, resp. Najibullah⁴⁴ nahradil Karmala Babraka v čele Ľudovodemokratickej strany Afganistanu v máji 1986 pretože ho Sovietsky zväz považoval za schopnejšieho lídra. Hoci Sovieti opustili Afganistan v roku 1989, konflikt nebol ani zďaleka u konca. Po ukončení sovietskej prítomnosti v Afganistane (okrem pár sovietskych poradcov⁴⁵), Sovietsky zväz poskytoval režimu

---

⁴² „Hit and run“

⁴³ Pakistan v bojoch proti Sovietskemu zväzu podporoval len frakcie mudžáhidínov, ktoré mu vyhovovali v politických cieľoch, ktoré pre Afganistan vymyslel. Tým pádom nepodporoval rojalistov ani umiernených nacionalistov a dával prednosť nábožensky organizovaným skupinám (Bird a Marshall, 2011:29-30).

⁴⁴ Zmenil si meno aby potvrdil svoju moslimskú identitu (Smith, 2014: 310).

⁴⁵ Na území Afganistanu ostalo približne 300 až 500 sovietskych poradcov, ktorí boli ale primárne zameraní na vojenskú bezpečnosť a na spravodajské služby, čo niektorí analytici ocenili, pretože boli skryté role, o ktorých málokto vedel, resp. nespôsobovali nevôľu kvôli prítomnosti zahraničných vojsk (Smith, 2014: 318)

výraznú materiálnu pomoc⁴⁶, bez ktorej by sa pravdepodobne pri moci tak dlho neudržal. Pomoc mudžahidínom nezastavili ani Spojené štáty a ani Pakistan (Smith, 2014: 311, 313).

Soviety v Afganistane za sebou nechali dosadený režim, ktorému väčšina analytikov dávala na udržanie sa pri moci týždne, maximálne mesiace. Na prekvapenie väčšiny, Najibullahov režim dokonca prežil Sovietsky zväz. Jeho režim pokračoval v projekte národného zmierenia, ktorý začal ešte v roku 1987 na požiadanie Moskvy. Národné zmierenie bolo v podstate snaha o integráciu nespokojných a revoltujúcich skupín do štátnej štruktúry. Hlavnou témou zjednotenia po odchode sovietskych vojsk bolo, že teraz už len Afganci umierali v konflikte, proti-sovietsky džihád bol u konca a spory sa musia riešiť mierumilovnou cestou. V praxi to znamenalo, že lokálne milície za rôzne ústupky a vládne prostriedky boli (aspoň) formálne včlenené do vládnych štruktúr a vláda mala oficiálne kontrolu nad územím⁴⁷. Najibullah využíval sebeckých záujmov týchto skupín aby ich mohol zakomponovať do štátu a ako Khalilzad uvádza, Najibullahova ponuka bola atraktívnejšia ako tá od ISI⁴⁸, pretože ISI chcela aby tieto skupiny bojovali a riskovali životy, kým Najibullah bol ochotný platiť, aby tieto skupiny nič nerobili (Smith, 2014: 320; Khalilzad, 1991:81 v Smith, 2014: 322).

Okrem toho Najibullah uskutočnil mnohé reformy. V ekonomickom sektore sa odpojil od marxistického zmýšľania, uvoľnil obmedzenia podnikania, začal rôzne projekty verejných prác aby sa zvýšila zamestnanosť a zdôrazňoval dôležitosť súkromných podnikov a priameho zahraničného kapitálu. Okrem toho sa Najibullah vrátil k zdôrazňovaniu islamského charakteru Afganistanu a mnohé dôležité posty vrátil do rúk náboženských lídrov. Najibullahov odklon od

---

⁴⁶ Len medzi februárom a októbrom 1989 Sovietsi poslali do Afganistanu vybavenie v hodnote dvoch miliárd dolárov. Medzi októbrom 1989 a januárom 1990 Sovietsi poslali ďalších 51 000 ton munície. Okrem vojenského vybavenia, Afganistan bol závislý na dodávkach jedla a paliva a práve prístup k týmto základným surovinám pomohol režimu sa tak relatívne dlho udržať pri moci. Sovietsky zväz dodal Afganistanu priemerne 250 000 tisíc ton pšenice ročne. Táto intenzívna podpora režimu stála približne 200 až 400 miliónov dolárov mesačne (Smith, 2014: 316-318).

⁴⁷ Často ale reálnu kontrolu nad územím mali milície a keď sa skončil prílev prostriedkov, často sa skončila aj podpora týchto milícií voči režimu (Smith, 2014: 321).

⁴⁸ Pakistanská tajná služba (Inter-Services Intelligence).

marxistických myšlienok bol aj symbolizovaný v zmene názvu Ľudovodemokratickej strany na „Stranu domoviny⁴⁹“ v roku 1990 (Smith, 2014: 320-321).

Hneď vo februári 1989, na tlak Spojených štátov amerických a Pakistanu Pešavárska sedmička vytvorila dočasnú vládu, pretože všetci predpokladali skorý pád režimu. To sa ukázalo ako strategická chyba, pretože tento predpoklad viedol skupiny k väčšej súťaživosti medzi sebou. Tieto vnútorné rozbroje podkopávali ich chcený obraz ako pravých reprezentantov Afganistanu a jeho bezpečnosti. Tieto vnútorné rozbroje medzi mudžáhidínmi v konečnom dôsledku zvyšovali popularitu režimu. Režim dokázal svoju odolnosť hneď v marci 1989, kedy mudžáhidíni na tlak svojich podporovateľov zaútočili na Jalalabad⁵⁰. Tí sa stretli so silnou vládnu obranou až 8000 vojakov a silnou vzdušnou podporou. Mudžáhidíni sa museli stiahnuť, vďaka čomu podpora a viera v režim prudko narástla. Okrem toho, že Pakistan stál za vytvorením Afganskej dočasnej vlády a útoku na Jalalabad, stál aj za neúspešným pokusom o prevrat v marci 1990. Vtedy sa minister obrany Shahnawaz Tanai spojil s Gulbuddinom Hekmatyarom, ale bezpečnostné zložky ako aj provinční lídri ostali verní vláde (Smith, 2014: 323-325).

Na prelome 1989-90 sa situácia dostala do mŕtveho bodu, kedy vláda kontrolovala mestá, hlavné cesty, územie okolo hranice so Sovietskym zväzom a v iných častiach sa snažili o dohody s milíciami. Mudžáhidíni kontrolovali prevažne vidiek a ani jedna strana nevyzerala byť schopná urobiť zásadný krok. Jeden z najväčších problémov, s ktorým sa Najibullah musel vyrovnáť bola zdevastovaná afganská ekonomika. Produkcia pšenice sa nedostala k hodnotám z pred vojny a Afganistan bol závislý na dodávkach zo Sovietskeho zväzu. Problematické bolo aj palivo, pretože dodávky z Moskvy zabezpečovali len 10% dopytu. Vláda na pokrytie svojich finančných požiadaviek zvýšila počet peňazí v obehu ale tým zvýšila infláciu (Smith, 2014: 325-326).

Hlavné problémy režimu spočívali v Moskve a nie v domácej situácii. Režim bol závislý na jej pomoci a keď sa Sovietsky zväz rozpadal, dodávky vojenského materiálu a surovín sa začali zmenšovať. V zime 1991 boli dodávky zastavené úplne. S nimi boli aj odvolaní sovietski

---

⁴⁹ Homeland Party.

⁵⁰ Podľa Akbara, riaditeľ ISI dostal príkaz od premiéra, že Pakistan uzná vládu mudžáhidínov len ak ovládnu Jalalabad, ktoré by sa malo stať hlavné mesto rebelov (Akbar, 2015: 214).

poradcovia. Toto odstavenie od dodávok malo priamy vplyv na výsledky na bojisku. V marci 1991 zaznamenali mudžahidíni prvý úspešný útok na väčší cieľ od odchodu sovietskych vojsk. So znížením zásobovania sa zvýšila dezercia z armády o 60% (z hodnôt v roku 1990). Zatiaľ čo vládne sily mali problém s nedostatkom zásobovania, dodávky mudžahidínom neprestali a prezident Bush ich zásoboval ukoristeným vybavením z vojny v Perzskom zálive (Smith, 2014: 327-328).

V marci 1992 bol Najibullahov prehlásil, že ak sa sformuje dočasná vláda, odstúpi. V tom čase už bola do diplomatického procesu zapojená Organizácia spojených národov. Avšak jej vysporiadanie bolo predbehnuté akciou na zemi. Najibullahove vyhlásenie urýchlilo rozpad vlády, ktorej členovia už predtým hľadali spojenie s milíciami. Armáda bola v rozpade, kedy sa mnohí vojaci pridali k rebelom a povstalci verili v rýchle víťazstvo. 15. apríla 1992 Najibullah rezignoval a povstalecké jednotky vtrhli do Kábulu a vyhlásili Islamskú republiku Afganistan (Smith, 2014: 329-330).

Pakistan spoločne so Saudskou Arábiou iniciovali Dohodu z Pešávaru, vďaka ktorej afganskí islamisti mali ovládnuť vládu. Túto dohodu podpísali všetky proti-sovietske jednotky, okrem tej vedenej Hekmatyrom. Táto dohoda mala ustanoviť dočasnú vládu na preklopenie obdobia k voľbám. Massoud (jeden z proti-sovietskych lídrov) preferoval dohodu medzi všetkými organizáciami, ktoré viedli džihád, ale Hekmatyar zas chcel Afganistanu vládnuť a argumentoval, že koalíčná dohoda v Afganistane nemá šancu na úspech. Tieto vnútorné rozpory viedli k občianskej vojne (Akbar, 2015: 215).

Vtedajší prezident Afganistanu, Rabbani, a Massoud tvrdili, že za občiansku vojnu je zodpovedný Pakistan, pretože práve on podporuje Hekmatyara⁵¹. V marci 1993 sa Pakistan znova snažil situáciu vyriešiť cez Dohodu z Islamabadu, ktorá ale nemala úspech. Hoci ju Hekmatyar podpísal a prijal úlohu premiéra (a Massoud sa vzdal pozície ministra obrany), už o dva dni jeho spojenci bombardovali Kábul (Akbar, 2015: 214-215).

---

⁵¹ Podľa Akbara, hoci Pakistan preferoval Hekmatyara miesto Massouda, nestál za jeho rozhodnutím bombardovať Kábul, resp. začať občiansku vojnu. Podľa dohody z Pešávaru, Hekmatyar mal byť premiér Afganistanu, ale on to odmietol a Pakistan ho nevedel prinúť túto úlohu prijať. Okrem toho, podľa Akbara, Pakistan sa snažil predísť občianskej vojne založenej na etnických líniách pretože to by oživilo snahy o pan-paštunsky štát (Akbar, 2015: 214).

2.9 Vznik Talibanu, jeho nástup k moci a pád

V tomto období občianskej vojny vzniklo hnutie Taliban. Jeho presný vznik⁵² nie je ešte dokázaný, ale predpokladá sa, že násilnosti občianskej vojny spôsobili organizovanie sa pobúrených náboženských študentov. Pravdepodobne vznikli okolo Kandaháru s cieľom odzbrojenia lokálnej populácie a nastolenia šaría a obnovenia islamskej identity Afganistanu (Akbar, 2015: 216).

Podľa Akbara to, že sa Pakistan priklonil k Talibanu bol následok aj toho, že Rabbani a Massoud mali priateľské postoje voči Indii a nie až tak priateľské voči Pakistanu. Pakistan mal v tom období niekoľko cieľov v Afganistane. Chcel docieľiť ukončenie občianskej vojny aby si zabezpečil tranzit do Strednej Ázie a najmä chcel aby sa tri milióny afganských utečencov žijúcich na jeho území vrátili domov. V prvom rade ale jeho cieľ bola pro-pakistanská vláda, čo bolo dokonca formulované ako strategický cieľ, pretože to by malo Pakistanu poskytnúť „strategickú hĺbku“ voči Indii na prípadné stiahnutie vojsk a ich preskupenie (Akbar, 2015: 217; Bird a Marshall, 2011: 16).

Relatívne rýchlo, za dva roky, kontroloval väčšinu Afganistanu Taliban. Za pomoci pakistanskej armády niektorých vojenských diktátorov⁵³ porazil, niektorých podplatil. Taliban bol politicky vedený tradičnou pašunskou kultúrou a vytvorilo sa z neho sunnitsko-paštúnske hnutie. Proti Talibanu stála Severná Aliancia, ktorá bola podporovaná najmä Indiou, Iránom a Ruskom, ktoré sa bálo islamistického fundamentalizmu pri jeho hraniciach. Akbar tvrdí, že Taliban sa postupne Pakistanu stával nevýhodou a spôsoboval mu problémy. Taliban pokračoval v poskytovaní útočiska sektárskym proti-šiitským skupinám a mnohí obviňovali práve Taliban za narastanie sektárskeho násillia v Pakistane. Okrem toho sa Pakistanu zhoršili vzťahy s krajinami Strednej Ázie a s Iránom. Irán obviňoval Pakistan za podporovanie Talibanu, ktorý viedol priam až genocídne akty voči Házárom. Alí Chámeneí naliehal na Pakistan aby prestal podporovať Taliban po teroristickom útoku na iránskych diplomatov na severe Afganistanu v auguste 1998. Ako odpoveď na tento útok Irán na hraniciach s Afganistanom rozmiestnil 70 00 vojakov a hrozil

---

⁵² Úloha Pakistanu pri jeho vzniku je sporná. Niektorí tvrdia, že Pakistan bol pri jeho vzniku a podporoval ho od začiatku, niektorí zase tvrdia, že ho vojensky podporoval až neskôr a Taliban bola domorodá sila, vzniknutá z pobúrenia (Akbar, 2015: 216).

⁵³ V anglickom origináli je to warlord.

zaútočiť na Afganistan a pomstiť smrť iránskych diplomatov. Situácia bola nakoniec ukludnená až Organizáciou spojených národov. Okrem toho kvôli porušovaniu ľudských práv Talibanom, ich podpore rôznych teroristických organizácií v okolí, zničeniu sôch Budhu v Bamyane sa Pakistanu zhoršili vzťahy aj s Japonskom, Spojenými štátmi americkými, Európskymi krajinami a Čínou (Akbar, 2015: 218-220; Peikar, 2015: 1).

Okrem toho v období vlády Talibanu Afganistan výrazne vplýval na vývoj v Tadžikistane. Je totiž pravdepodobné, že občianska vojna v Tadžikistane medzi rokmi 1992 až 1997 bola výrazne zapôsobená udalosťami v Afganistane. Od polovice 80. rokov sa vytvorilo spojenie medzi náboženskými skupinami v Afganistane a južnom a centrálnom Tadžikistane. Afganskí mudžáhidíni pašovali do Tadžikistanu protisovietsku a fundamentalistickú literatúru a stali sa zdrojom inšpirácie v Tadžikistane. Nielenže Afganistan mal priamy vplyv na radikalizáciu opozície v Tadžikistane, ale táto opozícia bola aj politicky a vojensky podporovaná rôznymi silami v Afganistane (Kayani a Malik, 2015: 50-51).

Po útokoch na americké obchodné centrum v New York dňa 9.11. 2001 prišla rýchla americká odpoveď. Letecké nálety začali už 7. októbra 2001 a na konci mesiaca jednotky CIA a SOF operovali na severe a juhu Afganistanu. Prvú fázu amerického zapojenia v Afganistane symbolizovala operácia „Anakonda“, ktorá mala poraziť „posledné“ zvyšky Talibanu a Al Káidy na severozápade od Khostu. Hoci sa zdalo, že Taliban aj Al Káida boli porazení, ich vedenie a bojovníci utiekli z Afganistanu do úkrytov v Pakistane a okolitých krajin. Už v decembri 2001 bola zorganizovaná konferencia v Bonne, kde bola vytvorená dočasná vláda, na čele s Hamidom Karzaiom. Retrospektívne táto konferencia sa zvykne označovať ako chyba, pretože ani umiernená časť Talibanu nebola na ňu pozvaná. Po konferencii začala fáza obnovy vojnou zničenej krajiny. Tá práve symbolizovala problematickú časť. Afganistan, ako jedna z najmenej rozvinutých krajín sveta nemala štátnu štruktúru, okolo ktorej by sa distribúcia pomoci mohla stavať. Rýchlo na to sa stalo, že Afganistan sa stal závislý na pomoci a medzinárodnej prítomnosti bez toho, aby túto pomoc kontroloval. Zatiaľ sa Taliban skrýval v útočiskách v Balúčistane, oblasti FATA a ďalších častiach a čakal na to, že s týmto režimom sa stane to, čo s režimom Najibullaha (medzinárodný donor sa unaví v komplikovaných podmienkach). Obnovenie bojov s Talibanom boli charakterizované obnovením (resp. zväčšením) drogovej ekonomiky s celkovou atmosférou bezprávia, pretože dočasná vláda Hamid Karzaja len s ťažkou ovládala niektoré regióny. V roku

2004 začalo NATO preberať výraznejšiu úlohu – na jeseň NATO a ISAF prebralo kontrolu nad regionálnym velením na severe, a potom na jar 2006 na západe a pokračovali na juh a na východ. Medzi rokmi 2002-2005 sa medzinárodné spoločenstvo venovalo rozvoju Afganistanu. Prakticky z nuly sa im podarilo vybudovať mnohé školy, nemocnice, cesty apod. Avšak v roku 2005 začala celoafganská ofenzíva Talibanu. Medzi rokmi 2004 až 2009 bolo deväťnásobne viac bezpečnostných incidentov. Preferovaná taktika Talibanu boli samovražedné útoky, ktorých počet sa zvýšil štyridsaťnásobne a improvizované výbušné zariadenia⁵⁴. Útokov týmito zariadeniami sa zvýšil z 300 v roku 2004 na 4000 v roku 2009. Okrem toho Taliban obnovil využívanie „nočných dopisov“, ktorými zastráňoval populáciu a vyhrožoval sa im smrťou. Zhoršenie bezpečnostnej situácie vyvolalo potrebu väčšieho vojenského zapojenia – na jeseň roku 2010 mali Spojené štáty americké 100 000 vojakov v Afganistane. Toto obdobie symbolizovalo nárast ako amerických vojakov, tak aj koalíčných a malo definitívne vyhnúť Taliban z Afganistanu. Zároveň to ale symbolizovalo aj koniec amerického a koalíčného pôsobenia v Afganistane. Prezident Obama prehlásil, že americké zapojenie do vojny v Afganistane má koniec a tento koniec je 2014. Do tohto roku mali byť afganské sily schopné udržať bezpečnosť a stabilitu vo svojich rukách. Okrem toho, tento rok symbolizuje aj politickú zmenu – z prezidenta Karzai na Ghaniho (Collins, 2011: 45-87, Al Jazeera, 2014: 1).

Dielčí záver

Britská túžba o bezpečnosť Indie a aby sa britské územie nikdy hranične nestretlo s ruským zanechalo trvalé stopy na Afganistane, najmä vo forme hraníc. V severovýchodnej časti krajiny bol vytvorený Wakhanský koridor a v južnej časti krajiny bola vytvorená hranica, ktorá rozdelila paštunske kmene na polovicu. Tým Británia vytvorila tzv. problém „Paštunistanu“, ktorý doteraz ovplyvňuje vzťahy medzi Afganistanom a Pakistanom (Bird a Marshall, 2011: 15).

Historicky bol Afganistan častokrát vnímaný ako len tranzitné územie, ktoré by mohlo prepájať iné územia dokopy. Zahraničný záujem o Afganistan bol výnimočne spôsobený záujmom o samotný Afganistan. Napríklad, USA považovali sovietsku inváziu nebezpečnú kvôli tomu, že Sovietsky zväz by sa dostal bližšie k štátom Perzského zálivu. Pakistan by chcel pôsobiť na

---

⁵⁴ Improvised explosive devices

Afganistan, nie kvôli tomu, že tento samotný vplyv by mal výhodu, ale aby ho mohol použiť ako nástroj proti Indii (Bird a Marshall, 2011: 23, 29).

Z historickej analýzy vyplýva ako veľmi sa Pakistan a Afganistan navzájom ovplyvňovali. V 19. storočí to bolo práve toto územie kam ex-afganskí vládcovia chodili do exilu. Okrem toho práve smerom na dnešný Pakistan a Indiu smerovali významné obchodné cesty. Hranica práve s Pakistanom je jediná, ktorú Afganistan neuznáva. Možno tvrdiť, že aj afganské obrátenie sa smerom k Sovietskemu zväzu bolo ovplyvnené Pakistanom. Okrem toho, Pakistan plnil dôležitú dynamiku nielen v Afganskom obchode, ale najmä v jeho bezpečnostnej situácii od 70. rokov 20. storočia.

3. Vojenský sektor

Agenda vojenskej bezpečnosti sa sústreďí na schopnosti vlády odvrátiť vnútorné a vonkajšie hrozby voči svojej existencii a voči svojej suverenite. Idea suverenity, alebo nárok na výhradnú kontrolu určitého územia a obyvateľstva je to, čo býva ohrozené vojenskými hrozbami. Ak je vnímaná hrozba vnútorného charakteru, vojenská bezpečnosť sa sústreďuje na udržanie (alebo získanie) kontroly nad územím, zachovanie (alebo vytvorenie) občianskeho poriadku a územnej integrity. Hrozba vonkajšieho charakteru je charakterizovaná vnímaním vojenských schopností na jednej strane a skutočnými schopnosťami oponenta na strane druhej. Vonkajšia hrozba môže byť vnímaná na škále od totálneho zničenia štátu po schopnosť donútenia alebo zastrašenia. Táto vonkajšia hrozba sa nenachádza vo vzduchoprázdnu, ale ovplyvňujú ju nielen vojenské schopnosti štátov, ale aj (podmienené) politické vzťahy medzi nimi (Buzan et al., 2005: 62-4).

Pre vnímanie vojenských hrozieb je dôležitá geografia, pretože s narastajúcou vzdialenosťou je uplatňovanie vojenských hrozieb obťažnejšie a dejinný kontext. Historicky dané vzťahy nepriateľstva totiž prispievajú k silnejšiemu vnímaniu hrozieb⁵⁵. Politické faktory častokrát prispievajú k ideologickému rozšíreniu konfliktu. Dynamika ideologického konfliktu jasne hnala studenú vojnu alebo druhú svetovú vojnu. Rovnako konflikt môže hnať aj náboženstvo, ako v prípade konfliktov medzi Izraelom a arabskými krajinami, Indiou a Pakistanom alebo v Bosne (Buzan et al., 2005:72-3).

Buzan et al., ktorí písali svoju knihu v polovici deväťdesiatych rokov upozorňujú, že ak nastane rozpad štátu (čo nie je nemožné v prípade Afganistanu) nastane difúzia vojenskej bezpečnosti až na najnižšiu lokálnu úroveň. Nahodanie štátnych štruktúr (resp. ich dlhodobá neprítomnosť) môže mať za následok vytváranie kmeňových asociácií, miesto tých štátnych. Preto oslabené štáty čelia nielen globálnej a regionálnej bezpečnostnej dynamike, ale aj tej lokálnej (Buzan et al., 2005: 81-85).

Do vojenského sektora sú zahrnuté teroristické organizácie pôsobiace na území Afganistanu, Taliban, a produkcia a obchod s drogami a regionálna pomoc afganskej armáde.

---

⁵⁵ Aj preto sa táto práca aj histórii Afganistanu.

3.1 Narkotiká

Afganský prezident Ashraf Ghani identifikoval narkotiká ako jeden z významných zdrojov násilia. Okrem toho niekoľkokrát identifikoval narkotiká ako zdroj financovania teroristických organizácií v Afganistane (Ghani, 2015f:1; Ghani, 2016b:1; Ghani, 2017a:1). CEO Afganistanu Dr. Abdullah Abdullah stavia hrozbu narkotík do jednej línie s terorizmom a extrémizmom. Tieto hrozby označuje ako transnacionálne, vyžadujúce regionálne riešenie (Abdullah, 2014:1). Podľa Pricea práve cez tieto transnacionálne hrozby je Afganistan vnímaný krajinami Strednej Ázie. Tie ho podľa neho vnímajú ako šíriteľa nestability, drog, utečencov a radikálnych ideológií (Price, 2015: 2). MZV taktiež spája terorizmus, narkotiká a nadnárodný organizovaný zločin. Ministerstvo upozorňuje, že teroristické organizácie rastú vďaka obchodu s narkotikami. Tieto hrozby majú regionálny charakter, a teda by mali mať aj regionálnu odpoveď na základe regionálnej spolupráce (MFA, 2017h:1; MFA, 2017i:1; MFA, 2016g:1).

Pestovanie maku na ópium má dlhú históriu v Afganistane. OSN ju datuje do 18. storočia ale presné čísla sú dostupné iba od roku 1924. Vtedy Afganistan Lige národov nahlásil „nízke hodnoty“ pestovania maku. Tieto hodnoty narastali až do roku 1945, kedy toto pestovanie bolo zakázané. Zákaz zjavne nebol účinný, keďže v 1972 bol Afganistan vyhlásený ako okamžitá výzva kvôli nárastu produkcie⁵⁶. Sovietska invázia do krajiny zanechala už aj tak zaostalé poľnohospodárstvo v troskách a počas rokov 1979-1989 produkcia ópia v Afganistane narastala 15% ročne. V roku 1994 (rok prvej obsiahlej štúdie OSN) bolo pestovaniu maku venovaných až 71 500 hektárov pôdy⁵⁷, čo predstavovala 60 % svetovej produkcie. Toto číslo ešte do roku 2000 o 10 % narástlo (Farrell a Thorne, 2005: 82).

V podstate jediná zahraničná organizácia, s ktorou bol Afganistan v čase vládnutia Talibanu v kontakte bola Kancelária Spojených národov pre drogy a zločin⁵⁸. Na presvedčenie Talibanu aby obmedzil produkciu ópia na jeho území pracovníci OSN zvolili rôzne taktiky. V prvom rade mali s Talibanom dlhodobý kontakt a vedeli mu ponúknuť aj finančné záruky za obmedzenie

---

⁵⁶ V tom období ale najväčší producenti ópia boli Turecko, Pakistan a Irán (Farrell a Thorne, 2005: 82).

⁵⁷ Provincie, pod kontrolou Talibanu, ktoré pestovali najviac maku boli Helmand (až 52,2% celkovej produkcie), Nangarhar (24%), Oruzgan (5,8%), Kandahar (3,7%) a Balkh (3,2%) (Farrell a Thorne, 2005: 83).

⁵⁸ United Nations Office on Drugs and Crime

produkcie. Potom využili aj samotné učenie Talibanu a prísny zákaz drog v Islame a pravdepodobne aj pýchu Talibanu a jeho vodcu. Ten sa totiž zaviazal v roku 1999 znížiť produkciu o tretinu, to ale nedodržel (Farrell a Thorne, 2005: 85).

Afganistan, ktorý v roku 1999 vyprodukoval 79 % svetového ópia, v roku 2001 vyprodukoval len 11,4%. Tento pokles, podľa Farrella a Thorna bol čisto spôsobený politikou Talibanu. Hneď na začiatku ich článku uvádzajú, že v žiadnom prípade nepodporujú Taliban a ich vládu v Afganistane. V ich článku, v prvom rade, chceli ukázať, produkciu ópia akokoľvek rozšírenú je možné obmedziť, možno až zastaviť (Farrell a Thorne, 2005: 87,90).

Taliban kontroloval presadzovanie úplného zákazu pestovanie maku od júla 2000. Hrozba trestu (častokrát verejného) bola kombinovaná dôslednou lokálnou kontrolou a monitorovaním. Výsledok týchto opatrení bol 99% pokles v rozlohe pôdy, na ktorej sa mak pestoval. Omar Mullah, líder Talibanu, v júli toho roku vydal fatwu na pestovanie maku kvôli drogám, pretože je to porušenie základných moslimských hodnôt. Tento zákaz bol dôsledne monitorovaný lokálnymi lídrami, ktorí vytvorili monitorovacie jednotky, ktoré pri nedôslednom plnení nariadenia boli sami potrestané. Farrell a Thorne vidia za úspechom kampane najmä tento lokálny prístup, pretože tieto jednotky poznali región, vedeli kde sú polia a poznali aj farmárov. Okrem toho, dôležitú úlohu zohrávala aj možnosť potrestania týchto lokálnych administrátorov pri neplnení povinností (Farrell a Thorne, 2005: 81,85).

Medzi rokmi 2006-2016 Afganistan vyprodukoval medzi 3 300 a 7 400 metrických ton surového ópia. V roku 2015 sa podarilo produkciu ópia mierne obmedziť, dlhotrvajúci trend to ale nemalo, pretože hneď v roku 2016 Afganistan zaznamenal nárast využívanej plochy z 183 000 hektárov na 201 000 hektárov. Okrem toho, v roku 2016 sa klčovanie maku v Afganistane dotklo len 355 hektárov, čo je 91% menej ako rok predtým. Podľa UNODC neaktivita v ničení maku nie je za nárastom, ale skôr sa jedná o pocit nedostatku kontroly vlády v regiónoch. Táto nelegálna ekonomika minulý rok predstavovala 3 miliardy dolárov, čo je približne 16 percent hrubého národného produktu Afganistanu. Drogovo zamerané poľnohospodárstvo predstavuje až dve tretiny celkového poľnohospodárskeho sektora Afganistanu (UNODC, 2016: 7, 34).

Hoci pre farmárov sa častokrát oplatí pestovať mak miesto obilovín, z afganskej produkcie ópia najviac ťažia povstalci. V roku 2016 zo zdanenia pestovania, produkcie a pašovania opiátov povstalecké skupiny získali približne 160 miliónov amerických dolárov (Bjelica, 2017: 1).

Zaujímavé je spojenie, ktoré zistil výskum UNODC medzi pestovaním maku a dievčenskou školou v dedine. V 66% dedín, kde sa mak nepestoval, dedina mala aj dievčenskú školu. Dievčenská škola bola ale len v 30% dedín, kde sa mak pestoval. Čo sa týka chlapčenských škôl, 90% dedín kde sa mak nepestoval takúto školu malo, pričom len 63% dedín kde sa pestoval mak. UNODC načrtáva možné príčiny prečo tieto javy môžu korelovať – je to menej bezpečná oblasť, vláda práva je obmedzená alebo vládna prítomnosť je neefektívna (UNODC, 2015: 47).

Afganistan má pre boj s narkotikami vyčlenené celé jedno ministerstvo a tomu boju sa venuje aj špeciálna jednotka na boj proti narkotikám. Afganské ministerstvo proti narkotikám identifikuje pestovania opiového maku ako jeden z hlavných bezpečnostných problémov Afganistanu, pretože to podporuje korupciu a podkopáva to snahy na vytvorenie legálnej ekonomiky. Okrem toho, Afganistan má značný problém s domácou spotrebou drog, ktorá predstavuje až 11,1%, čo je jedna z najvyšších hodnôt na svete. Ako hlavných aktérov, ktorí ťažia z tejto nelegálnej ekonomiky identifikuje proti-štátne skupiny, ktoré produkujú a pašujú drogy z Afganistanu (Ministry od Counter Narcotics, 2015: 7).

Jeden z cieľov, ktorý si afganská vláda ustanovila v Afganskej národnej stratégii boji proti drogám⁵⁹, je lepšia kontrola hraníc. Čo sa týka regionálnej spolupráce, v tomto bode zlepšenia kontroly hraníc o nej nie je ale žiadna zmienka. Regionálna (a medzinárodná spolupráca) je spomenutá až ako jeden z nástrojov znižovania produkcie a pašovania opiátov. V tejto časti Afganistan identifikuje nemožnosť boja proti obchodovaniu s drogami bez spolupráce regionálnych partnerov. Za nevyhnutnú uvádza kooperáciu medzi tranzitnými a konečnými krajinami. Avšak v tomto dokumente chýbajú presne vymedzené koordinačné programy s konkrétnymi krajinami, resp. uvedené hlavné tranzitné smery, ktorým by mala byť venovaná zvýšená pozornosť (Ministry od Counter Narcotics, 2015: 13, 16). Tranzitné smery ale uvádza UNODC. V roku 2009 väčšina heroínu smerovala do Pakistanu (160 ton z 365), ďalších 115 ton do Iránu a 90 ton do krajín Strednej Ázie. Väčšina ópia bola prevážaná cez Irán (z 1 200-1 400 ton

---

⁵⁹ V anglickom znení: Afghan National Drug Action Plan 2015-2019

až 1 050 ton). Čo sa týka heroínu, ktorý putoval do Pakistanu, tak 20 ton bolo určených pre konzumáciu v Pakistane, 2 tony boli údajne zadržané a zvyšok bol určený pre medzinárodný vývoz pozemne do Číny a loďami do Afriky a juhovýchodnej Ázie. Okrem toho, do Pakistanu smerovalo aj 350-400 ton ópia, z ktorých 200 ton smeroval ďalej do Iránu, 132 ton bolo pre domácu spotrebu a 24 ton bolo zadržaných. Väčšina heroínu, ktorá smerovala do Iránu je ďalej pašovaná do Európy cez Turecko a Balkán. Čo sa týka heroínu smerujúceho do Strednej Ázie jeho väčšina je ďalej pašovaná do Ruska a ďalej do východnej Európy, 11 ton bolo skonzumovaných v krajinách. Väčšina heroínu do Strednej Ázie putuje cez Tadžikistan, najmä kvôli výhodným prírodným podmienkam pre pašovanie. Okrem toho je obľúbená aj uzbecká hranica, ktorá je síce krátka, ale taktiež prechádza cez rieku. Afganistan spája s Uzbekistanom aj železničné spojenie, ktoré by podľa UNODC priekupníci radi využívali kvôli prevahe nákladných vagónov. Najmenej využívané spojenie je na Turkmenistan, pretože rovinný terén je jednoduchší pre policajnú kontrolu. Čo sa týka dopadov na samotné krajiny v z hľadiska domácej spotreby, Irán má najviac konzumentov opiátov na svete. Milión dvesto tisíc ľudí, čo je 2, 26% dospelaj populácie zneužívajú opiáty⁶⁰. V Pakistane je to 0,7% dospelaj populácie a v krajinách Strednej Ázie je to približne 0,5%⁶¹ (UNODC, 2011: 28-47). Problematiku tadžickej hranice umocňuje aj to, že s jej kontrolou nemá bohaté skúsenosti - až do roku 2005 ju totiž malo na starosti Rusko. Odvtedy ale boli vyvinuté mnohé bilaterálne a multilaterálne programy na zvýšenie efektivity kontroly hranice (Ubaidulloev, 2014: 124-5).

V roku 2014 Ministerstvo proti narkotikám vypracovalo dokument, ktorý sa zameriava na regionálnu a medzinárodnú spoluprácu. V tomto dokumente problém produkcie opiátov v Afganistane identifikuje ako „*nie lokálneho vzniku*“, pretože drogová ekonomika, ktorá v Afganistane vznikla, „*vznikla kvôli endogénnym faktorom, ako silný dopyt a konflikt, ktoré Afganistan nemohol ovplyvniť*“ (Ministry of Counter Narcotics, 2014: 3). Ako dôkaz toho, že sa nejedná o čisto vnútorný problém Afganistanu ministerstvo uvádza to, že lokálni farmári majú iba minimálny zisk. Ministerstvo proti narkotikám uvádza, že boj proti drogám musí byť koordinovaná medzinárodná a regionálna činnosť. Okrem napojenia na svetový dopyt, drogová ekonomika Afganistanu je napojená aj regionálne, pretože drogy sa najprv pašujú do okolitých

---

⁶⁰ Toto sú údaje vypracované UNODC, Irán uvádza, že nemá ani pol milióna konzumentov (UNODC, 2011: 41).

⁶¹ Okrem Tadžikistanu, v ktorom približne 0,2% populácie konzumuje opiáty (UNODC, 2011: 47).

krajín a do Afganistanu sa musia priviesť látky na výrobu heroínu. Ďalší regionálny problém sú laboratória na výrobu konečného produktu, ktoré sú podľa ministerstva častokrát za „poréznu“ afganskou hranicou (Ministry od Counter Narcotics, 2014: 2-8).

Afganistan sa venuje aj častému obvineniu, že šíri drogy do regiónu. Ministerstvo proti narkotikám to vníma tak, že nárast dopytu po drogách priamo ovplyvňuje pestovanie ópia v Afganistane a je to tento nárast v dopyte, ktorý šíri škodlivé efekty do Afganistanu. Preto preferuje zdieľaný prístup v boji proti drogám, ktorý sa venuje nielen afganskému problému s pestovaním maku, ale aj narastajúcemu dopytu. Dokument „Regionálna a medzinárodná spolupráca v boji proti drogám“ identifikuje niekoľko regionálnych organizácií, ktoré bojujú proti drogám. To podľa ministerstva proti narkotikám ukazuje na fakt, že krajiny regiónu si uvedomujú silnú potrebu koordinovanej politiky proti drogám. Avšak, ministerstvo uvádza že tieto medzinárodné organizácie a spolupráce neprinesli požadovaný výsledok (Ministry od Counter Narcotics, 2014: 9,16).

Tento dokument uvádza zoznam regionálnych mechanizmov kooperácie: Juhoázijské združenie pre regionálnu kooperáciu⁶², Šanghajská organizácia spolupráce⁶³, Istanbulský proces – Srdce Ázie a Parížsky pakt o iniciatíve⁶⁴. Tieto dokumenty majú za úlohu podporiť regionálnu spoluprácu v boji proti drogám a poskytnúť základ pre praktickú spoluprácu medzi Afganistanom a krajinami regiónu (Ministry od Counter Narcotics, , 2014: 16-17).

Okrem toho, dokument vymenováva aj bilaterálne a multilaterálne dohody v boji proti drogám. Tieto dokumenty zahŕňajú dokumenty o spolupráci nielen v boji proti drogám, ale aj pašovania. Čo sa týka týchto dohôd, najviac ich má Afganistan s Tadžikistanom, s ktorým spolupracuje trilaterálne (s Iránom) v oblasti nedovolennej produkcie opiátov a psychotropných látok, a bilaterálne v oblasti narkotík, pašerákov a psychotropných látok; a v boji proti narkotikám, extrémizmu a organizovanému zločinu (Ministry od Counter Narcotics, 2014: 18-19).

Vláda Afganistanu v roku 2005 založila Pracovnú skupinu pre trestnú spravodlivosť⁶⁵, ktorá vznikla za účelom vyšetrovať a stíhať trestné činy spojené s drogami a alkoholom. Na ich stránke

---

⁶² South Asian Association for Regional Cooperation

⁶³ The Shanghai Cooperation Organization

⁶⁴ The Paris Pact Initiative

⁶⁵ Criminal Justice Task Force

v sekcii „správy“ som avšak nenašla zmienky o regionálnej spolupráci. Jediná správa, ktorá mala regionálny podtext naznačovala, že chemikálie na výrobu heroínu, ktoré táto jednotka v júli tohto roku (2017) našla v Herate prišli do Afganistanu cez jeho západné hranice (Criminal Justice Task Force, 2017: 1). Destradi upozorňuje ale na fakt, že niekedy regionálna kooperácia môže byť problematická aj v relatívnej nekontroverznej téme ako je boj proti drogám. Dôvodom sú rozdielne prístupy k tomuto problému, Tadžikistan sa sústreďuje na prevenciu, Kazachstan na boj proti pašovaniu a Kirgizsku stačí obmedziť množstvo pašovaných drog (Destradi, 2015:132).

3.2 Teroristické organizácie pôsobiace na území Afganistanu

Podľa generála Nicholsona z 98 teroristických organizácií (zoznam Spojených štátov amerických) 20 pôsobí na území Afganistanu, čo je najvyššia koncentrácia na svete. Generál Nicholson sa aj vyjadril k regionálnym aktérom, ktorí podľa neho destabilizujú afganskú vládu. Za destabilizujúcich aktérov označil Pakistan, Rusko a Irán. Podľa generála Irán podporuje Taliban na západe Afganistanu a Rusko ponúkalo Talibanu politickú podporu za cieľom podkopať vplyv USA a NATA (Browne, 2017: 1). Prezident Ghani sa podľa Pajhwok správ vyjadril, že v Afganistane operuje neuveriteľných 30 teroristických organizácií, ktoré podľa neho majú zahraničnú podporu. Zdôraznil, že stabilitu Afganistanu môžu priniesť len štátne bezpečnostné zložky spoločne s medzinárodnou spoluprácou, pretože terorizmus je medzinárodný problém a Afganistan bojuje v prvej línii. Z regionálnych krajín zdôraznil úlohu Pakistanu, s ktorým chce mier (Ahmadzai, 2016: 1). Z teroristických organizácií, ktoré pôsobia v Afganistane, nie všetky v ňom majú aj základňu. Mnohé z nich operujú z Pakistanu. Tolo news priniesol zoznam teroristických organizácií, ktoré v Afganistane pôsobia: Haqqani Network, Al KáidaNetwork, Daesh, Lashkar-e Taiba, Lashkar-e Jhangvi, Jaish-e Mohammad, Mujahidin United Council, Maulvi Nazir Group, Therik-e Taliban Pakistan, Amre Ba Maroof, Momin Group, Jamat ud Dawah, Lashkar-e Islam, Ansarul Islam a Islamic Jihad Movement. Hovorca afganského ministerstva vnútra vyhlásil, že extrémistické myšlienky vznikajú v Pakistane a následne sú použité proti Afganistanu aby ho zničili (Arian, 2017a: 1). Okrem toho, MZV upozorňuje na rast počtu zahraničných teroristických bojovníkov, ktorých je údajne v Afganistane 10 000 (MFA, 2017h). Vojenské akcie voči militantom na území Pakistanu mali priamy negatívny dopad na bezpečnosť Afganistanu, pretože veľa z nich začala pôsobiť na ich území (Ghani, 2015e:1).

Pohľad na Pakistan ako zdroj nestability umocnil prezident a CEO Afganistanu na začiatku tohto roku, keď zdôraznili, že súčasná politika Pakistanu ohrozuje Afganistan, ale aj samotný Pakistan. Bývalý prezident Afganistanu Karzai sa vyjadril, že úspešná protiteroristická politika musí byť zameraná na teroristické korene a útočiská, kde sú teroristi regrutovaní, trénovaní a vyzbrojovaní. Priamo narážal na kempy v Pakistane, ktoré podľa neho sú tam už dekády (Arian, 2017b: 1). Karzai v júni tohto roku (2017) priamo nazval Pakistan ako externú hrozbu a obvinil Spojené štáty americké z nedodržania sľubu zlepšenia afganskej bezpečnosti (Bunker, 2017: 1). Karzai obvinil Pakistan a Spojené štáty americké za pokračujúcu vojnu v Afganistane už keď odchádzal z úradu prezidenta. Pakistan obvinil zo snahy ovplyvňovať zahraničnú politiku Afganistanu a povedal, že mier v Afganistane môže nastať len ak si to Pakistan bude želať (Johnson a Shalizi, 2014: 1). Prezident Karzai varoval pred proxy vojnou medzi Pakistanom a Indiou. Tým reagoval na výrok Perveza Musharrafa, bývalého pakistanského generála, ktorý povedal, že Pakistan by neváhal použiť pašunsku menšinu v proxy vojne proti Indii (Kakar, 2014: 1).

Pakistan je dlhodobo vnímaný, že rozlišuje medzi dobrým a zlým terorizmom. Zlý terorizmus je taký, ktorý útočí na bezpečnostné zložky a ciele v Pakistane, dobrý terorizmus je ten, ktorý promuje pakistanské strategické ciele v Indii a Afganistane (The Guardian, 2016: 1). Ghani označuje konflikt v Afganistane nie ako občiansku vojnu, ale ako drogovú vojnu, teroristickú vojnu ale aj medzištátnu, nevyhlásenú, vojnu (Ghani, 2017a:1). Jeden z hlavných problémov konfliktu vidí v podpore teroristických organizácii štátmi, a to najmä Pakistanom, o ktorom tvrdí, že keby ho Taliban nemal, nevydrží ani mesiac (Ghani, 2016b:1). Samozrejme, nie je to len Taliban. Ghani ako ďalšie hrozby identifikuje Al Káidu, Daesh, teroristické skupiny s inými koreňmi ako pakistanskými – zo Strednej Ázie, Číny, Ruska (Ghani, 2016d:1). Čo ale majú tieto skupiny spoločné je platforma kriminálnej ekonomiky. Vďaka nelegálnym aktivitám (výroba a pašovanie drog, únosy, prevádzacstvo) a štátnej podpore sú schopné tak dlho pôsobiť v Afganistane (Ghani, 2016c:1). Ghani vo svojich prejavoch často spája terorizmus s neschopnosťou ustanoviť „pravidlá hry“. Pravidlá hry definuje ako rešpekt práv a povinností vzájomnej suverenity a kooperáciu v medzištátnych vzťahoch (Ghani, 2015e). Ghani je relatívne spokojný z regionálnymi iniciatívami a verí, že prinášajú úžitok. Výnimkou je ale Pakistan, ktorý zachováva svoje rozlišovanie medzi dobrým a zlým terorizmom. Ghani vo svojich prejavoch viackrát zdôrazňuje, že neexistuje rozlišovanie medzi dobrým a zlým terorizmom. Dokonca sa vyjadrili, že štáty ktoré medzi tým nerozlišujú „zaplatia a budú platiť“ (Ghani, 2016e:1).

Ako výsledok spomínaných chýbajúcich pravidiel hry, rozlišovania medzi dobrým a zlým terorizmom a štátnou toleranciou alebo výslovným podporovaním terorizmu Afganistan je v prvej línii v boji proti terorizmu a extrémizmu. Ghani prezentuje Afganistan ako prvú líniu v boji proti terorizmu, ako prvého v línii obrany. Na to ďalej potom buduje potrebu Afganistanu pomáhať v boji proti teroristickým skupinám (Ghani, 2017c:1). Abdullah, trochu miernejšie, popisuje Afganistan ako v popredí boja proti terorizmu ale rovnako ostro kritizuje Pakistan za podporu teroristických organizácií⁶⁶ a poskytovania im útočiska (Abdullah, 2015:1). V jednom zo svojich prejavov vykreslil ako podľa neho vznikli niektoré regionálne teroristické organizácie. Mocenské vákuum, ktoré nastalo po konci studenej vojny motivovalo okolité štáty nezodpovedne posilňovať svoju strategickú pozíciu a ochraňovať svoje záujmy. Ako výsledok, globálna studená vojna sa premenila na regionálnu studenú vojnu, v ktorej hlavný nástroj premietania vplyvu je terorizmus (Abdullah, 2016d:1).

Khalil identifikuje niekoľko cieľov v regionálnej politike prezidenta Ghaniho. V prvom rade ide o presvedčenie Pakistanu a potom Talibanu aby prišli k vyjednávaciemu stolu. Jeho cieľ je zamedzenie útokov proti Afganistanu z pakistanského územia. V druhom rade chce presvedčiť regionálnych partnerov, že vojna v Afganistane nie je afganská vojna, ale vojna ktorá bola na Afganistan uložená, resp. uvalená. Keďže v Afganistane pôsobia skupiny, ktoré ale pochádzajú z okolitých krajín, je povinnosťou okolitých krajín Afganistanu pomôcť proti nim bojovať. Zdôrazňuje, že tieto ozbrojené skupiny brzdia regionálny vývoj a rozvoj (Khalil, 2017a: 1).

3.2.1 Haqqani Network

Haqqani Network je identifikovaná ako jedna z hlavných hrozieb prezidentom Ghanim a CEO Abdullah identifikoval túto skupinu ako jedného z hlavných vinníkov zlej bezpečnostnej situácie. Abdullah jej činnosti spojil s úkrytmi a podpornou sieťou v Pakistane (Ghani, 2016c:1; Abdullah, 2015:1). Podľa Afganských ToloNews má skupina základňu v severnom Vazíristane a údajne je napojená na pakistanskú armádu (Arian, 2017a: 1). Zakladateľ tejto skupiny, Jalaluddin Haqqani je bývalý minister z doby vládnutia Talibanu a priateľ Usámu bin Ládina. Od svojho vzniku bola táto skupina schopná niekoľkých „prominentných“ útokov, vrátane útoku na indickú ambasádu v roku 2009, masovú strelbu v hoteli Serena v Kábule v roku 2014 a je im pripisovaný aj útok

---

⁶⁶ Konkrétne menuje Haqqani network.

v Kábule 31. 5. 2017. Spojenie na Pakistan je tejto skupine pripisované aj Američanmi, avšak Pakistan tvrdí opak, pretože v protiteroristickej operácii v roku 2014-15 bol z Pakistanu vyhnaný a momentálne operuje z Afganistanu. Podľa informácií The Washington Post je Haqqani network stále prítomný v Pakistane ale nemá už takú slobodu pohybu ako kedysi (Khan a Constable, 2017: 1).

3.2.2 Al Káida

Al Káidu prezident Ghani spája s piatou vlnou politického násillia, ktoré podľa neho začalo útokom na USA. Obáva sa, že tejto skupiny ešte nie je koniec a je možné, že keď sa medzinárodná spoločnosť sústredila na hrozbu Daeshu mala možnosť sa preskupiť a teraz čelíme obnovenej skupine (Ghani, 2016c:1). V súčasnosti, jej pole pôsobenia je prevažne vo východnom a juhovýchodnom Afganistane a je pravdepodobné, že základne má v Pakistane (Arian, 2017a: 1). Al Káida je podľa najvyššieho vládneho úradníka v sektore obrany v Afganistane stále aktívna a predstavuje veľkú hrozbu pre krajinu. Americká strana sa obáva, že Al Káida je prítomná v Afganistane vo vyšších počtoch ako si doteraz mysleli. Podľa ministra obrany sa Al Káida momentálne drží v úzadí, ale je možné, že pripravuje ďalšie útoky. Čo bolo pre amerických predstaviteľov problematické, bolo že ich odhady o veľkosti skupiny boli nepresné⁶⁷ a je Al Káida indického subkontinentu operuje v Afganistane (Walsh, 2016: 1). Tento výcvikový kemp neďaleko pakistanských hraníc operoval niekoľko tréningových staníc – budovanie fyzickej zdatnosti, tréningovanie zachádzania so zbraňami, výbušnami a ich výroba a výučba strelby na diaľku (Starr, 2015:1).

3.2.3 Daesh

Daesh v Afganistane vyvolal obavu okolitých krajín. Na rozdiel od iných skupín, Daesh už vo svojom názve má regionálny kontext. Oficiálny názov skupiny pôsoiacej v Afganistane je totiž Islamský štát provincie Khorasan. Provincia Khorasan zahŕňa dnešný Afganistan, Pakistan, Irán, krajiny Strednej Ázie a Čínu (Khalil, 2017a:1). Tak ako iné skupiny aj Daesh má údajne napojenie na Pakistan, a to najmä vo forme tréningových kempov v Pakistane (Arian, 2017a:1). Daesh má hlavnú prítomnosť momentálne len v provincii Nangarhar, v ktorej roku 2015 obsadil 8 okresov.

---

⁶⁷ USA predpokladali, že je v Afganistane okolo 50-100 členov Al Káidy. Avšak pri ich útoku na ich kemp našli viac ako 150 členov (Walsh, 2016: 1).

Podľa Osmana et al. skupina vznikla ako z veteránov Tehrik Taliban Pakistan, ktorý boli zatlačený spoza pakistanskej hranice na územie Afganistanu. počas roku 2016 afganské sily spoločne uskutočnili niekoľko operácií proti skupine podporené americkými náletmi. Hoci, častokrát úspešné, tieto misie sa stretávali s neúspechom lokálnych udržať okres pod svojím vplyvom. Tieto operácie pokračovali až do tohto roku (2017) kedy skupinu zatlačili do hornatej časti oblasti, v ktorej ju nevedeli ani poraziť ani ju z tade dostať kvôli sieti tunelov a skrýš. Preto v tomto kontexte bola použitá americká „Matka všetkých bômb“, ktorá údajne zabila 90 členov skupiny. V pozemných a leteckých útokoch na skupinu ako vládnymi silami tak Talibanom a v kontexte celkových bojov v Afganistane význam tejto skupiny je momentálne minimálny (Osman, Clark a Bijlert, 2017:1).

3.2.4 Lashkar-e Taiba

Lashkar-e Taiba, alebo „Armáda čistých/nepoškrtých“ je teroristická organizácia údajne podporovaná pakistanskou tajnou službou. India jej pripisuje teroristické útoky v Bombaji v roku 2008. Skupina je aktívna od roku 1993 bola údajne vytvorená Pakistanom na boj proti Indii v Kašmíre. Od roku 2002 je v Pakistane zakázaná a od vtedy si nepriznala žiadne útoky. Jej hlavný cieľ je ustanovenie islamskej vlády nad všetkými časťami Indie. Skupina má medzinárodný podtext – USA, Izrael a Indiu deklaruje ako medzinárodných nepriateľov Islamu. Okrem toho, údajne operuje aj v Afganistane, kde podporuje rôzne útoky a v Čečensku (Bajoria, 2010:1).

3.2.5 Lashkar-e Jhangvi

Skupina vznikla v roku 1995 s extrémne proti-šiiitskou agendou v Pakistane. Bolo jej pripisované rozpútavanie sektárskeho násillia a v roku 2001 bola v Pakistane zakázaná. Po zákaze sa stiahla do Afganistanu, najmä kvôli ochrane Talibanu. Tam naviazala blízke kontakty s Al Káidou. Z Afganistanu naďalej pokračovala v útokoch na pakistanské šiitske ciele a zahraničné ciele v Pakistane (Stanford, 2015:1).

3.2.6 Tehrik-e Taliban Pakistan

„Pakistanský Taliban“ je údajne úzko spojený s Talibanom v Afganistane a taktiež Al Káidou. Ich hlavný cieľ útokov je pakistanský štát a jeho armáda, pretože chcú docieľiť zavedenie práva šaría v Pakistane a ukončenie spojení so západom. Jeho vznik sa dá datovať do vojenského zásahu v regióne FATA v roku 2002. Cieľ tohto zásahu bolo potlačenie militantných organizácií

pôsobiacich v regióne. Namiesto toho ale podporovatelia afganského Talibanu vytvorili vlastnú skupinu. Tá sa snaží svoj cieľ dosiahnuť útokmi proti Pakistanu, zahraničným záujmom vo vnútri Pakistanu aj mimo neho. Ich globálny cieľ je koniec západu a Spojených štátov amerických. Okrem vyššie spomínaných skupín sa hovorí, že spolupracuje s Haqqani network. Medzi ich najznámejšie útoky patrí útok na Times Square v New Yorku, kedy prívrženec skupiny (ktorý bol ňou údajne trénovaný) chcel odpáliť bombu, útok na Malalu Yousafzai a na školu v Pešaváre (Brumfield, 2014: 1). Pakistan tvrdí, že základne tejto teroristickej organizácie sa nachádzajú v Afganistane. Podľa iných má ale základne v južnom Vazíristane (Arian, 2017a:1).

3.2.7 Hezb-i Islami

Hezb-i Islami vedená Gulbuddinom Hekmatyarom, prominentným proti-sovietskym bojovníkom podpísala s vládou minulý rok (2016) prímerie. Jedná sa o symbolické víťazstvo prezidenta Ghaniho, ktorý sa snaží Taliban priviesť k vyjednávaciemu stolu. Čo však spôsobilo vlnu kritiku sú Hekmatyarove činy počas občianskej vojny medzi 1992-96. Podľa viacerých sa dopustil vojnových zločinov bombardovaním civilných častí Kábulu a inými útokmi na civilistov. Avšak za výmenu podpísania mierovej dohody, Hekmatyar dostal milosť a prísľub, že vláda bude tlačíť na medzinárodné spoločenstvo aby ho zbavilo medzinárodných sankcií (Al Jazeera, 2016:1). Skupina sa tento rok rozhodla pridať k vláde ako jej spôsob začlenenia sa do politického systému. Jej hovorca povedal, že skupina podporuje vládu a v budúcnosti ešte upresní na akom leveli budú s vládou spolupracovať (Kakar, 2017:1).

Ďalšie skupiny pôsobiace v Afganistane majú prevažne spoločné to, že sympatizujú alebo podporujú Taliban a ich základne alebo výcvikové kempy sú prevažne na hranici s Pakistanom, najmä v Severnom a Južnom Vazíristane. Medzi tieto patria: Jaish-e Mohammad, Mujahidin United Council, Maulvi Nazir Group, Amre Ba Maroof, Momin Group, Jamat ud Dawah⁶⁸, Lashkar-e Islam, Ansarul Islam a Islamic Jihad Movement (Arian, 2017a:1).

---

⁶⁸ Táto skupina sama seba označuje ako humanitárnu organizáciu, ale podľa americkej a afganskej vlády je napojená na Lashkar-e Taiba (Hashim, 2015: 1).

3.3 Taliban

Taliban, ako reakcia na Ghaniho regionálny prístup, sa snažil zvýšiť svoje diplomatické snahy v regióne. Jeho zástupcovia navštívili Čínu, Irán, niektoré krajiny Strednej Ázie, kde sa stretli aj so zástupcami Ruska. Najmä po vynorení sa Daeshu, Taliban zdôrazňoval, že jeho ideológia sa zameriava čisto na Afganistan, nemá regionálne zámery a plne rešpektuje hranice a suverenitu okolitých štátov. A hoci to má určitú príťažlivosť pre okolité krajiny, podľa Khalilida sa obmedzili len na styky s Talibanom a žiadna z nich Taliban vojensky, finančne alebo diplomaticky nepodporila (Khalil, 2017a:1). Vzťahy s Iránom sa zlepšili aj vďaka oficiálnemu odmietaniu sektárskeho násillia. Taliban, kedysi známi útokmi na Házárov, teraz tvrdí, že ich bráni a sú to jeho spoluobčania (Peikar, 2015:1). Levkowitz špekuluje nakoľko je Irán ochotný spolupracovať s Talibanom. Podľa provinčných vládnych úradníkov zo západu Afganistanu totiž Irán má Taliban vyzbrojovať⁶⁹ a trénovať. Napriek tomu je jeho podpora vnímaná ako skôr z núdze cnosť, pretože Taliban a Irán majú v súčasnosti rovnakého nepriateľa – Daesh. Informácie o vyzbrojovaní je ale ľahké podrobiť kritike, nie je vylúčené, že tieto zbrane boli prepašované z tretej strany, alebo že to bola akcia výlučne Iránskych revolučných gárd). Okrem toho je možné, že Irán ráta s možnosťou, že Taliban bude raz s vládou spolupracovať a vďaka dobrými vzťahmi s ním by mal možnosť vládu ovplyvňovať (Bruno a Beehner, 2009:1; Levkowitz, 2017:1). Rubin ale pre Al-Monitor povedal, že hlavný spojenec Talibanu ostáva Pakistan a spojenie medzi Iránom a Talibanom je len zisťné partnerstvo, ktoré nenarušilo dlhoročné väzby (Slavin, 2016:1).

Otázky ale vzbudzuje smrť bývalého lídra Talibanu, Mansoura a jeho styky s Iránom. Argumentuje sa, že mal styky s Iránom, pretože bol zabitý neďaleko hraničného priechodu medzi Iránom a Pakistanom a jeho falošný pas mal víza z Iránu (tu sú ale na mieste špekulácie, či tento pas je pravý) (Slavin, 2016:1).

Zahraničné styky Talibanu sú relatívne premenlivé. Napríklad vzťahy so Saudskou Arábiou má momentálne lepšie vláda ako Taliban. Taliban mal možnosť založiť si svoju zahraničnú kanceláriu v Saudskej Arábii, tá ale mala dve podmienky, ktoré Taliban odmietol. Odvtedy sa ich vzťahy mali ochladiť. Okrem toho, Ghani sa snaží so Saudskou Arábiou spolupracovať. Okrem toho, že ju

---

⁶⁹ Na hranici boli zhabané zbrane iránskej výroby a predtým po provincii boli nájdené cestné bomby, AK-47 samopaly a C-4 výbušniny iránskej výroby (Bruno a Beehner, 2009: 1).

navštívil už trikrát, podporil ju (verbálne) vo vojne v Jemene a je členom saudskej protiteroristickej aliancie. Avšak, Khalil upozorňuje, že ak by narástol vplyv Iránu v Afganistane, Saudská Arábia sa znovu môže obrátiť k Talibanu (Khalil, 2017a:1).

3.4 Regionálna pomoc Afganistanu v boji proti terorizmu a extrémizmu

Do rozvoja afganských bezpečnostných zložiek sa Ghani snaží zapojiť regionálne krajiny. Čína prisľúbila Afganistanu poskytnúť 70 miliónov dolárov vo forme bezpečnostnej spolupráce (Khalil, 2017a:1). Rusko vojensky Afganistan nepodporilo až do minulého roka (2016), kedy mu poskytlo 10 000 kusov samopalov Kalašnikov a streliva (Nazimi, 2016:1). India, ktorá má nevojenské⁷⁰ skúsenosti s pomocou Afganistanu, v decembri 2015 po prvýkrát dodala Afganistanu bojové vojenské vybavenie, presnejšie tri Mi-25 helikoptéry. O rok na to India dodala ďalšie štyri také isté helikoptéry. Americký generál John Nicholson sa na dodávky vybavenie z Indie pozerá pozitívne a Indiu urgoval aby Afganistanu dodala viac, najmä leteckého vybavenia⁷¹(IISS, 2016: 126; Gady, 2016: 1).

Okrem tradičnej vojenskej spolupráce, jedna z Ghaniho stratégií v boji proti Talibanu je odoprieť mu jeho náboženský dôvod vojny a náboženskú „spravodlivosť“. Jeden z príkladov tohto prístupu bola snaha zorganizovať konferenciu Organizácie islamskej spolupráce, kde by boli vyslovené najmä náboženské výhrady voči pôsobeniu Talibanu. Podľa Khalila ale Taliban voči tejto konferencii namietal a nepodarilo sa ju uskutočniť. Aj samotný Taliban sa snaží o niečo podobné a vo svojich vyjadreniach kategoricky odmieta akúkoľvek zahraničnú angažovať, nielen vojenskú ale aj ekonomickú (Khalil, 2017a:1). To ale úplne nekorešponduje z jeho vyhlásením, že nielenže podporuje TAPI plynovod, ale bude ho aj ochraňovať. Taliban oznámil, že bude strážiť vládne projekty ako diaľnice, železnice a iné, pretože stojí za národnými projektmi, ktoré sú v záujme ľudí a Islamu (Hindustan Times, 2016:1). Snahy o túto konferenciu boli v súlade s Ghaniho prehláseniami, že vojenské operácie neukončia extrémizmus, pretože neukončia hnev a nenávisť. Tento hnev a nenávisť by mala ukončená zvnútra Islamu (Ghani, 2015e:1).

---

⁷⁰India zafinancovala a postavila nový afganský parlament a priehradu Salmu, neskôr premenovanú na priehradu afgansko-indického priateľstva (IISS, 2016: 126) .

⁷¹ Afganistan má v súčasnosti bojové helikoptéry dodané Českou republikou v roku 2008, avšak má problém zohnať náhradné diely kvôli sankciám na Rusko (Gady, 2016: 1).

Avšak spolupráca medzi Indiou a Afganistanom spôsobuje negatívne reakcie ako zo strany Talibanu tak aj Pakistanu. Taliban ostro vystúpil proti indickej pomoci a varoval ju, aby s dodávkami zbraní prestala. Podľa Talibanu totiž tieto smrtiace zbrane v rukách afganskej vlády slúžia na utlačanie afganského ľudu a takéto správanie nemôže byť interpretované ako priateľské. Podporovanie afganskej vlády, podľa Talibanu, len vyburcuje nenávisť voči tomu štátu čo to robí (Chowdhury, 2016:1). Pakistan túto spoluprácu vníma negatívne, pretože sa obáva, že India by mohla využiť Afganistan (jeho územie) proti nemu (Shams, 2016:1). Práve kooperácia medzi Pakistanom a Indiou sa zdá byť nevyhnutá pre vyriešenie konfliktu⁷². Podľa Ganguly a Howensteina, bilaterálny konflikt medzi Indiou a Pakistanom ovplyvňuje ich zahraničnú politiku smerom k Afganistanu a obidve krajiny majú v konflikte svojich proxy aktérov. Napríklad, v 90. rokoch India podporovala Severnú alianciu proti Pakistanom podporovanému Talibanu. Po roku 2001 zas nekriticky podporovala vtedajšieho prezidenta Hamida Karzaia (Ganguly a Howenstein, 2010: 1; Paliwal, 2016:466).

Dielčí záver

Dynamika vojenského sektoru je primárne ovplyvnená narkotikami, teroristickými organizáciami pôsobiacimi v Afganistane a Talibanom. Afganistan je najväčší producent ópia na svete a tento fakt má vplyv ako na jeho ekonomiku, tak aj na jeho bezpečnosť. Z bezpečnostného hľadiska sa jedná o hrozbu, pretože veľa teroristických organizácií tak financuje svoju činnosť a zároveň to podkopáva vládu práva a poriadok. Drogy vyprodukované v Afganistane smerujú na svetový trh troma hlavnými trasami. Dve najhlavnejšie a relatívne podobne dôležité smerujú do Iránu a do pakistanských prístavov. Tretia cesta smerom na Strednú Áziu je používaná najmenej. Čo sa týka dopadov na okolité krajiny, výrazne najväčší problém s konzumáciou opiátov má Irán. Čo sa týka diskurzívneho aspektu narkotík, Ghani aj Abdullah zdôrazňujú regionálnu a globálnu spoluprácu pri riešení tohto problému. Čo je relatívne zaujímavé, ako jeden z dôvodov afganskej produkcie opiátov uvádzajú globálny dopyt.

---

⁷² India a Pakistan chcú pre Afganistan dve rozdielne veci. India pri preferovala silný štát s blízkymi a dobrými vzťahmi s Novým Delím. Pakistan ale preferuje slabý Afganistan, ktorý by mohol jednoducho ovplyvňovať. Čo sa týka rozvíjania demokracie v Afganistane, ktoré India podporuje, Pakistan tieto demokratické snahy podporuje len na papieri (Paliwal, 2016: 475).

Čo sa týka neuveriteľného počtu teroristických organizácií na území Afganistanu diškurzívne je väčšina z nich napojovaná na Pakistan. Tieto tvrdenia sa avšak ťažko dokazujú. Každopádne, prezident Ghani označuje Pakistan ako hlavného podporovateľa teroristických skupín na území Afganistanu. Táto kritika je napojená na tvrdenia, že Pakistan rozdeľuje medzi dobrým a zlým terorizmom. Výrazné napojenie na Pakistan vidno v tvrdení prezidenta Ghaniho, že Afganistan je v nedeklarovanej vojne s Pakistanom.

Čo sa týka Talibanu, je veľmi ťažké určiť na koľko má spojenie s Pakistanom⁷³ a ostatnými krajinami. Je ale zjavné, že najmä po objavení skupiny Daesh v Afganistane, Taliban získal na určitej príťažlivosti v hesle „nepriateľ môjho nepriateľa je môj priateľ“. Hoci podpora Talibanu nie je jasná, informácie by mali byť prístupné o vojenskej pomoci Afganistanu. Čo sa týka regionálnych krajín, ich pomoc sa nezdá byť zatiaľ výrazná. Najväčšiu zaznamenanú debatu určite rozprúdila vojenská pomoc Indiou, ktorá vyvolala negatívne reakciu u Pakistanu aj Talibanu.

---

⁷³ Čo vzbudzuje otázky je napríklad to, že ani Taliban neuznal Durandovu líniu.

4. Ekonomický sektor

Ekonomická bezpečnosť v liberálnom pojatí⁷⁴ znamená zabezpečenie stabilných podmienok na fungovanie konkurenčného boja. Avšak, „*charakter existenčnej hrozby ekonomického typu závisí na referenčnom objekte*“, to napríklad znamená, že ak sú referenčný objekt jednotlivci, tak hrozbu v ekonomickom sektore je možné chápať z hľadiska naplnenia základných ľudských potrieb (Buzan et al., 2005: 117, 123).

Regionalizácia hospodárstva na seba môže brať niekoľko podôb, ktoré sú ovplyvnené rôznymi stupňami spoločnej identity, hĺbky integrácie a jej inštitucionalizáciou. Podľa Buzana et al. regionalizmus je odpoveďou na globalizáciu, pretože vďaka nemu je jednoduchšie sa vyrovnáť s následkami fungovania liberálneho medzinárodného ekonomického poriadku. Za ekonomickou logikou regionalizmu sa nachádza častokrát jednoduchšia spolupráca krajín blízko seba. Regióny umožňujú ich členom zachovať partikulárne formy politickej ekonómie a vďaka lokálnym znalostiam a sociokultúrnym podmienkam sa môžu presadzovať regionálne modely obchodu a investícií. Autori upozorňujú na práve partikulárne zvyklosti islamských krajín, v ktorých sa normy v bankovníctve líšia od tých kapitalistických (Buzan et al., 2005: 133-5).

Autori sa nevyjadrujú k ekonomickej bezpečnosti rozvojových a najmenej rozvinutých krajín. Keďže ekonomické hrozby môžeme chápať z hľadiska ohrozenia základných ľudských potrieb, hrozby ktoré sú predstavené v tejto kapitole sa týkajú transformácie afganskej vojnovnej ekonomiky na ekonomiku mieru. 39% Afgancov žije pod 1,35 dolára denne (Ghani, 2016a:1). V takomto prípade považujem za relevantné spomenúť všetky hrozby, ktorými by budovanie afganskej ekonomiky mohlo byť ohrozené. Najväčšiu pozornosť je venovaná obchodu, obchodným trasám a infraštruktúre. Infraštruktúra je vnímaná ako faktor, ktorý umožňuje zvýšený kontakt medzi regiónmi.

---

⁷⁴ Z ohľadu zástancov ekonomického nacionalizmu je ekonomických hrozieb nespočetne – napríklad či prítomnosť zahraničných priamych a nepriamych investícií je výhodná, či globálny konkurenčný boj prispieva k hospodárskemu rozvoji alebo práve naopak a pod. (Buzan et al., 2005: 124-5).

4.1 Afganské dedičstvo konfliktu – vojnová ekonomika

Vojnové ekonomiky nie sú len výtvorom elít hladných po moci a peňazí, ale predstavujú aj mechanizmus na zvládnutie ako zabezpečiť príjem pre rodiny v čase vojny. Jedna časť akademikov vidí práve chamtivosť a snahu o rýchle získanie prostriedkov za predĺžovaním vojny. Charakteristické pre túto časť akademikov je myšlienka, že ekonomická agenda je ústredná pre pochopenie, prečo niektoré občianske vojny vznikajú a prečo aj pokračujú. Podľa nich násilie poskytuje možnosti na profitovanie a tým pádom, predĺžovanie násilia sa stáva cieľom. Predstavitelia tejto myšlienkovvej vlny boli častokrát kritizovaní za to, že bagatelizujú (alebo rovno odmietajú) spoločenské alebo politické krivdy. Podľa Newmana a Kellera je najlepšie tieto prístupy skombinovať, pretože zvyčajne sú prítomné oba (Newman a Keller, 2007: 49-51).

Vojnová ekonomika v Afganistane sa po vyše troch dekádach vojny stala ako keby normálnym spôsobom života. V roku 2002 export ópia predstavoval 2 a pol miliardy⁷⁵ amerických dolárov, čo bolo približne 55% HDP Afganistanu. Územia na ktorých sa pestuje mak na produkciu ópia sa po roku 2001 zväčšili, čo spôsobilo ešte väčší nárast týchto čísiel (Newman a Keller, 2007: 52). Okrem toho, Afganistan výrazne utrpel aj odchodom zahraničných vojsk, ktoré boli zdrojom cenných ziskov v krajine. Ekonomický rast klesol z 9% na 3-4%. Počas prítomnosti zahraničných vojsk, veľká časť obyvateľstva mala vďaka nim prácu. Prezident Ashraf Ghani uviedol, že Afganistan sa nemôže spoliehať na zahraničnú pomoc, ale musí rozvíjať domáce prostriedky, ako napríklad ťažbu nerastných surovín (Al Jazeera, 2015: 1; Ghani, 2014c:1).

V roku 2002, v Tokiu, medzinárodní donori sľúbili Afganistanu 4 a pol miliardy USD v rozmedzí troch rokov, ale Svetová Banka odporúčala 10,8 miliardy v rozmedzí piatich rokov. 4 a pol miliardy sa ťažko porovnáva aj s ročnými výnosmi z ópia. V roku 2004 exportná hodnota afganského ópia bola 2,8 miliardy USD, 2,7 miliardy o rok neskôr a v roku 2006 to bolo až tri miliardy. Okrem toho, že medzinárodné zdroje na pomoc Afganistanu neboli dostatočné, boli neefektívne použité – na zastavenie produkcie ópia v Afganistane je najdôležitejšie poskytnúť farmárov alternatívne plodiny na pestovanie, alebo iné možnosti zarábania si. V roku 2005 pri prieskume medzi farmármi, v oblasti kde pestovanie maku klesalo, skoro nikto neuviedol dôvod

---

⁷⁵ Toto číslo predstavuje len zisk z ópia a iné nelegálne aktivity do neho zahrnuté nie sú (!).

nepestovania „dostupnosť vládnjej pomoci“⁷⁶. V podobnom prieskume o rok neskôr, nikto neuviedol, že alternatívny zdroj obživy stál za nepestovaním maku (Newman a Keller, 2007: 53).

4.2 Ekonomický sektor Afganistanu: obchodná analýza

Prezident Ghani vníma obchod ako šancu na regionálny rozvoj. Práve obchod a investície majú priniesť do regiónu rozvoj a mierumilovný charakter vzťahov. Obchodným spojením medzi Strednou Áziou a Južnou Áziou sa podľa neho vytvorí prosperita, vďaka ktorej by chcel vybudovať lepší vzťah s Pakistanom (Ghani, 2017a:1). Ghani vníma obchod ako zdroj budúcej prosperity Afganistanu. Podľa neho je nevyhnutné vytvoriť spravodlivé obchodné modely, ktoré prinesú udržateľnú prosperitu ako pre Afganistan, tak aj pre okolité krajiny (Ghani, 2015a:1). Ghani pripisuje obchodu veľmi veľkú dôležitosť. Obchod vníma ako šancu pre Afganistan vymaniť sa z chudoby a preferuje ho nad pomocou. Tvrdí, že vďaka pomoci žiadna krajina nezbohatla, ale vďaka obchodu a investíciám áno (Ghani, 2014a:1). Okrem obchodovania medzi okolitými krajinami, Ghani by chcel aby Afganistan spájal Strednú Áziu s Južnou Áziou, tak ako to bolo kedysi. Táto opakujúca sa téma v jeho prejavoch je umocňovaná veľkými projektami ako TAPI plynovod a CASA-1000, projekt elektrického vedenia. Plánujú zvýšiť kooperáciu medzi Indiou a Iránom (hlavne čo sa týka prístavu v Chabahare). A ich hlavná regionálna iniciatíva je v spojení Strednej Ázie s Pakistanom (Ghani, 2017c:1).

CEO Afganistanu Abdullah vidí budovanie obchodných vzťahov ako nástroj regionálnej kooperácie. Pre Afganistan je regionálna spolupráca prioritou, a to najmä cez už existujúce regionálne nástroje ako RECCA a Srdce Ázie – Istanbul proces⁷⁷. Afganistan zamýšľa stať sa

---

⁷⁶ Dôvody proti pestovaniu boli strach z toho, že úroda im bude zničená alebo budú uväznení/potrestaní (Newman a Keller, 2007: 53).

⁷⁷ Istanbul proces bol založený v roku 2011 aby poskytol krajinám platformu, kde by mohli diskutovať regionálnu agendu. Jeho celý názov je „Istanbul proces regionálnej bezpečnosti a spolupráce pre stabilný Afganistan“ a zdôrazňuje možnosti zvýšenej kooperácie v prepojenom svete 21. storočia aby vytvoril regionálnu sieť spojenia s Afganistanom. Podľa Quie je to symbol rekonceptualizácie Afganistanu ako Srdce Ázie z predchádzajúceho Af-Pak konceptu. Členovia sú: Afganistan, Čína, India, Kazachstan, Kirgizsko, Pakistan, Rusko, Saudská Arábia, Uzbekistan, Tadžikistan, Turecko a UAE. Plánovaná kooperácia je v oblasti okolo širšej definície bezpečnosti: boj s drogami a narkotikami, ekonomický rozvoj, humanitárna asistencia, ochrana životného prostredia a spolupráca v kultúre, školstve vede (Quie, 2013: 32).

regionálnym centrom Ázie a ekonomickou križovatkou v obchode a energetike. Plody tejto snahy Abdullah vidí v projektoch ako TAPI plynovod, CASA 1000 a prístav v Chabahare (Abdullah, 2016a:1). Ekonomická spolupráca podporí súkromné a cezhraničné investície, ktoré podporia vymieňanie si vedomostí v regióne. Čo je hlavné, Abdullah verí, že regionálne projekty budú mať priamy dopad na mier a celkovú prosperitu v regióne. Avšak ako prerekvizitu podpory ekonomických vzťahov je nevyhnutné investovať do infraštruktúry, ktorá v regióne chýba. Nevyhnutnosťou kooperácie v obchode a budovaní infraštruktúry je regionálna platforma. Tu Abdullah vyzdvihuje CAREC (Central Asia Regional Economic Cooperation), ako platformu, ktorá bude pomáhať v hľadaní finančných prostriedkov a bude nápomocná v budovaní regionálneho dialógu (Abdullah, 2016b:1).

Na problémy v obchodných vzťahov upozorňuje Ministerstvo zahraničných vecí (ďalej ako MZV). Kritizuje Pakistan za zatvorenie hraničného priechodu v Torkhame, ktorý je najvyužívanejší hraničný priechod medzi krajinami. Prechod, ktorý denne využíva 15 až 20 000 ľudí Pakistan uzavrel vo februári tohto roka (2017) z „bezpečnostných dôvodov“ (MFA, 2017a; Akbar, 2017: 1).

MZV taktiež podporuje regionálne projekty ako TAPI plynovod, CASA 1000, projekt Chabahar ktoré podľa neho sú ziskom pre všetkých. Tieto projekty budú viesť k ekonomickému rastu Afganistanu a celého regiónu ako nikdy predtým (MFA, 2017b:1). Okrem toho, zdôraznilo nové vzdušné spojenie medzi Indiou a Afganistanom, ktoré je „životne dôležitého významu“ pre rast obchodu a investícií medzi dvoma krajinami (MFA, 2017c:1). Tak ako prezident Ghani a CEO Abduallah, aj MZV prezentuje rast Afganistanu a regiónu ruka v ruke, ako dve neoddeliteľné súčasti – ak bude rásť Afganistan bude rásť aj „zvyšok regiónu“.

Afganistan má obrovskú prevahu importu ako exportu. Exporty predstavujú len 571 miliónov dolárov, Afganistan vyváža 43 produktov do 53 krajín. Čo sa týka importov, Afganistan importuje tovar v hodnote 7 723 miliónov dolárov, importuje 67 produktov z 85 krajín. Import tovaru a služieb predstavuje takmer polovicu HDP Afganistanu pri čom exporty sú len 7% HDP. Najvýznamnejšie obchodné styky (aj export aj import) má s Pakistanom, Indiou, Iránom, Čínou, Spojenými arabskými emirátmi, Turkmenistanom, Ruskom a Kazachstanom. Podľa informácii Svetovej banky, Afganistan najviac vyváža koberce, zeleninu, sušené ovocie (najmä hrozienka),

rascu a sezam. Dováža rašelinu, múku, živočíšne alebo rastlinné oleje a tuky, zemný plyn a umelé vrkoče. Z toho vyplýva, že Afganistan má obchodnú bilanciu výrazne v mínuse – až mínus 8 251 miliónov dolárov (World Bank a).

Podľa Kayaniho a Malika má Afganistan s krajinami Strednej Ázie prevažne obchodné zahraničné vzťahy. Uzbekistan začal s Afganistanom spolupracovať v oblasti exportu elektriny a transportu. Tadžikistan, Turkmenistan a Kirgizsko (spoločne s medzinárodnými donormi) investujú v oblasti vodnej energie. Okrem toho sa zapájajú v oblastiach spojených s obchodom, infraštruktúrou, potravinou bezpečnosťou, školstvom a medicínou (Kayani a Malik, 2015: 45). Pakistan je najväčší obchodný partner Afganistanu, v roku 2013 ich bilaterálny obchod bol v hodnote vyše dvoch miliárd dolárov. Je dôležité si uvedomiť, že ešte v roku 2007 toto číslo bolo iba polovičné. Afganistan rozvíja ekonomické vzťahy aj s Indiou, s ktorou v roku 2003 podpísal obchodnú dohodu o clách a tarifách a ich obchod medzi rokmi 2007-2012 sa skoro zdvojnásobil⁷⁸, ale ani zďaleka nedosahuje hodnoty ako medzi Pakistanom-Afganistanom. V roku 2011 Afganistan a India podpísali dohodu o strategickom partnerstve, ktorá sa venovala okrem obchodu aj sprenevere, obchodu s drogami a predpokladá Afganistan, ktorý bude spájať Strednú a Južnú Áziu (Naseer, 2014: 4-7).

4.2.1 Infraštruktúra – prerekvizita úspešných obchodných vzťahov?

Počas veľkej hry Afganistan využil taktiku defenzívneho izolacionizmu, aby si zachoval relatívnu nezávislosť v riešení jeho interných záležitostí. Jedna skupina historikov zastáva názor, že Afganistan aktívne vyhľadával izolacionizmus, pretože afganskí lídri verili, že práve tak si zachovajú nezávislosť a teritoriálnu integritu. Druhá skupina historikov zastáva názor, že Afganistan bol len obyčajnou figúrkou vo veľkej hre a že to boli práve mocnosti, ktoré sa rozhodli, že Afganistan bude nemodernizovaný a nebude sa budovať infraštruktúra. Zaujímavý je ale názor, že práve vďaka tlaku mocností sa vytvoril moderný Afganistan, teda že rozdielne etniká a kmene sa pod tlakom a nebezpečenstvom mocností spojili pod jeden štát (McLachlan, 1997: 90-92).

Dôvody nedostatočne rozvinutej infraštruktúry Afganistanu sa tiahnu do 19. storočia. Tvrdí sa, že je to zapríčinené priamou politikou Britov, aby bolo čo najkomplikovanejšie zaútočiť na Britskú

---

⁷⁸ Z hodnoty 360 miliónov dolárov na 650 miliónov dolárov (Naseer, 2014: 5).

Indiu so severu. Ale, lídri Afganistanu tiež preferovali nedostatočnú infraštruktúru, aby bolo čo najnáročnejšie napadnúť samotný Afganistan. Prvé pokusy o vylepšenie infraštruktúry prebiehali od 40. rokov, kedy sa modernizovala cesta medzi Kábulom a Pešavárom. Až do sovietskej invázie sa podieľali na modernizácii ciest Sovietsi⁷⁹ a Američania⁸⁰. Sovietsky zväz sa snažil napojiť novovznikajúce cesty na existujúce cesty na svojom území a Američania sa snažili narušiť tento strategický cieľ budovaním ciest, ktoré by napojili Afganistan na ich strategických partnerov – Irán a Pakistan. McLachlan tvrdí, ale že tieto novovybudované cesty len sťažka zmiernili uzavretosť Afganistanu a slúžili primárne vojenským cieľom týchto dvoch krajín ako potrebám Afgancov (McLachlan, 1997: 85-87).

Ghani pripisuje spojenie Afganistanu s okolitými krajinami a regiónmi ako prerekvizitu úspešných obchodných vzťahov, ktoré by mali priniesť prosperitu Afganistanu a celému regiónu. Dôležitosť prisudzuje ceste Lapis Lazuli, ktorá by mala Afganistan napájať na Azerbajdžan cez Turkmenistan, ďalej až do Európy a Ruska. Ghani tvrdí, že Afganistan je ekonomicky súčasťou regiónu okolo Kaspického mora, pretože pravdepodobne až 70% jeho obchodu prechádza touto cestou (Ghani, 2015a:1).

Pre Afganistan ako vnútrozemskú krajinu je nesmierne dôležitý prístup k moru. Ten mu odnedávna zabezpečuje prístav Chabahar, ktorý spoločnými silami postavili Irán spolu s Indiou (Ghani, 2015a:1). Okrem toho, spojenie by mala zabezpečovať aj železnica na Turkmenistan⁸¹. Minulý rok bola slávnostne otvorená prvá časť železnice postavená Turkmenistanom. Táto časť končí v meste Aqinah, neďaleko hraníc. Hoci do budúca je plánované jej predĺženie, Turkmenistan sa vyjadril, že bez zlepšenia bezpečnostnej situácie v krajine nebude do nej ochotný investovať. Ak sa ale železnica podarí vybudovať, Kirgizsko aj Čína prejavili záujem o napojenie sa na železnicu (BBC, 2016: 1).

---

⁷⁹ Sovietsky zväz sa venoval najmä stavbe ciest na severe, ktoré by napojili Afganistan na sovietske republiky (McLachlan, 1997: 86).

⁸⁰ Spojené štáty americké (v spolupráci s Iránom) vybudovali cestu ktorá spájala Afganistan s Iránom, ale už neposkytovala dostatočný prístup k Perzskému zálivu (McLachlan, 1997: 86).

⁸¹ Toto spojenie je najrýchlejšie medzi Afganistanom a Európou (Ministry of Commerce & Industries, 11).

Ghani upozorňuje, že čo je dôležité pre Afganistan je zhuk infraštruktúry, nielen jeden typ. Pre Afganistan bude podstatné budovať železnice, cesty, plyno- a ropovody, elektrické vedenia, optické vlákna a letiská (Ghani, 2015b). Čo sa týka letísk, Ghani sa spolieha na obchodné letiská, ktoré boli vybudované počas a vďaka prítomnosti NATO jednotiek. Ako príklad uvádza letisko v Shorabe, v provincii Helmand (Ghani, 2014b:1).

Pre úspešné vybudovanie afganského obchodu je potrebné aby Afganistan diverzifikoval svoje obchodné cesty. Amiri upozorňuje na (nie ojedinelý prípad) kedy Pakistan ako odpoveď na usmrtenie 24 jeho vojakom americkým dronom uzavrel afgansko-pakistanskú hranicu. Pre Afganistan je to dvojité rana, narúša sa mu ako import tak aj export (veľa afganských produktov smeruje na svetový trh cez prístav Karáči v Pakistane). Amiri ale upozorňuje, že Afganistan môže (a mal by ak chce predísť ekonomickým škodám) využívať iné obchodné cesty. Jedna z možností je smer na krajiny Strednej Ázia a ďalej do Ruska. Pri tomto spojení by Afganistan mohol využiť novú železnicu, alebo už existujúcu smerom na Uzbekistan. Amiri ale upozorňuje, že hoci je táto cesta je bezpečnejšia, je aj drahšia. Okrem toho, pred plným využívaním tohto spojenia, by bolo potrebné podpísať niekoľko bilaterálnych dohôd. Afganistan by ale miesto prístavu v Karáči mohol využívať prístav v Chabahare a ako dohoda medzi ním, Iránom a Indiou nasvedčuje aj plánuje. India a Irán sa dokonca zaviazali dobudovať chýbajúcu infraštruktúru smerom na Afganistan (Amiri, 2012: 1). Afganské využívanie prístavu v Iráne sa ale nepáči Pakistanu, ktorý tvrdí, že táto nová obchodná cesta je bezpečnostná hrozba. Bývalý minister obrany sa vyjadril, že spojenie medzi Afganistanom, Iránom a Indiou je bezpečnostná hrozba pre Pakistan, ktorá ho uvalí do izolácie (Dawn, 2016: 1). Afganské využívanie prístavu v Chabahare a indické investície sú vnímané ako odozva na čínsky rozvoj prístavu v Gwadare (IISS, 2016: 122).

4.3 Energetická bezpečnosť

Energetická bezpečnosť je definovaná Medzinárodnou energetickou agentúrou ako „*nepretržitá dostupnosť energie za prijateľnú cenu*“ a má dve časové dimenzie – krátkodobú a dlhodobú. Z dlhodobého hľadiska sú dôležité investície pre rozvoj a zabezpečenie energie pre ekonomický rast. Z krátkodobého hľadiska je dôležité aby systém bol na výpadky schopný reagovať promptne. Nedostatok energetickej bezpečnosti je spojený z negatívnymi ekonomickými ale aj sociálnymi dopadmi (IEA: 1).

4.3.1 Dovoz elektrickej energie a nerastné suroviny

Podľa údajov Svetovej banky zhruba 90% obyvateľov má prístup k elektrickej energii. To je neuveriteľný nárast pretože za vlády Talibanu prístup k elektrickej energii nemal skoro nikto. Ešte v roku 2010 ani polovica Afganistanu nemala prístup k elektrickej energii (World Bank b). Afganistan musí dovážať 78 % svojej spotreby elektrickej energie. Import elektrickej energie je zabezpečený prevažne krajinami Strednej Ázie (Uzbekistan, Tadžikistan, Turkmenistan; v tomto poradí) a Iránom. Problém pre Afganistan, najmä po odlive medzinárodnej pomoci, môže predstavovať dvojnásobná cena uzbeckej elektrickej energie ako ostatných dodávateľov. Nahradenie drahej uzbeckej elektriny môže byť komplikované, pretože napríklad Tadžikistan nie je stabilný producent elektrickej energie. Väčšinu elektrickej energie vyrába v hydroelektrárnach, ktoré ale cez zimu zaznamenávajú výpadky a v tomto období neprodukuje dostatok energie ani pre domáci trh. Turkmenistan by ale pri vybudovaní dostatočných tranzitných kapacít mohol nahradiť Uzbekistan ako hlavného importéra elektrickej energie do Afganistanu (Aminjonov,2016: 1, 8-11).

Nerastnými surovinami by mohla byť afganská ekonomika premenená na vždy. Afganistan by mal mať údajne skryté nerastné suroviny v hodnote jedného trilióna amerických dolárov. Jedná sa prevažne o železo, meď, kobalt, zlato a lítium, ktoré je potrebné pre baterky mobilov a laptopov. Podľa USA by sa Afganistan mohol stať „lítiovou Saudskou Arábiou“. Avšak, akýkoľvek rozvoj baníckeho sektora v Afganistane je podmienený zlepšením bezpečnostnej situácie. A paradoxne, práve tieto novo objavené nerastné suroviny môžu priniesť zhoršenú situáciu ako príklad klasického preklatia zdrojov. Tieto zdroje boli objavené vďaka geologickej práci Sovietov v 80. rokoch následným leteckým mapovaním vedcami z USA a na ich vyťaženie v prospech Afganistanu bude potrebná medzinárodná pomoc – Afganistan totiž nemá žiadne predošlé skúsenosti s ťažbou (Risen, 2010: 1).

Jeden z prvých príkladov využívania afganských nerastných rezerv je baňa Aynak na ťažbu medi. Čína získala práva na rozvoj ťažby medi v oblasti v roku 2007, ale od vtedy pokrok ťažby veľmi ďaleko nepostúpil. Okrem bezpečnostnej situácie rozvoj bane sťažuje infraštruktúrna situácia a archeologické práce. Baňa sa totiž nachádza pod ruinami starovekého budhistického mesta. V roku 2015 ale najväčší problém tvorila bezpečnostná situácia, pretože Taliban baňu ostreloval až tak, že sa čínska metalurgická spoločnosť rozhodla stiahnuť svojich pracovníkov (Daniel

a Harooni, 2015: 1). Táto pozícia sa dramaticky zmenila v roku 2016 keď Taliban vyhlásil, že podporuje všetky národné projekty pre rozvoj Afganistanu a práve táto baňa bola Talibanom tak identifikovaná (aj keď ju prevádzkuje Čína) (Fabi a Harooni, 2016: 1).

Afganistan podľa viacerých zdrojov je jedna z najbohatších krajín čo sa týka minerálov. Avšak United States Institute of Peace oznámil, že sa tieto nerastné suroviny plienia bez vládneho dozoru. Ide o industriálnu ťažbu väčšinou registrovanými firmami u afganskej vlády, avšak generuje to len minimálne zisky pre Afganistan. Toto je možné najmä kvôli mizivej kontrole afganskej vlády, ale aj kvôli korupcii a zlej bezpečnostnej situácii. Samotná nelegálna ťažba ale prispieva k zhoršovaniu situácie, pretože Taliban a údajne aj Daesh profitujú z tejto ťažby (Byrd a Noorani, 2017: 1-2).

Nerastné suroviny sú podľa prezidenta Ghani jedným z hlavných výhod Afganistanu, jedným z jeho hlavných aktív. Ghani verí, že Afganistan má predpoklady na to, stať sa jedným z hlavných producentov mede, lítia, zlata a železa (Ghani, 2015c:1). Avšak upozorňuje na nevýhodné zákony o nerastných surovinách, ktoré musia byť zmenené aby to bolo pre Afganistan výhodnejšie ako pre krajiny, ktoré túto ťažbu budú vykonávať. Navyše, aby Afganistan mohol naplno využiť jeho nerastného bohatstva, musí vybudovať spoľahlivú infraštruktúru (Ghani, 2015d:1).

Afganistan má značný potenciál aj na výrobu vlastnej elektrickej energie, najmä cez vodné elektrárne. Tieto projekty podporuje aj prezident Ghani, pretože podľa neho Afganistan je schopný vytvárať 26 000 megawattov elektriny čisto z jeho riek. Na uskutočnenie takého projektu sú ale potrebné medzinárodné dohody o manažmente vody (Ghani, 2015a:1).

Avšak Aminjonov upozorňuje, že potenciál majú iba väčšie projekty (aby sa predišlo poklese výroby v zimnom období). Väčšina riek vhodná na výrobu elektrickej energie je cezhraničná, čo znamená, že akékoľvek budovanie priehrad a vodných elektrární musí byť regionálne koordinované. Ak by rozvoj vodných elektrární nebol koordinovaný a podchytený medzinárodnými dohodami na dolnom toku riek, podľa Aminjonova by to mohlo viesť ku výraznému zhoršeniu vzťahov medzi Afganistanom a susediacimi krajinami (Aminjonov, 2016: 12-13).

Tadžikistan vidí v Afganistane aj obchodnú príležitosť najmä v oblasti energetiky, presnejšie v dodávkach elektrickej energie, pretože má veľký hydroenergetický potenciál. v roku 2016 Tadžikistan vyviezol do Afganistanu 1,3 bilióna KWh elektrickej energie, čo predstavoval nárast o 138,3 milióna KWh od roku 2015. Afganistan, je závislý na dodávkach elektrickej energie, pretože domácky je schopný vyrobiť len 25% jeho spotreby. Avšak problém s dodávkami elektrickej energie z Tadžikistanu predstavuje zima, kedy sa aj samotný Tadžikistan stretáva s výpadkami (Ubaidulloev, 2014: 129; Yahya, 2017: 1).

4.4 Potenciál Afganistanu ako tranzitnej krajiny

Stredná Ázia s Južnou sú dva najmenej prepojené regióny na svete. A hoci by krajiny z týchto dvoch regiónov získali zo zapojenia sa s Afganistanom, ešte viac by získali ak by začali obchodovať medzi sebou, napríklad v oblasti energetiky (Price, 2015: 2).

Hoci Afganistan má potenciál stať sa sebestačným vo výrobe elektrickej energie, je pravdepodobné, že závislý na elektrickej energii zo Strednej Ázie bude ešte dlho. V tomto prípade Afganistan môže budovať na svojom potenciáli tranzitnej krajiny. Dva najväčšie regionálne projekty, v ktorých je Afganistan tranzitnou krajinou sú plynovod TAPI a tranzitná sieť CASA-1000. Z poplatkov na plynovode TAPI by mohol Afganistan zarobiť približne 470 miliónov dolárov ročne. Koordinátor projektu to vidí aj ako cestu ako znížiť nesymetrickú závislosť Afganistanu na Pakistane. Tento projekt čelí viacerým problémom . Okrem problematickej bezpečnostnej situácie, sú to najmä financie. Turkmenistan by mal financovať viac než polovicu rozpočtu projektu, ale momentálne je otázne či ich na to bude mať. Turkmenistan plánoval financovať výstavbu plynovodu zo ziskov zo zemného plynu, ktorého ceny ale výrazne poklesli. Zvyšok projektu má byť financovaný Afganistanom, Pakistanom, Indiou a externými investormi. Ďalej je otázne, či Turkmenistan bude schopný pokryť narastajúci dopyt ako v Južnej Ázii, kam plynovod smeruje tak v Číne. CASA 1000 je podobný projekt, ale s elektrickou energiou. Mala by spojiť energetický nadbytok v Tadžikistane a Kirgizsku s Afganistanom, Pakistanom a ďalej Južnou Áziou. Problém tohto projektu je, že Tadžikistan a Kirgizsko môžu vyvážať elektrickú energiu len cez leto a Uzbekistan sa do projektu zatiaľ nezapojil (Aminjonov, 2016: 18-20).

Všetky tieto projekty sú ale ohrozené najmä zlou bezpečnostnou situáciou v Afganistane. V roku 2016 Taliban zaútočil a vyhodil do vzduchu hlavné elektrické vedenie z Uzbekistanu do Kábulu. Okrem toho, v okolí zničených stĺpov elektrického vedenia Taliban umiestil nášľapné míny, čo spomalilo opravy na vedení. Toto bol prvý útok na elektrické vedenie smerujúce do Kábulu, ale v roku 2015 túto taktiku využil Taliban viac ako 2000krát v iných provinciách (Jolly, 2016: 1). Aminjonov upozorňuje, že zatiaľ nie je presne jasné, či je to nová taktika Talibanu a tento trend bude pokračovať. Niektoré útoky na elektrickú sieť sú totiž spôsobené pašerákmi generátorov a palív, ktorí ťažia z nespoľahlivých dodávok energie (Aminjonov, 2016: 20-21). Zaujímavé je upozorniť na niektoré skryté úskalia týchto dialógov. Ako Price upozorňuje, niekedy susedia Afganistanu majú svoje postranné pohnútky na udržanie nestability v krajine. Napríklad problém s vodnými zdrojmi nie je zahrnutý ani do jednej z regionálnych iniciatív. Krajiny po prúde riek z Afganistanu za posledné desaťročia ťažili z konfliktu, ktorý zničil afganské zavlažovacie systémy a spôsobil značnú deforestráciu a rekonštrukcia Afganistanu by mohla zoslabiť tok riek do susedných krajín. Iný nečakaný negatívny efekt by mohla mať spolupráca medzi colníkmi. Existujú totiž predpoklady, že pracovníci colnej správy sú častokrát zapletení do nelegálneho obchodu a ich kooperácia by mohla tento problém len zosilniť (Price, 2015: 4).

Tieto dva projekty sú výrazne promované afganskou vládou. Ghani sa o nich vyjadril ako o kostre budúceho rastu Afganistanu. Z ich úspechu chce urobiť príklad, ako stabilný Afganistan je prínosný pre región Strednej a Južnej Ázie (Ghani, 2017b:1). Plynovod TAPI je podľa Ghaniho príklad zhlukového efektu – to čo začínalo ako plynovod, by teraz malo slúžiť aj ako elektrická sieť, optické vlákno a na to by sa mala napojiť sieť železníc, ciest a letísk a to len vďaka lokácii Afganistanu ako mostu medzi Strednou a Južnou Áziou. Práve tieto zhluky, skupiny rôznej infraštruktúry je Ghaniho prístup k regionálnemu rozvoju (Ghani, 2016b:1).

Afganistan je podľa jeho prezidenta prirodzený kandidát na stred, centrum regiónu. Je to vďaka jeho lokácii v „Srdci Ázie“. Ghani túto polohu opisuje ako bývalú nevýhodu, ktorá sa vďaka novým infraštruktúrnym projektom premení na výhodu. Afganistan je podľa jeho slov kruhovým objazdom Ázie, z ktorého rozvoja môže ťažiť celý región (Ghani, 2017c:1). Tento pohľad prezentuje aj MZV, ktoré zdôrazňuje dôležitosť a hodnotu spájania Strednej a Južnej Ázie. Táto hodnota spočíva v posilňovaní ekonomiky a zabezpečovania mieru v Afganistane a regióne (MFA, 2017d). Afganistan je chápaný aj z pohľadu MZV ako „pozemný most“, ktorý poskytuje

nekonečné možnosti v obchodných cestách. Rozvoj afganskej infraštruktúry umožní aj rozvoj nedotknutých nerastných surovín Afganistanu, vytvorí pracovné miesta a dodávky surovín pre krajiny regiónu (MFA, 2016a).

Afganistan by mohol slúžiť ako dôležitá exportná cesta medzi krajinami Strednej Ázie a Pakistanom, prípadne Indiou. Takýto projekt, ktorý by spájať tieto dve krajiny je CASA-1000 a TUTAP. Okrem toho, Afganistan by mohol dodávať zemný plyn z Sheberghanu do Tadžikistanu. Tieto dodávky zemného plynu začali ešte za Sovietskej éry, ale viedli cez Turkmenistan a Uzbekistan (Ubaidulloev, 2014: 129-130). Tadžikistan by mohol ťažiť aj z opravy ciest v Afganistane a jeho napojenia na sever. Tak ako Afganistan, aj Tadžikistan je vnútrozemská krajina a najbližšie prístavy sú na (Ubaidulloev, 2014: 131).

4.5 Poľnohospodárstvo

Predpokladá sa, že približne 14 miliónov hektárov pôdy v Afganistane je obrábatelnej. Pred rokom 1979 sa ale obrábalo len 8 miliónov a aj to zastaralým spôsobom pestovania. V roku 1979 bolo zavlažovaných 2,6 milióna hektárov, čo do roku 1991 kleslo len na milión. Sovietska invázia, okrem poklesu zavlažovanej pôdy, znamenala aj drastický šok poklesu hospodárskych zvierat⁸² (McLachlan, 1997: 88).

Poľnohospodárstvo bolo považované za hlavný zdroj bohatstva Afganistanu. Avšak, tento sektor bol z veľkej časti zničený štyridsiatimi rokmi vojny. Medzi problémy poľnohospodárstva patria okrem bezpečnostnej situácie zničený zavlažovací systém, strata odborníkov a expertízy, konkurencia potravín dovážaných z Iránu a Pakistanu a problematický prístup domácich farmárov k zahraničným trhom (Shirzai, 2016: 1). Napríklad problém prístupu k zahraničnému trhu majú pestovatelia šafranu. Pestovanie šafranu je na vzostupe, v roku 2015 bolo vypestované 3 a pol tony šafranu o rok na to až 6,5 tony. Na udržanie stabilnej ceny šafranu ale producenti potrebujú prístup k zahraničným trhom, najmä k tomu čínskemu (Haleem a Omid, 2017: 1). Okrem toho, bez stabilnej bezpečnostnej situácie Afganistan nemá šancu na rozvoj stálej poľnohospodárskej produkcie. Tento rok (2017) Taliban zakázal farmárom na severovýchode Badakhšanskej

---

⁸² Počet dobytku klesol o 56% a počet oviec a kôz až o 65% (McLachlan, 1997: 88).

provincie používať vodu zo zavlažovacieho systému. Hoci, neskôr im ju povolil za výmenu si pýtal 100 000 Afganis, čo je približne až 1 500 dolárov (Tanha, 2017: 1).

Prezident Ghani vo svojich prejavoch pripisuje veľkú dôležitosť poľnohospodárstvu a verí, že trvalý poľnohospodársky rast by pri priniesol politickú a sociálnu stabilitu (Ghani, 2016a:1). Prezident plánuje spojiť poľnohospodársku produkciu v Afganistane s potravinou bezpečnosťou krajín Perzského zálivu. Ghani chce, aby sa Afganistan stal exportérom a nie importérom poľnohospodárskej produkcie a jasne ju chce smerovať najmä do krajín Perzského zálivu a plánuje ich investície v sektore (Ghani, 2015d:1). Z dostupných správ MZV sa hovorí o spolupráci v oblasti poľnohospodárstva s Čínou, Uzbekistanom a Saudskou Arábiou (MFA, 2016b:1; MFA, 2017e:1; MFA, 2017f:1).

Dielčí záver

Obchodne je Afganistan najviac naviazaný na Pakistan. Väčšina jeho exportu aj importu smeruje cez Pakistan, čo môže vytvárať problémy. Uzavretie hranice, alebo iná nedostupnosť tejto obchodnej cesty môže afganským importérom a exportérom výrazne ublížiť. Je možné, že kvôli závislosti na pakistanskej obchodnej trase afganskí zákazníci platia vyššie ceny (Salehi, 2017:1). Toto obchodné napojenie vytvorilo jediný problém prezentovaný MZV – inak všetky jeho správy boli pozitívne a ohľadne budúcej kooperácie. Okrem toho, predstavitelia Afganistanu plánujú rozvíjať jeho exportný potenciál. Popri exportnom potenciáli, chcú rozvíjať najmä tranzitný potenciál Afganistanu a chcú vybudovať iné obchodné napojenia ako na Pakistan. Na to ale budú potrebné stabilné a bezpečné obchodné trasy. Okrem zlepšenia bezpečnostnej situácie⁸³ je potrebné vybudovať chýbajúcu infraštruktúru. Prezident Ghani a CEO Abdullah prezentujú Afganistan ako „Srdce Ázie“ ako „stred“ medzi Strednou a Južnou Áziou, ktorého rozvoj rozvinie celý región. Hoci Afganistan má určite takýto potenciál, minimálne čo sa týka tranzitu medzi dvoma regiónmi, nie je ešte jasné či ho bude schopný naplniť. A aj keby sa Afganistan stal úspešnou tranzitnou krajinou, to ešte neznamená, že by to stačilo na spojenie dvoch regiónov aj v kontexte teórie RBK.

---

⁸³ Prísľub Talibanu na ochranu vitálnych záujmov Afganistanu pravdepodobne ale nebude stačiť, keďže v ňom pôsobí 20 teroristických skupín (Browne, 2017: 1).

5. Politický sektor

Jadro politického sektoru tvoria nevojenské ohrozenia suverenity štátu⁸⁴. Avšak je veľmi komplikované určiť a presne povedať, že nejaká hrozba je čisto politického charakteru. Ak si vezmeme príklad politickej hrozby postavenej ako ohrozenie spoločnosti štátu, resp. identity, jedná sa skôr o hrozbu v spoločenskom sektore. Politická hrozba sa môže premeniť aj na vojenskú hrozbu, ak sú použité vojenské prostriedky. Tým pádom, „*politický sektor je tvorený podskupinou politických hrozieb, ktoré nepoužívajú vojenských, identifikačných, ekonomických alebo environmentálnych prostriedkov masívneho rozsahu*“ (Buzan et al., 2005: 165-6).

Hlavným rozdielom medzi politickou bezpečnosťou a samotnou politikou je ich rozdielny predmet. Predmetom politickej bezpečnosti je ohrozenie legitimacy, resp. uznania politických jednotiek (alebo v širšom merítku modely vzťahov medzi nimi). A teda, politické hrozby sú namierené buď proti vnútornej legitimitě štátu, alebo proti jeho vonkajšiemu uznaniu (Buzan et., 2005: 168-9).

Dve najväčšie časti tejto kapitoly sa venujú afganskej politike voči problematike Durandovej línie (hranici s Pakistanom) a Paštunistanu, resp. Paštunom. Následne sa kapitola venuje problematike utečencov, vnútorné vysídlených osôb a remitancií.

5.1 Afganská problematická hranica – Durandova línia a problém Paštunistanu

Je dôležité si uvedomiť, že hranice Afganistanu vznikli dohodami medzi Britmi a Rusmi v období od 19. storočia. Severná hranica vznikla v roku 1873, v roku 1891 vznikla hranica na východe s Perziou a v roku 1875 bola stanovená hranica medzi Britskou Indiou a Afganistanom a hranica medzi Afganistanom a Čínou, Wakhanský koridor, bola tiež dohodnutá Britmi (Khan, 1998: 491). Avšak, jediná hranica, ktorá spôsobuje inú diskusiu ako potrebu kooperácie hraničnej stráže je hranica medzi Afganistanom a Pakistanom, Durandova línia. Členovia afganského parlamentu, časť afganských médií, ale aj mnohí zahraniční experti tvrdia, že priateľské vyriešenie problému

---

⁸⁴ Hrozby v politickom sektore útočia na organizačnú stabilitu štátu, napríklad sa jedná o presadzovanie svojich politických myšlienok na cudziu vládu, podporu separatistických nálad, podkopávanie štátnej ideológie, inštitúcií a samotnej idey štátu (Buzan, 1991: 118 v Buzan et al., 2005: 166).

okolo Durandovej línie a otázky Paštunistanu značne pomôže v boji proti terorizmu (Qassem, 2007: 65).

Afganistan tvrdí, že Durandova línia bola iba dočasné usporiadanie, pretože prvotná zmluva podpísaná medzi Afganistanom a Britskou Indiou mala byť platná len 100 rokov. Avšak, poloha hranice bola potom niekoľkokrát ešte potvrdená (presne povedané, Durandova línia bola akceptovaná ako permanentná medzinárodná hranica), naposledy v roku 1922 Zmluvou o priateľských vzťahoch medzi Afganistanom a Britskou Indiou⁸⁵. Ďalej Afganistan argumentuje tým, že s prvotnou dohodou o Durandovej línii boli donútení súhlasiť. Tento argument nás nielenže vracia o jeden odstavec vyššie, keďže Afganistan s tým súhlasil viackrát, ale dokonca sa ukazuje, že Afganistan bol v tom čase rád za permanentnú hranicu, aby bol zastavený postup Britov. Ďalší argument Afganistanu proti Durandovej línii nadväzuje na rozdelenie Britskej Indie v roku 1947. Afganistan tvrdí, že týmto rozdelením a vytvorením nového štátu sa všetky predchádzajúce dohody stali neplatnými. Okrem niektorých právnych argumentov je tento názor ťažké obhajovať, keďže Afganistan nevolá po prehodnotí jeho severných hraníc (ktoré sú taktiež s novovytvorených štátmi Centrálnej Ázie po Sovietskom zväze) (Ewans, 2001: 76-9 v Qassem, 2007: 67-70).

Čo sa týka medzinárodnej podpory afganského názoru, Afganistan je vo svojej kritickej pozícii voči Durandovej línii osamotený, pretože žiadna iná krajina ho v tomto nechcela podporiť, dokonca ani India alebo bývalý Sovietsky zväz. Všetky krajiny (vrátane moslimských) a medzinárodné organizácie považujú Durandovu líniu za legitímnu medzinárodnú hranicu (Qassem, 2007: 69).

Základ Afganského kriticizmu Durandovej línie spočíva v tom, že neprirodzene rozdelila paštunske etnikum. Podľa Qassama, hoci jedno etnikum, Paštuni ale nikdy nemali medzi sebou tak silné väzby aby vytvorili národ, pretože kmeňová príslušnosť prevažovala a nikdy neboli dostatočne zjednotení⁸⁶. Okrem toho, sa Durandova línia snažila rešpektovať kmeňové väzby. Podľa Qassama je pre afganských lídrov ťažké pristupovať k otázke Durandovej línie

---

⁸⁵ Originálne: 'Treaty between Great Britain and Afghanistan establishing Friendly and Commercial Relations'

⁸⁶ Jedinú výnimku bola vláda Ahmada Shaha Abdalia (1747-73), kedy bola vytvorená konfederácia paštunských kmeňov, avšak vytvorenie tejto konfederácie Qassem vidí iba v pevnej vláde a nie vnútornými procesmi (Qassem, 2007: 68).

a Paštunistanu, pretože sa boja kritiky a odsudzovania verejnosti. Pritom vyriešenie týchto problém by mohlo výrazne pomôcť v boji proti terorizmu a Talibanu, pretože jeden z dôvodov podpory radikálneho islamizmu by stratil na dôležitosti (Qassem, 2007: 70, 78).

Hoci sa problematike Durandovej línie ani súčasný prezident Ghani a ani CEO Abdullah na svojich stránkach nevenujú, bývalý prezident Afganistanu sa tento rok (2017) vyjadril, že Afganistan túto hranicu nikdy neuzná. Vo februári tohto roku Pakistan túto hranicu uzavrel, na čo sa bývalý prezident Karzai vyjadril, že Pakistan nemá „žiadnu právnu autoritu určovať pravidlá na Durandovej líni“. Potom dodal, že „Afganistan neuznal a ani nikdy neuzná Durandovu líniu“. Podľa Siddiquiho, Karzai nie je jediný, kto vníma túto hranicu ako neplatnú. Podľa neho ide aj o ambasádora Omara Zakhilwalala, ktorý sa vyjadril, že uzavretie medzi krajinami nemá žiadne reálne opodstatnenie okrem cieleného ubližovania obyvateľom Afganistanu (Siddiqui, 2017a: 1). Prezident Ghani sa vyjadril, že ľudia žijúci na oboch stranách Durandovej línie reprezentujú jednu skupinu spojenú krvou (Pajhwok News, 2015: 1). Avšak, nie všetci v Afganistane neuznávajú Durandovu líniu ako oficiálnu medzinárodnú hranicu. Predseda Národnej kongresovej strany sa tento rok vyjadril (2017), že jeho strana Durandovu líniu uznáva. Vyzval afganskú vládu, aby túto hranicu konečne uznala, pretože jej neuznanie prináša len „domácu stratu“ a vyriešenie tohto problému by mohlo napomôcť aj vyriešeniu krízy v regióne. Podľa niektorých ale články 20 a 21 Dohody a štandardných postupoch na tejto hranici, ktoré dovoľujú budovať vojenské zariadenia indikujú faktické uznanie tejto hranice. Súčasný minister pre hranice a kmeňové záležitosti ale tvrdí, že ľudia na oboch stranách hranice by sa mali rozhodnúť v referende. Tento problém je častokrát využívaný aj v propagande, pretože pakistanské médiá uverejnili, že CEO Abdullah Abdullah uznáva Durandovu líniu, čo on nakrátko na to poprel (Mahmud, 2017: 1; Faramarz, 2017: 1). Na výrok predsedu Národnej kongresovej strany zareagoval afganský senát, že Durandova línia je domnelá hranica, ktorej uznanie je neakceptovateľné afganskému ľudu. Senát sa vyjadril, že je to len Afganistane aby určil platnosť tejto hranice a navrhol celonárodné referendum. Okrem vyjadrení senátorov, aj v samotnom článku vidno v akom kontexte sa o hranici hovorí, autor ju totiž opísal ako uvalenú/predpísanú (Ghubar, 2017: 1). V roku 2012 špeciálny vyslanec USA do Afganistanu nazval Durandovu líniu „medzinárodne uznanou hranicou“. Toto vyhlásenie spôsobilo vlnu nevôle nielen medzi politikmi v afganskom parlamente ale aj medzi obyvateľmi Afganistanu. Abdullah Abdullah pred svojím zvolením do úradu zdôrazňoval, že

jedine afganský ľud má právo rozhodnúť o legitimitě Durandovej línie (The Killind Group, 2012: 1).

5.1.2 Paštunský nacionalizmus

Paštuni historicky obývali región, ktorý je v súčasnosti rozdelený medzi Afganistan a Pakistan. V roku 2007 v Afganistane žilo približne 12 a pol milióna Paštunov (42% obyvateľstva) a v Pakistane približne 30 miliónov (16 % populácie). A hoci paštunske etnikum má špecifické črty, nikdy nejednalo ako koherentné spoločenstvo a väčšinu dejín bolo fragmentované do rôznych kmeňov, ktoré častokrát medzi sebou viedli spory a konflikty (Saikal, 2010: 6).

Paštunský nacionalizmus ide ruka v ruke s problémom Durandovej línie a má rovnako dlhé korene v zahraničnej politike Afganistanu. Historicky, paštunská agenda mala veľké miesto u Dawuda⁸⁷. Dawud ju presadzoval nielen z osobného presvedčenia, ale aj ako nástroj na rozptýlenie islamistickej kritiky voči jeho reformám. V 70. rokoch poskytol útočisko kmeňom z Balúčistanu, ktorí vtedy bojovali proti pakistanskej armáde. Na severozápade Pakistanu podporoval protipakistanskú rétoriku a elementy. Balúčských a paštunských separatistov podporoval aj Taraki (prvý prezident Ludovodemokratickej republiky Afganistan), ktorý ju čiastočne využíval na vyvažovanie Pakistanom podporovaných mudžáhídínov. Taraki bol dokonca ochotný Pakistanu navrhnúť uznanie Durandovej línie za výmenu ukončenia podporovania mudžáhídínov⁸⁸ (Schofield, 2011: 43-4). Tento krok je potrebné chápať v kontexte toho, že žiadna vláda, ani Pakistanom podporovaný Taliban Durandovu líniu ako legitímnu medzinárodnú hranicu neuznala (Paliwal, 2016: 470).

Podľa Paliwaliho politická elita Afganistanu je rozdelená, čo sa týka vzťahov k Pakistanu. Jedna skupina je k Pakistanu nepriateľská a zastáva skôr diplomaticko-vojenský prístup. Vojenský element by bol zastúpený v zmysle podnecovania vzbury v provincii Balúčistan a FATA a podporou Tehrik-e Taliban Pakistan a Oslobodeneckej armády Balúčistanu. Z hľadiska tohto

---

⁸⁷ Ako protiopatrenie voči Dawudovej podpore Paštunistanu Pakistan podporoval nepaštúnske skupiny v ich vzburách proti vláde (Paliwal, 2016: 473).

⁸⁸ Pakistan podporoval tradičné islamské hodnoty aj na domácom území. Prezident, ako hlavný zástanca ich podporovania, to robil aj na vyvažovanie vplyvu Bhuttom podporovanej socialistickej mobilizácie a na predídenie akémukoľvek vplyvu iránskej revolúcie (Schofield, 2011: 44).

prístupu by dobré vzťahy s Indiou znamenali určitú záruku proti Pakistanu. Druhý kemp, ktorý zastáva primeranú diplomatickú spoluprácu s Pakistanom, preferuje spoluprácu s Pakistanom na úkor ostatných krajín v okolí. V tejto skupine problém Paštunistanu nemá veľkú odozvu a niektorí uznávajú Durandovu líniu. Zástancovia tohto prístupu vychádzajú realisticky z faktu, že Pakistan má silnejšie vojenské prostriedky. Všeobecná averzia voči Pakistanu ale bola jasne prítomná po páde Talibanu. Podľa Paliwalho na konferencii v Bonne bol Pakistan marginalizovaný a vnímaný s averziou kvôli jeho dlhoročnej vojenskej pomoci Talibanu. Averzia voči Pakistanu, by sa dalo povedať bola inštitucionalizovaná v júňovej Loya Jirga⁸⁹ v roku 2002 pretože dočasná vláda bola plná ľudí z bývalého Spojeného frontu, kedysi podporovaného Indiou. Verejná mienka nebola Pakistanu na začiatku tisícročia naklonená. Väčšina ľudí ho obviňovala za situáciu v Afganistane. Avšak so stupňujúcimi sa bojmi medzi vládou a Talibanom, Pakistan zohrával čím ďalej tým dôležitejšiu úlohu a India sa stávala politickou izolovanejšou. Na vplyve získal ešte viac, keď sa v roku 2010⁹⁰ rozšírila myšlienka zmierenia medzi bojujúcimi skupinami v Afganistane. Pakistan bol vnímaný ako aktér, ktorý bude vedieť donútiť Taliban vzdať sa zbraní, podpísať mierovú dohodu a začať proces uzmierenia. Po tomto náraste dôležitosti Pakistanu, India bola ešte viac marginalizovaná na medzinárodných fórach (Paliwal, 2016: 471-481).

Súčasná podpora paštunského nacionalizmu zo strany Afganistanu je dôležitá z hľadiska pakistanských protiopatrení. Pakistan sa obáva burcovania paštunského nacionalizmu a ako protiopatrenia vníma podporu islamského radikalizmu ako na svojom území tak aj na území Afganistanu (Qassem, 2007: 72).

Zo skúmaných prejavov prezidenta Ghaniho a CEO Abdullaha nevyplýva ich názor k problematike, pretože sa jej nevenujú. Ale bývalý prezident Afganistanu Hamid Karzai sa v rozhovore v roku 2016 vyjadril, že v Dohode o Durandovej línii táto línia nebola nazvaná hranica, ale sféra vplyvu, ktorá mala oddeľovať sféru vplyvu Afganistanu a Britskej Indie. Taktiež sa vyjadril na margo Paštunistanu – povedal, že ak Paštuni žijúci na území Pakistanu sa rozhodnú žiť v slobodnom Paštunistane, ich rozhodnutie bude rešpektované. Avšak, o práve na Paštunistan Paštunov žijúcich na afganskej strane Durandovej línie sa nezmienil (The Pashtun Times, 2016:

---

⁸⁹ Loya Jirga v preklade z paščiny znamená tradičné afganské veľké zasadnutie (Paliwal, 2016:471).

⁹⁰ Relatívne neskoré presadenie tejto myšlienky bolo zapríčinené tým, že nezapadala do oficiálneho amerického diskurzu vojny proti terorizmu (Paliwal, 2016: 480).

1). MZV sa niekoľkokrát vyjadrilo na margo Durandovej línie (najmä v kontexte prestreliek medzi ozbrojenými silami), ktorú označila raz ako domnelú⁹¹ a raz ako predpokladanú⁹². Ministerstvo sa sťažovalo na aktivity Pakistanu pozdĺž hranice a to najmä na ostreľovanie afganskej provincie Kunar a Kandahár a varovalo, že takéto činy môžu zvýšiť napätie a ďalej zhoršiť už tak vypäté vzťahy (MFA, 2017g:1; MFA, 2016c:1; MFA, 2016d:1). Na hranici sa avšak strieľalo aj z afganskej strany – v máji tohto roku (2017) afganské ozbrojené sily zaútočili na pakistanské počas sčítania obyvateľstva na pakistanskej strane hranice v okolí hraničného priechodu Chaman. Neskôr sa afganské sily za incident ospravedlnili a priznali si vinu – pomýlili si kde presne hranica bola (Siddiqui, 2017b: 1).

Podľa Khalila tzv. „Paštunská diplomacia“ Afganistanu je navrhnutá dosiahnuť dva ciele: za prvé problém Paštunistanu má podporiť argument neuznania Durandovej línie a za druhé má promovovať pan-paštunčizmus. Avšak podľa Khalila pan-paštunčizmus bol skôr využívaný počas studenej vojny ako teraz. Vtedy Afganistan poskytoval útočisko, občianstvo a dokonca nevesty paštunským nacionalistom. Khalil, tvrdí, že súčasná politika prezidenta Ghaniho smerom k otázke paštunského nacionalizmu, je skôr snaha o využitie paštunského vplyvu na Taliban. Ghani a afganský ambasádor v Pakistane sa podľa neho snažia presvedčiť paštunské etnikum aby hralo úlohu mosta medzi dvoma krajinami. Okrem toho sa afganský ambasádor údajne snaží zapojiť do mierového procesu pakistanského náboženského lídra, údajného ideologického otca Talibanu (Khalil, 2017b: 1).

5.2 Afganská utečenecká kríza

Hoci možno problematika utečencov kompletne nezapadá do rámca politického sektoru, ich počet je tak výrazný v okolitých štátoch a ich dopad na históriu bol tak signifikantný, že túto problematiku nemožno vynechať. Len v Pakistane ich je približne 2 a pol milióna, z ktorých tam mnohí žijú štyri dekády (Rashid, 2016:1). Keďže sa vo svojej analýze nevenujem spoločenskému sektoru, považujem zaradenie problematiky utečencov a vnútorne vysídlených osôb do politického sektora ako najvhodnejšie.

---

⁹¹ V origináli imaginary.

⁹² V origináli presumed.

Afganistan (a okolité krajiny) má bohužiaľ dlhé skúsenosti s utečencami. Prvú veľkú utečeneckú vlnu spôsobila sovietska invázia do Afganistanu, ktorej následky nesie Afganistan dodnes. Nedišputuje sa s tým, že Taliban vznikol v utečeneckých táboroch v Pakistane, z kadiaľ väčšina jeho členov aj pochádzala (Hussain, 2011: 6). Vplyv utečencov na zahraničnú politiku je možné vnímať špekuláciami, že zapojenie Iránu do konfliktu v 80. rokoch bola snaha vyrovnať sa s prílevom utečencov a pracovníkov na jeho územie. Podľa Maasa, Teherán vnímal podporovanie rôznych skupín na začiatku konfliktu ako islamské zadržovanie Pakistanu (Maas, 1991: 71). Ďalšie utečenecké vlny boli spôsobené komunistickým prevratom v roku 1978 (skutočne prvá vlna), keď začala občianska vojna, potom keď Taliban obsadil Afganistan, ale aj po americkej invázii v roku 2001. Až do roku 2014 to boli práve Afganci, ktorí z domoviny utekali najviac. Trend sa našťastie aj obrátil a medzi rokmi 2002 do roku 2014 sa do Afganistanu vrátilo 5,8 milióna obyvateľov, ale aj napriek tomu v decembri 2014 v Pakistane žilo dva a pol milióna afganských utečencov a v Iráne takmer milión (Putz, 2015: 1). Reálny počet utečencov je ale problematické určiť, pretože sú častokrát neregistrovaní. Podľa iného zdroja žije milión registrovaných a milión a pol neregistrovaných utečencov v Pakistane a rovnaký počet žije v Iráne⁹³. Rok 2016 zaznamenal prudký nárast v počte ľudí, ktorí sa vrátili do Afganistanu. Naspäť sa vrátilo vyše 600 000 Afgancov z Pakistanu a takmer pol milióna z Iránu. Oficiálne sa jedná o dobrovoľné návraty, ale podľa viacerých správ je to výsledok cielenej pakistanskej kampane. Pakistan je obviňovaný z toho, že utečencov svojvoľne zadržiava, konfiškujú im dokumenty alebo robí razie v ich domovoch. Utečenci, ktorí sa vracajú do Afganistanu sú častokrát už druhá alebo tretia generácia žijúca v Pakistane a pri návrate ich čakajú mnohé problémy. Okrem zlej bezpečnostnej situácie, sú nahlasované spory o pôdu a majetok medzi tými, čo sa vracajú a medzi tými ktorí tam v súčasnosti žijú. Okrem toho vysoké počty navrátilcov môžu neblaho ovplyvniť afganskú ekonomiku, pretože Afganistan má približne 40%-nú nezamestnanosť. Podľa niektorých je politika Pakistanu odpoveďou na zhoršujúce sa vzťahy medzi krajinami, najmä po potýčke medzi ozbrojenými silami dvoch krajín v júni 2016. Okrem toho, Pakistan obviňuje afganských utečencov z vlny násilia. Čo sa týka utečencov žijúcich v Iráne, tí častokrát opúšťajú Irán kvôli nemožnosti tam legálne pracovať, navštevovať školy vyššieho stupňa alebo dostať dokument o trvalom pobyte. Human rights watch reportoval o tom, že Irán núti afganských utečencov

---

⁹³ 95% afganských utečencov žije buď v Pakistane alebo Iráne (MFA, 2016f:1).

bojovať v Sýrii a ak by odmietli budú deportovaní do Afganistanu. Tí, ktorí tvrdia, že v Sýrii bojujú dobrovoľne, častokrát uvádzajú ako dôvod svojho rozhodnutia zlegalizovanie ich pobytu v Iráne (Hashim, 2017: 1; Ahmadi a Lakhani: 2017: 1-3, Strickland, 2016: 1; HRW, 2016: 1).

Pajhwok informoval, že prezident Ghani obvinil Pakistan z využívania afganských utečencov v Pakistane aby mohol politicky tlačiť na Afganistan. Aj prezident Ghani aj CEO Abdullah sa vyjadrili, že ich návrat je zodpovednosťou vlády a budú sa snažiť im poskytnúť všetky existujúce prostriedky na ich úspešnú reemigráciu (Pajhwok News, 2016: 1). Okrem kritiky zaobchádzania s utečencami, prezident Ghani vyjadril aj vďaka Pakistanu za hostenie miliónov afganských utečencov počas štyroch dekád a upriamil pozornosť na 350 000 až pol milióna pakistanských utečencov v Afganistane. Problém utečencov je podľa neho, tak ako mnoho iných, spoločný problém (Ghani, 2015e:1). Afganistan sa snaží riešiť problematiku utečencov spoločne s Iránom, Pakistanom a OSN aj na medzinárodnej pôde a snaží sa pritiahnúť pozornosť medzinárodného spoločenstva na ich situáciu. Komisia zložená z týchto členov má za úlohu docieľiť dobrovoľný, postupný a dôstojný návrat afganských utečencov a ich udržateľnú reintegráciu (Abdullah, 2016c:1; MFA, 2016f:1). MZV, tak ako prezident Ghani ďakuje Pakistanu a Iránu za hosťovanie miliónov utečencov. Na vyriešenie bezpečnostnej situácie, ktorá utečencov vytvára volá po bližšej politickej a bezpečnostnej kooperácii medzi dvoma krajinami (MFA, 2016d:1; MFA, 2016e:1).

5.2.1 Vnútorne vysídlené osoby

Na území Afganistanu v roku 2016 žilo 1,2 milióna vnútorne vysídlených osôb, čo predstavuje dramatický nárast, pretože v roku 2013 ich bolo iba pol milióna (HRW, 2016: 1). Len za prvé štyri mesiace roku 2016 zo svojich domovov utieklo 118 000 Afgancov. Títo ľudia častokrát žijú v mestách alebo utečeneckých táboroch vo veľmi neadekvátnych podmienkach, bez prístupu k zdravotníckej starostlivosti, bez poriadnej kanalizácie alebo odtokov a bez poriadne vybudovaných prístreškov. Problém častokrát spočíva aj v tom, že predstavitelia lokálnej vlády považujú vnútorne vysídlené osoby žijúce na ich území za bremeno a chcú, aby sa vrátili domov čím skôr. Zaujímavé ale je, že oficiálna politika Afganistanu voči vnútorne vysídleným občanom, bola chválená. Jedná sa totiž o podrobný dokument, ktorý vymenúva ich ľudské práva s dôrazom na prístup k zdravotníckej starostlivosti. Avšak, je len zriedkakedy presadzovaný (Burki, 2016: 1).

5.3 Remitancie

Hoci táto problematika by mohla byť zaradená aj do ekonomického sektora, remitancie boli sem zaradené v kontexte utečencov a vnútorne vysídlených osôb. Remitancie sú jednoducho definované lexikónom Financial Times ako „suma peňazí poslané niekam“ (Financial Times). Afganistan sa nachádza v top päť krajín, ktoré remitancie prijímajú. V roku 2014 bolo do Afganistanu poslaných 200 miliónov amerických dolárov. Čo sa týka podielu na HDP, predstavuje to 1, 2% (v roku 2014). Hranice medzi Afganistanom a Pakistanom a Afganistanom a Iránom predstavujú jedny z najväčších koridorov prúdenia migrantov na svete⁹⁴. V roku 2013 odišlo do Pakistanu okolo 2,3 milióna Afgancov. Rovnaký počet odišiel do Iránu (Knomad, 2016: 21,51). Najviac remitancií posielali Afganci v roku 2011 z Iránu (až 73%), Pakistanu (12%) a Spojeného kráľovstva (2,4%) z celkovej hodnoty poslanej do Afganistanu. Zasielanie remitancií je spojené s celkovými trendmi migrácie. Remitancie sú dôležitý príjem, najmä v krajine ako Afganistan, ktorá je v Indexe ľudského rozvoja 175-ty z celkového počtu 186 krajín. Podľa Medzinárodnej organizácie pre migráciu príjem remitancií je relatívne dôležitejší pre chudobnejšie domácnosti. Pre tetinu domácností, ktoré tieto prostriedky dostávajú je to jediný príjem. Ďalšia tretina domácností uviedla, že tieto príjmy predstavujú viac než tri štvrtiny ich príjmu. Distribúcia domácností, ktoré prijímajú remitancie je nerovnomerná a odráža väčšie trendy v migrácii, ako je vzdialenosť od hraníc, etnikum a historické vzorce migrácie (International Organization for Migration, 2014: 31, 81-86). Podľa údajov Pew Research Center v roku 2015 bolo poslaných do Afganistanu 350 miliónov dolárov. Najviac z Iránu (144 mil.\$), Pakistanu (107 mil. \$), Saudskej Arábie (52 mil. \$) a Nemecka (13 mil. \$). Centrum ale upozorňuje, že tieto hodnoty sa ťažko určujú presne, pretože veľa krajín nesledujú fondy poslané z alebo do (Pew Research Center, 2016: 1).

Remitancie sú dôležitý zdroj pre domácnosti v Afganistane, ktorý má potenciál pozitívne vplývať na celú krajinu. Tieto peniaze sú minuté v Afganistane, čo pomáha rozvíjať domáci trh, okrem toho podporujú prístup k vzdelaniu a zdravotníckej starostlivosti. Preto by mali krajiny medzinárodne a regionálne spolupracovať na uľahčení a zlacnení možnosti presunu týchto financií z jednej krajiny do druhej. Okrem toho by mali byť tieto služby aj kontrolované, aby sa nezneužili

---

⁹⁴ Hneď po koridoroch Mexiko-USA, Rusko-Ukrajina, Bangladéš-India, Ukrajina-Rusko, Kazachstan-Rusko, Čína-USA, Rusko-Kazachstan.

na pranie špinavých peňazí a aby neboli zneužívané teroristickými skupinami (International Organization for Migration, 2014: 113). Afganistan je členom Kolombského procesu, ktorý vznikol v 2003 za účelom optimalizovania benefitov migrácie za prácou a ochrany migrantov pred zneužívaním (Colombo Process).

Dielčí záver

Durandova línia je jediná hranica, ktorú Afganistan neuznáva. Táto problematika hrala dôležitú úlohu už od vzniku Pakistanu, ako bolo načrtnuté v časti venovanej histórii Afganistanu. Podporovanie Paštunistanu a paštunského nacionalizmu môže byť vnímané ako ohrozenie pakistanskej suverenity a legitimity na celom jeho území. Podľa Schofielda aj Afganistan aj Pakistan na to, aby predišli domácemu iredentizmu (primárne zo strany Paštunov) využívajú vo svojej politike externalizáciu etnickej odhodlanosti v susednom štáte. Okrem toho, lídri Afganistanu (podľa Schofielda takúto taktiku prevažne využívajú slabšie vlády) túto politiku využívajú aj na zvýšenie svojej popularity (Schofield, 2011:39-40). Pakistansko-afganská hranica spôsobuje napätie čo sa týka vojenských zásahov na nej. Niekoľko dokumentov MZV sa týkalo práve tejto problematiky, kedy si minister alebo jeho zástupca pozvali pakistanského ambasádora (MFA, 2017j:1; 2017k:1; 2016h:1; 2016i:1) a za posledný rok ich priamy kontakt bol v podstate limitovaný na problematiku hranice a vojenských aktivít Pakistanu.

Čo sa týka afganských utečencov, sú relatívne rovnomerne rozložené medzi Iránom a Pakistanom, aj keď čísla sa niekedy dosť výrazne líšia. Čo sa týka politického potenciálu, skôr to vyzerá, že ich osud využíva Pakistan, čo potvrdzujú vyššie spomínané správy o nútenom odchode utečencov z Pakistanu. Pakistan označil utečenecké tábory ako útočiská pre teroristov a za bezpečnostnú hrozbu pre krajinu (Tolo News, 2016:1).

Záver

Revízia statusu Afganistanu ako izolátora je dôležitá z hľadiska budúcej analýzy jeho bezpečnosti. Krajiny v RBK vytvárajú jedinečné vzťahy priateľstva a nepriateľstva, ktoré v spojení s mocenskými vzťahmi vytvárajú bezpečnostnú vzájomnú závislosť. Táto vzájomná bezpečnostná závislosť spôsobuje, že bezpečnosti štátov sa nedajú analyzovať oddelene, bez prihliadnutia na regionálny kontext. Faktory, ktoré narúšajú postavenie Afganistanu ako izolátora boli analyzované z troch hľadísk. Za prvé to boli materiálne podmienky, ktoré umožňujú a podnecujú zvýšené napojenie na jeden z regiónov. Za druhé to boli diškurzívne aspekty politiky v Afganistane. Inštitucionálny diškurz bol skombinovaný so širšou debatou v Afganistane prístupnou v anglicky hovoriacich médiách. Primárny pohľad na Afganistan vychádzal z potreby určenia, do ktorého RBK sa Afganistan sám zaraďuje, resp. ako sám seba vníma. Okrem toho interná dynamika diškurzu v krajine vplýva ďalej na vzorce priateľstva a nepriateľstva. Tretím hľadiskom bola afganská história, pretože vzorce priateľstva a nepriateľstva majú dlhodobý charakter a historické faktory ovplyvňujú špecifický charakter RBK.

Čo sa týka historického vývoja Afganistanu, najmä v 20. storočí bol najvýznamnejšie ovplyvňovaný Pakistanom. Afganistan len v 20. storočí začal nadväzovať výraznejšie zahranično-politické vzťahy. Nielenže ovplyvňoval jeho domácu politiku – problematiku Durandovej línie a Paštunistanu ale aj zahraničnú. Afganistan hlasoval proti vzniku Pakistanu na pôde OSN, čo nastavilo tón ich budúcich vzťahov. To v podstate ovplyvnilo jeho ďalšie zahranično-politické voľby. To, že Pakistan bol v americkej zóne vplyvu, mohlo do určitej miery ovplyvniť jeho neskorší príklon k Sovietskemu zväzu. Počas sovietskej okupácie Pakistan zohrával integrálnu úlohu, ktorá pokračuje až dodnes.

História výrazne ovplyvnila politický sektor, v ktorom som identifikovala smerovanie hrozby z Afganistanu na Pakistan. Afganistan totiž neuznáva Durandovu líniu ako legitímnu medzinárodnú hranicu. To z môjho pohľadu ohrozuje suverenitu Pakistanu. Problém Durandovej línie ovplyvňuje vzťahy medzi Pakistanom a Afganistanom od jeho vzniku v roku 1947. Napätie ohľadne tejto hranice sa prejavuje aj fyzicky, a to rôznymi potýčkami medzi dvoma armádami. V politickom sektore je význačná ešte otázka utečencov. Ich čísla sa v rôznych dokumentoch značne líšia, ale môžeme predpokladať, že v Iráne a Pakistane žije podobne veľa utečencov (resp.

v Pakistane to môže byť mierne viac). Ale sú to utečenci v Pakistane, ktorí sú prezentovaní ako hrozba a vyvolávajú ďalšie dôvody k napätiu a v poslednej dobe sú dokonca nútení Pakistan opustiť.

V ekonomickom sektore je najvýraznejšie predstavená diškurzívna predstava regionálnej príslušnosti Afganistanu. Obchodne je Afganistan najviac napojený na Pakistan, avšak ako prezident Ghani, tak CEO Abdullah aj MZV predstavujú Afganistan ako srdce Ázie, ako pozemný most medzi krajinami Južnej a Strednej Ázie. Afganistan je v ich ponímaní predstavený ako základ tohto spojenia a ďalšieho ekonomického rastu⁹⁵. Srdce Ázie je názov aj medzivládnej organizácie, ktorá má uľahčovať spoluprácu v širšom regióne. Quie vidí práve vznik tejto organizácie ako symbol rekonceptualizácie Afganistanu na Srdce Ázie z predchádzajúceho užšieho poňatia Afg-Pak (Quie, 2013: 33). Tu je otázne či táto rekonceptualizácia smerovala z Afganistanu alebo z regionálneho/medzinárodného spoločenstva, resp. Spojených štátov amerických. Akokoľvek vzaté, vytýčení aktéri tak predstavujú Afganistan.

Čo sa týka vojenského sektoru, ohľadne podpory teroristických organizácii existuje mnoho špekulácií, ktoré nie sú podložené dostupnými faktami. Avšak, diškurzívne Afganistan najväčšiu hrozbu vidí v Pakistane, pretože údajne podporuje teroristov a pretože rozlišuje medzi dobrým a zlým teroristom. Kritizované sú aj vojenské potýčky na afgansko-pakistanskej hranici a dokonca vojenský zásah proti militantom v Pakistane, pretože tí sa presunuli do Afganistanu. Avšak, najvýraznejší dôkaz napätia medzi dvoma krajinami je výrok prezidenta Ghaniho, že proti Afganistanu sa vedie oficiálne nevyhlásená vojna.

Syntéza histórie a sektorovej analýzy prináša zmiešané výsledky. Analýza objavila nesúrodosť medzi diškurzívnou a materiálne-historickou stránkou analýzy. Diškurzívne je Afganistan predstavovaný ako srdce Ázie a budúce infraštruktúrne projekty tomu tak aj nasvedčujú. Samozrejme je ale otázne či budú aj vybudované. Avšak z môjho pochopenia RBK by to na vytvorenie úspešného prepojenia medzi komplexami stačiť nemalo. To nás zanecháva s už existujúcimi regionálnymi bezpečnostnými komplexami. Najviac materiálnych napojení

---

⁹⁵ Prezident Ghani sa pri predstavovaní Afganistanu ako srdca Ázie často odvoláva na báseň pakistanského poeta Allamah Mohamed Iqbala „Afganistan, srdce Ázie“, ktorá je v anglickom preklade uvedená v prílohe č. 1.

a vyslovených hrozieb Afganistanu smeruje na Pakistan. Okrem toho Afganistan priamo ohrozuje Pakistan neuznaním Durandovej línie.

Avšak znamená to, že je členom RBK Južná Ázia?

Z analýzy vyplýva jasná prevaha stykov s Pakistanom v každom zo sektorov (a aj v historickej analýze). Okrem toho, India je postupne čím viac zainteresovaná v dianí v Afganistane a prezidentom Ghanim a CEO Abdullahom je prezentovaná ako významný partner a ako príklad priateľských vzťahov. Abdullah sa dokonca vyjadril, že akákoľvek krajina, ktorá by chcela vybudovať priateľské vzťahy s Afganistanom by mala modelovať afgansko-indické priateľstvo (Abdullah, 2016e:1).

Tento vývoj vzbudzuje otázku, či je možné, aby Afganistan poskytol priestor k zlepšeniu vzťahov medzi týmito dvoma krajinami a to najmä v kontexte energetickej bezpečnosti. Práve zdôraznenie energetickej bezpečnosti by mohlo priniesť kooperáciu Pakistanu a Indie v Afganistane, resp. naplnenia cieľov Srdca Ázie.

Summary

The revision of insulator status of Afghanistan is important for its future security analysis, because when a state is a part of regional security complex, its security cannot be separated from securities of other countries. The factors which might undermine Afghanistan's status as insulator were analyzed from three perspectives. First, it was the material factors which facilitate connection to other regions. Second, it was the discourse within Afghanistan. Institutional discourse was combined with broader discussion in English speaking afghan media. The focus was on what is Afghanistan's perception of itself. Moreover, internal discourse in country is important because it influences patterns of enmity and amity among the countries, which are part of RSC. Third, because the patterns of amity and enmity are enduring, the historical analysis was conducted.

During the 20th century Afghanistan was mainly influenced by Pakistan. 20th century symbolizes Afghanistan opening to the world and developing foreign relations. The creation of Pakistan influenced Afghanistan for the rest of the century. Afghanistan voted against creation of Pakistan at the UN which set the tone of their relationship. Afghanistan has not recognized the Durand line, which still influences the relationship between the two countries. Furthermore, the fact that Pakistan was in the American zone of interest might have impacted afghan decision to turn to the Soviet Union.

History of Afghanistan has a direct impact on the political sector. The threat posed in this sector is from Afghanistan to Pakistan. The main source of threat is in undermining of Pakistan's legitimacy because Afghanistan does not recognize the Durand line and its support for Pashtun nationalism. In the political sector, the issue of refugees was discussed as well, perceived by Pakistan as problem, but not by Iran, even though the countries share relatively same amount of Afghan refugees.

The economic sector showed the perception of Afghanistan. President Ghani, CEO Abdullallah and the Ministry of Foreign Affairs present Afghanistan as the Heart of Asia, as roundabout which connect Central and South Asia. However, this does not correlate with the material aspect, in which Afghanistan is again connected mostly to Pakistan. According to Quie, concept of Heart of Asia and Heart of Asia – regional organization symbolizes reconceptualization of narrower

Af-Pak strategy (Quie, 2013: 33). This raises question if this reconceptualization was suggested by Afghanistan itself or by international community.

In the military sector, one of the biggest issues is support of terrorist groups. However, this support consists mainly of speculations and unofficial information. In the discursive aspect of the military sector, the biggest threat is labeled as Pakistan. Pakistan is blamed for support of terrorist organizations and distinguishing between good and bad terrorists. Most importantly, president Ghani claims that Pakistan wages undeclared war with Afghanistan.

The synthesis of history and sectoral analysis brings mixed results. The analysis showed divergence between (proclaimed) perception of Afghanistan itself and material factors. Afghanistan is described as Heart of Asia, which connects Central and South Asia and the infrastructural projects show this aim. However, according to my understanding of RSCCT this will not be enough for constituting new super-complex. Afghanistan is therefore highly unlikely to be able create a new super-complex, but is it starting to be linked to already existing one?

The analysis shows prevalence of connection to Pakistan in all the sectors and historical analysis. Moreover, India starts to become more involved in Afghanistan. By president Ghani and CEO Abdullah India is presented as a crucial partner and its relation toward Afghanistan is presented as an example of friendship (Abdullah, 2016e:1).

This development asks question if Afghanistan could be a possible ground for improvement between the countries. From the analysis, it could be the energy security to facilitate coordination.

Použitá literatúra

ABDULLAH, Abdullah, 2014. Statement by H.E. Dr. Abdullah Abdullah Chief Executive Officer of the Islamic Republic of Afghanistan at the International London Conference on Afghanistan. In: *Office of Chief Executive* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://ceo.gov.af/en/news/statement-by-he-dr-abdullah-abdullah-chief-executive-officer-of-the-islamic-republic-of-afghanistan-at-the-international-london-conference-on-afghanis>

ABDULLAH, Abdullah, 2015. Transcript of His Excellency Dr. Abdullah Abdullah Statement at the United Nations General Assembly. In: *Office of Chief Executive* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://ceo.gov.af/en/news/transcript-of-his-excellency-dr-abdullah-abdullah-statement-at-the-united-nations-general-assembly>

ABDULLAH, Abdullah, 2016a. Statement by H.E. Dr. Abdullah Abdullah Chief Executive of the Islamic Republic of Afghanistan. In: *Office of Chief Executive* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://ceo.gov.af/en/news/229585>

ABDULLAH, Abdullah, 2016b. Brussels Conference on Afghanistan Regional Economic Cooperation Side Event. In: *Office of Chief Executive* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://ceo.gov.af/en/news/brussels-conference-on-afghanistan-regional-economic-cooperation-side-event>

ABDULLAH, Abdullah, 2016c. Statement by the Chief Executive's Office. In: *Office of Chief Executive* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://ceo.gov.af/en/news/109591>

ABDULLAH, Abdullah, 2016d. Keynote Remarks By H.E. Dr. Abdullah Abdullah The Chief Executive of the Islamic Republic of Afghanistan At The Counterterrorism Conference 2016. In: *Office of Chief Executive* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://ceo.gov.af/en/news/keynote-remarks-by-he-dr-abdullah-abdullah-the-chief-executive-of-the-islamic-republic-of-afghanistan-at-the-counterterrorism-conference-2016>

ABDULLAH, Abdullah, 2016e. The Chief Executive's Statement on the Inauguration of Salma Dam. In: *Office of Chief Executive* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://ceo.gov.af/en/news/69399>

AHMADI, Belquis a Sadaf LAKHANI, 2017. The Afghan Refugee Crisis in 2016. *United States Institute of Peace* [online]. 1-5 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z:

<https://www.usip.org/sites/default/files/2017-02/PB220-The-Afghan-Refugee-Crisis-in-2016.pdf>

AHMADZAI, Mohammad Asif, 2016. 30 terrorist groups operating in Afghanistan:

Ghani. *Pajhwok* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z:

<http://www.pajhwok.com/en/2016/11/03/30-terrorist-groups-operating-afghanistan-ghani>

AKBAR, Ali, 2017. Pak-Afghan border crossing at Torkham sealed due to security concerns. *DAWN* [online]. 1 [cit. 2017-07-27]. Dostupné z:

<https://www.dawn.com/news/1315154>

AKBAR, Muqarrab, 2015. A Critical Analysis of Taliban's Emergence in Afghanistan. *Pakistan Journal of Social Sciences*, 35 (1), pp. 213-224.

AL JAZEERA, 2014. Ashraf Ghani sworn in as Afghan president. *Al Jazeera* [online]. 1 [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/09/afghanistan-inaugurate-new-president-ghani-201492915136473986.html>

AL JAZEERA, 2015. Afghanistan's war economy. *Al Jazeera* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/programmes/countingthecost/2015/02/afghanistan-war-economy-150221163110843.html>

AL JAZEERA, 2016. Afghanistan: Hezb-i-Islami armed group signs peace deal. *Al Jazeera* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/2016/09/gulbuddin-hekmatyar-group-signs-afghan-peace-deal-160922093420326.html>

AMINJONOV, Farkhod, 2016. Afghanistan's energy security: tracing Central Asian countries' contribution. *Friedrich-Ebert-Stiftung* [online]. 1-37 [cit. 2017-07-25]. Dostupné z:

<http://www.fes-asia.org/news/afghanistans-energy-security-tracing-central-asian-countries-contribution/>

- AMIRI, Abid, 2012. Three Transit Routes for Landlocked Afghanistan. *The Diplomatic Courier* [online]. 1 [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://www.diplomaticcourier.com/three-transit-routes-for-landlocked-afghanistan/>
- ARIAN, Abdul Wali, 2017a. 20 Terrorist Groups Fighting Against Afghan Government. *Tolo News* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://www.tolonews.com/afghanistan/20-terrorist-groups-fighting-against-afghan-government>
- ARIAN, Abdul Wali, 2017b. NUG Urges Trump Govt to Put Pressure on Pakistan. *Tolo News* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://www.tolonews.com/afghanistan/nug-urges-trump-govt-put-pressure-pakistan>
- BAJORIA, Jayshree, 2010. Lashkar-e-Taiba (Army of the Pure) (aka Lashkar e-Tayyiba, Lashkar e-Toiba; Lashkar-i-Taiba). *Council on Foreign Relations* [online]. 1 [cit. 2017-07-28]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/backgroundunder/lashkar-e-taiba-army-pure-aka-lashkar-e-tayyiba-lashkar-e-toiba-lashkar-i-taiba>
- BALZACQ, Thierry, Sarah LÉONARD a Jan RUZICKA, 2016. 'Securitization' revisited: theory and cases. *International Relations*. 30(4), 494 –531.
- BARFIELD, Thomas J., 2010. *Afghanistan: a cultural and political history*. Princeton: Princeton University Press. ISBN 978-069-1145-686.
- BARRINHA, André, 2014. The Ambitious Insulator: Revisiting Turkey's Position in Regional Security Complex Theory. *Mediterranean Politics*. 19(2), 165-182.
- BBC, 2016. Afghanistan and Turkmenistan open first rail connection. *BBC* [online]. 1 [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-asia-38133207>
- BIRD, Tim a Alex MARSHALL, 2011. *Afghanistan: how the West lost its way*. New Haven: Yale University Press. ISBN 978-030-0154-573.
- BJENICA, Jelena, 2017. AAN Q&A: An established industry – Basic facts about Afghanistan's opium-driven economy. *Afghanistan Analysts Network* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z:

<https://www.afghanistan-analysts.org/aan-qa-an-established-industry-basic-facts-about-afghanistans-opium-driven-economy/>

BROWNE, Ryan, 2017. Top US general: 'Shortfall of a few thousand' troops in Afghanistan. *CNN* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2017/02/09/politics/afghanistan-us-troops-shortfall-general-nicholson/index.html>

BRUMFIELD, Ben, 2014. Who are the Pakistani Taliban? *CNN* [online]. 1 [cit. 2017-07-28]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2014/12/17/world/asia/pakistan-taliban-explainer/index.html>

BRUNO, Greg a Lionel BEEHNER, 2009. Iran and the Future of Afghanistan. *Council on Foreign Relations* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/background/iran-and-future-afghanistan>

BUNKER, Theodore, 2017. Afghan's Kharzai Blames US for Bad Security Situation. *Newsmax* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://www.newsmax.com/Newsfront/afghanistan-hamid-karzai-US-bad-security/2017/06/26/id/798199/>

BURKI, Talha, 2016. Conflict in Afghanistan takes an increasing toll on civilians. *The Lancet* [online]. 1-2 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: [http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(16\)31023-6/abstract](http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(16)31023-6/abstract)

BUZAN, Barry, 2011. The South Asian Security Complex in a Decentring World Order: Reconsidering Regions and Powers Ten Years On. *International Studies*. 48(1), 1–19.

BUZAN, Barry a Lene HANSEN, 2009. *The evolution of international security studies*. New York: Cambridge University Press. ISBN 978-052-1694-223.

BUZAN, Barry a Ole WÆVER, 2003. *Regions and powers: the structure of international security*. New York: Cambridge University Press. ISBN 05-218-9111-6.

BUZAN, Barry, Ole WÆVER a Jaap de WILDE, 2005. *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií. Současná teorie mezinárodních vztahů. ISBN 80-903-3336-2.

BYRD, William A. a Javed NOORANI, 2017. Industrial-Scale Looting of Afghanistan's Mineral Resources. *The United States Institute of Peace* [online]. 1-20 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <https://www.usip.org/sites/default/files/2017-05/sr404-industrial-scale-looting-of-afghanistan-s-mineral-resources.pdf>

CHOWDHURY, Sagnik, 2016. Stop military aid to Kabul: Taliban to India. *The Indian Express* [online]. 1 [cit. 2017-07-28]. Dostupné z: <http://indianexpress.com/article/india/india-news-india/afghan-kabul-india-taliban-military-help-pakistan-terrorism-talk-ghani-modi-3031614/>

COLLINS, Joseph, J., 2011. *Understanding War in Afghanistan*. Washington: National Defence University Press. [online]. P. 1-158 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/Books/understanding-war-in-afghan.pdf>

COLOMBO PROCESS. Overview of Colombo Process, *Colombo Process: Migration for Prosperity | Adding value by Working Together* [online]. [cit. 2017-07-29]. Dostupné z: <https://www.colomboprocess.org/about-the-colombo-process>

CRIMINAL JUSTICE TASK FORCE, 2017. *Over 15,000 liters of Acid were fired in Herat province* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://cjtf.gov.af/english/503/Over+15%2C000+liters+of+Acid+were+fired+in+Herat+province>

DANIEL, Frank Jack a Mirwais HAROONI, 2015. Chinese demands, rebels and Buddhist ruins stall Afghan copper dream. *Reuters* [online]. 1 [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/us-afghanistan-china-copper-idUSKBN0N304320150412>

DAWN, 2016. 'Trade route linking Chabahar Port with Afghanistan a security threat'. *DAWN* [online]. 1 [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <https://www.dawn.com/news/1261792>

DESTRADE, Sandra, 2015. Difficulties of Regional Cooperation for Afghanistan: An Alternative Interpretation. *Strategic Analysis*. 39(2), 123-140.

FABI, Randy a Mirwais HAROONI, 2016. Afghan Taliban offer security for copper, gas projects. *Reuters* [online]. 1 [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/afghanistan-taliban-idUSL4N1DU33H>

FARAMARZ, Samim, 2017. National Congress Party 'Recognizes' Durand Line as Border. *Tolo News* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://www.tolonews.com/afghanistan/national-congress-party-%E2%80%98recognizes%E2%80%99-durand-line-border>

FARRELL, Graham a John THORNE, 2005. Where have all the flowers gone?: evaluation of the Taliban crackdown against opium poppy a cultivation in Afghanistan. *International Journal of Drug Policy*. 16(2), 81–91.

FINANCIAL TIMES. Definition of remittance. *Financial Times lexicon*. [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://lexicon.ft.com/Term?term=remittance>

GADY, Franz-Stefan, 2016. India Delivers 4th Combat Helicopter to Afghanistan. *The Diplomat* [online]. 1 [cit. 2017-07-28]. Dostupné z: <http://thediplomat.com/2016/12/india-delivers-4th-combat-helicopter-to-afghanistan/>

GANGULY, Sumit a Nicholas HOWENSTEIN, 2010. India-Pakistan Rivalry in Afghanistan. *Journal of International Affairs* [online]. 1 [cit. 2017-07-28]. Dostupné z: <https://jia.sipa.columbia.edu/india-pakistan-rivalry-afghanistan>

GHANI, Ashraf, 2014a. Transcript Of President Ghani's Lecture At Chatham House (The Royal Institute Of International Affairs) – Fixing Failed States: From Theory To Practice. In: *Office of the President: Islamic republic of Afghanistan* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://president.gov.af/en/speech/transcript-of-president-ghanis-lecture-at-chatham-house-the-royal-institute-of-international-affairs-fixing-failed-states-from-theory-to-practice/>

GHANI, Ashraf, 2014b. President Ghani's Remarks At The Session With Chinese And Afghan Investors And Traders. In: *Office of the President: Islamic republic of Afghanistan* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://president.gov.af/en/speech/president-ghanis-remarks-at-the-session-with-chinese-and-afghan-investors-and-traders/>

GHANI, Ashraf, 2014c. President Ghani's Remarks At China Institute Of International Studies (CIIS). In: *Office of the President: Islamic republic of Afghanistan* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://president.gov.af/en/speech/president-ghanis-remarks-at-china-institute-of-international-studies-ciis/>

GHANI, Ashraf, 2015a. President Ghani's Remarks At The Meeting Of The International Contact Group. In: *Office of the President: Islamic republic of Afghanistan* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://president.gov.af/en/speech/president-ghanis-remarks-at-the-meeting-of-the-international-contact-group/>

GHANI, Ashraf, 2015b. President Ghani's Remarks In The Indian Council Of World Affairs, New Delhi, India. In: *Office of the President: Islamic republic of Afghanistan* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://president.gov.af/en/speech/president-ghanis-remarks-in-the-indian-council-of-world-affairs-new-delhi-india/>

GHANI, Ashraf, 2015c. President Ghani's Remarks In A Media Interaction With Journalists In New Delhi, India. In: *Office of the President: Islamic republic of Afghanistan* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://president.gov.af/en/speech/president-ghanis-remarks-in-a-media-interaction-with-journalists-in-new-delhi-india/>

GHANI, Ashraf, 2015d. President Ghani's Remarks In The Council On Foreign Relations (CFR). In: *Office of the President: Islamic republic of Afghanistan* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://president.gov.af/en/speech/president-ghanis-remarks-in-the-council-on-foreign-relations-cfr/>

GHANI, Ashraf, 2015e. President Ghani's Remarks At The Heart Of Asia-Istanbul Process Ministerial Conference On Afghanistan, Islamabad, Pakistan. In: *Office of the President: Islamic republic of Afghanistan* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://president.gov.af/en/speech/president-ghanis-remarks-at-the-heart-of-asia-istanbul-process-ministerial-conference-on-afghanistan-islamabad-pakistan/>

GHANI, Ashraf, 2015f. President Ghani's Address To The U.S. Congress. In: *Office of the President: Islamic republic of Afghanistan* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://president.gov.af/en/speech/president-ghanis-address-to-the-u-s-congress/>

GHANI, Ashraf, 2016a. President Ghani's Remarks At Brussels Conference On Afghanistan, Brussels, Belgium. In: *Office of the President: Islamic republic of Afghanistan* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://president.gov.af/en/speech/president-ghanis-remarks-at-brussels-conference-on-afghanistan-brussels-belgium/>

GHANI, Ashraf, 2016b. President Mohammad Ashraf Ghani's Remarks At 6th Ministerial Conference Of The Heart Of Asia-Istanbul Process. In: *Office of the President: Islamic republic of Afghanistan* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://president.gov.af/en/speech/president-mohammad-ashraf-ghanis-remarks-at-6th-ministerial-conference-of-the-heart-of-asia-istanbul-process/>

GHANI, Ashraf, 2016c. President Ghani's Remarks At The Munich Security Conference 2016. In: *Office of the President: Islamic republic of Afghanistan* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://president.gov.af/en/speech/president-ghanis-remarks-at-the-munich-security-conference-2016/>

GHANI, Ashraf, 2016d. President Ghani's Remarks At Warsaw Summit. In: *Office of the President: Islamic republic of Afghanistan* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://president.gov.af/en/speech/president-ghanis-remarks-at-warsaw-summit/>

GHANI, Ashraf, 2016e. President Ashraf Speech Remarks At Shanghai Cooperation Organization Summit, Tashkent, Uzbekistan. In: *Office of the President: Islamic republic of Afghanistan* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://president.gov.af/en/speech/president-ashraf-speech-remarks-at-shanghai-cooperation-organization-summit-tashkent-uzbekistan/>

GHANI, Ashraf, 2017a. President Ghani's Remarks At The Kabul Process Conference. In: *Office of the President: Islamic republic of Afghanistan* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://president.gov.af/en/SOKP>

GHANI, Ashraf, 2017b. President Ghani's Remarks At Joint Coordination Monitoring Board Meeting. In: *Office of the President: Islamic republic of Afghanistan* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://president.gov.af/en/News/10254>

GHANI, Ashraf, 2017c. President Ghani's Remarks In The 17th Summit Meeting Of Shanghai Cooperation Organization. In: *Office of the President: Islamic republic of Afghanistan* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://president.gov.af/en/SHNGAI/09>

GHUBAR, Gulabuddin, 2017. Senate Strikes Back at Pedram Over Durand Line Remarks. *Tolo News* [online]. 1 [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://www.tolonews.com/afghanistan/senate-strikes-back-pedram-over-durand-line-remarks>

HALEEM, Abdul a Jawid OMID, 2017. Feature: Afghan saffron growers call for larger export market. *Xinhua Net* [online]. 1 [cit. 2017-07-25]. Dostupné z: http://news.xinhuanet.com/english/2017-06/26/c_136396215.htm

HARPVIKEN, Kristian Berg, 2010. Afghanistan in a Neighbourhood Perspective: General Overview and Conceptualisation. *PRIO* [online]. 1 [cit. 2017-07-25]. Dostupné z: http://file.prio.no/Publication_files/Prio/Harpviken,%20KB%20%282010%29%20Afghanistan%20in%20a%20neighbourhood%20perspective%20%28PRIO%20Paper%29.pdf

HASHIM, Asad, 2015. Despite sanctions, Pakistan's 'terrorists' thrive. *Al Jazeera* [online]. 1 [cit. 2017-07-28]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2015/05/sanctions-pakistan-terrorists-thrive-150518065848142.html>

HASHIM, Asad, 2017. Afghan refugees return home amid Pakistan crackdown. *Al Jazeera* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2017/02/afghan-refugees-return-home-pakistan-crackdown-170225103737546.html>

HINDUSTAN TIMES, 2016. Afghan Taliban offer to protect infrastructure projects including TAPI pipeline. *Hindustan Times* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://www.hindustantimes.com/world-news/afghan-taliban-offer-to-protect-infrastructure-projects-including-tapi-pipeline/story-008VK1ORfNrrvsMprOX2RM.html>

HRW, 2016. Iran Sending Thousands of Afghans to Fight in Syria. *Human Rights Watch* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/news/2016/01/29/iran-sending-thousands-afghans-fight-syria>

HUSSAIN, Zahid, 2011. SOURCES OF TENSION IN AFGHANISTAN AND PAKISTAN: A REGIONAL PERSPECTIVE. *CIDOB Policy Research Project*. 1-16 [cit. 2017-07-24].

Dostupné z: https://www.cidob.org/layout/set/.../OK_ZAHID+HUSSAIN.pdf

IEA, What is energy security? In: *International Energy Agency* [online]. [cit. 2017-07-27].

Dostupné z: <https://www.iea.org/topics/energysecurity/subtopics/whatisenergysecurity/>

IISS, 2016. South Asia and Afghanistan. *Strategic Survey*. 116(1), 121-134.

INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION, 2014. *Afghanistan Remittance Overview and Trends: Annex to Afghanistan Migration Profile* [online]. 1-130 [cit. 2017-07-29].

Dostupné z:

https://afghanistan.iom.int/sites/default/files/Reports/afghanistan_migration_profile_annex_-_remittances.pdf

JOHNSON, Kay a Hamid SHALIZI, 2014. *Afghanistan's Karzai criticizes U.S., Pakistan in farewell speech* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/us-afghanistan-karzai-idUSKCN0HI0LY20140923>

JOLLY, David, 2016. Taliban Sabotage Cuts Major Power Source for Afghanistan Capital. *The New York Times* [online]. 1 [cit. 2017-07-25]. Dostupné z:

<https://www.nytimes.com/2016/01/28/world/asia/taliban-electricity-afghanistan-uzbekistan-kabul.html>

KAKAR, ByJaved Hamim, 2014. Afghanistan won't allow proxy Pak-India war:

Karzai. *Pajhwok* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z:

<http://www.pajhwok.com/en/2015/03/10/afghanistan-won%E2%80%99t-allow-proxy-pak-india-war-karzai>

KAKAR, Javed Hamim, 2017. Hekmatyar-led HIA decides to join government. *Pajhwok* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z:

<http://www.pajhwok.com/en/2017/07/24/hekmatyar-led-hia-decides-join-government>

KAYANI, Saima Ashraf a Saif ur Rehman MALIK, 2015. Afghanistan and Central Asian States (Turkmenistan, Uzbekistan and Tajikistan): Post 2014. *FWU Journal of Social Sciences, Special Issue*. 1(2), 44-56.

KELLY, Robert E., 2007. Security Theory in the ‘‘New Regionalism’’. *International Studies Review*. 9(2), 197–229.

KHALIL, Ahmad Bilal, 2017a. The Rise of Taliban Diplomacy. *The Diplomat* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://thediplomat.com/2017/01/the-rise-of-taliban-diplomacy/>

KHALIL, Ahmad Bilal, 2017b. 'Pashtun Diplomacy' in Afghan Foreign Policy. *TheDiplomat* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://thediplomat.com/2017/03/pashtun-diplomacy-in-afghan-foreign-policy/>

KHAN, Haq Nawaz a Pamela CONSTABLE, 2017. A much-feared Taliban offshoot returns from the dead. *The Washington Post* [online]. 1 [cit. 2017-07-28]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/ruthless-taliban-branch-is-center-stage-in-us-pakistan-tensions/2017/07/18/dc03b2b4-5a89-11e7-aa69-3964a7d55207_story.html?utm_term=.c43a7a1c6049

KHAN, Ijaz, 1998. Afghanistan: A geopolitical study. *Central Asian Survey*, 17(3), p.489-502.

KNOMAD, 2016. *Migration And Remittances Factbook 2016: Third Edition* [online]. 1-69 [cit. 2017-07-29]. Dostupné z: <https://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1199807908806/4549025-1450455807487/Factbookpart1.pdf>

KRAUSE, Keith a Michael C. WILLIAMS, 1996. Broadening the Agenda of Security Studies: Politics and Methods. *Mershon International Studies Review*. 40(2), 229-254.

LEVKOWITZ, Joshua, 2017. Iran’s Taliban Gamble in Afghanistan. *Middle East Institute* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://www.mei.edu/content/article/iran-s-taliban-gamble-afghanistan>

MAASS, Citha D, 1999. The Afghanistan conflict: External involvement. *Central Asian Survey*. 18(1), 65-78.

MAHMUD, Shakib, 2017. Pedram says Durand Line is official border between Afghanistan, Pakistan. *I TN news* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://1tvnews.af/en/news/afghanistan/28678-pedram-says-durand-line-is-official-border-between-afghanistan-pakistan>

MAOZ, Zeev, 1997. Regional security in the Middle East: Past trends, present realities and future challenges. *Journal of Strategic Studies*. 20(1), 1-45.

MCLACHLAN, Keith, 1997. Afghanistan: The geopolitics of a buffer state. *Journal Geopolitics and International Boundaries*. 2(1), 82-96.

MCLEAN, Wayne, 2011. Regional Security Complex Theory and Insulator States: The Case of Turkey. *University of Tasmania*. 2-75. [online]. 1 [cit. 2017-07-28]. Dostupné z: <http://eprints.utas.edu.au/15060/>

MFA, 2017a. The Ministry of Foreign Affairs Summons Pakistan Ambassador to Kabul. In: *The Ministry of Foreign Affairs* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://mfa.gov.af/en/news/pakistan-ambassador-to-kabul-summoned-to-mofa>

MFA, 2017b. Remarks by H.E Salahuddin Rabbani Minister of Foreign Affairs of the Islamic Republic of Afghanistan on Afghanistan's Foreign Policy Priorities and Implications for the New US Administration. In: *The Ministry of Foreign Affairs* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://mfa.gov.af/en/news/remarks-by-he-salahuddin-rabbani-minister-of-foreign-affairs-of-the-islamic-republic-of-afghanistan-on-afghanistans-foreign-policy-priorities-and-impl>

MFA, 2017c. Deputy Foreign Minister meets with Indian Ambassador to Kabul. In: *The Ministry of Foreign Affairs* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://mfa.gov.af/en/news/deputy-foreign-minister-meet-with-indian-ambassador-to-kabul-2>

MFA, 2017d. A Seminar is Held on Joint Endeavors on the "Belt and Road" Initiatives between Afghanistan and China. In: *The Ministry of Foreign Affairs* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné

z: <http://mfa.gov.af/en/news/joint-efforst-seminar-between-afghanistan-and-china-under-framework-of-one-belt-one-road>

MFA, 2017e. Deputy Foreign Minister Meets with the Chairman of the Saudi Fund for Development (SFD). In: *The Ministry of Foreign Affairs* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://mfa.gov.af/en/news/deputy-foreign-minister-meet-with-head-of-social-assistance-fund-saudi-arabia>

MFA, 2017f. Press Release Afghanistan – Uzbekistan. In: *The Ministry of Foreign Affairs* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://mfa.gov.af/en/news/press-release-afghanistan---uzbekistan>

MFA, 2017g. Ministry of Foreign Affairs Summons Pakistan's Chargé d'affaires. In: *The Ministry of Foreign Affairs* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://mfa.gov.af/en/news/charge-de-affaires-of-pakistan-embassy-in-kabul-summoned-to-ministry-of-foreign-affairs>

MFA, 2017h. Deputy Foreign Minister for Economic Cooperation delivered a keynote speech at the 2017 OSCE Asian Conference on Common Challenges and Common Opportunities. In: *The Ministry of Foreign Affairs* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://mfa.gov.af/en/news/deputy-foreign-minister-for-economic-cooperation-delivered-a-keynote-speech-at-the-2017-osce-asian-conference-on-common-challenges-and-common-opportun>

MFA, 2017i. Deputy Foreign Minister for Economic Cooperation Participates at the Fourth Political-Security Dialogue of the European Union's and Central Asia's High Level Officials. In: *The Ministry of Foreign Affairs* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://mfa.gov.af/en/news/deputy-foreign-minister-attend-eu-ca-dialogue-in-kazakhstan>

MFA, 2017j. The Ministry of Foreign Affairs Summons Pakistan Ambassador to Kabul. In: *The Ministry of Foreign Affairs* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://mfa.gov.af/en/news/pakistan-ambassador-to-kabul-summoned-to-mofa>

MFA, 2017k. Ministry of Foreign Affairs Summons Pakistan's Chargé d'affaires. In: *The Ministry of Foreign Affairs* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://mfa.gov.af/en/news/charge-de-affairs-of-pakistan-embassy-in-kabul-summoned-to-ministry-of-foreign-affairs>

MFA, 2016a. Remarks of H.E Salahuddin Rabbani Minister of Foreign Affairs of the Islamic Republic of Afghanistan at the Regional Integration and Prosperity Side Event of the Brussels Conference on Afghanistan. In: *The Ministry of Foreign Affairs* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://mfa.gov.af/en/news/remarks-of-he-salahuddin-rabbani-minister-of-foreign-affairs-of-the-islamic-republic-of-afghanistan-at-the-regional-integration-and-prosperity>

MFA, 2016b. Minister of Foreign Affairs Meets with the Chinese Ambassador to Kabul. In: *The Ministry of Foreign Affairs* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://mfa.gov.af/en/news/foreign-minister-meet-with-china-ambassador-to-kabul>

MFA, 2016c. Foreign Ministry Summons Pakistani Ambassador to Kabul over the Recent Rocket firing by Pakistani Forces on Mahroof and Sarkano Districts. In: *The Ministry of Foreign Affairs* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://mfa.gov.af/en/news/pakistan-ambassador-to-kabul-summoned-to-mofa-for-shelling-on-marroof-and-sarkato-districts>

MFA, 2016c. News Release of the Ministry of Foreign Affairs of the Islamic Republic of Afghanistan on the Recent Actions Taken by Pakistan along the Durand Imaginary Line. . In: *The Ministry of Foreign Affairs* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://mfa.gov.af/en/news/ministry-of-foreign-affairs-press-release-regarding-pakistan-last-actions-regarding-durand-line>

MFA, 2016d. Foreign Minister Meets with the Chairman of the Parliament of Iran. In: *The Ministry of Foreign Affairs* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://mfa.gov.af/en/news/foreign-minister-meet-with-speaker-of-iran-islamic-consulatative-assembly>

MFA, 2016e. Bilateral Meeting between Ministers of Foreign Affairs of Afghanistan and Iran. In: *The Ministry of Foreign Affairs* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://mfa.gov.af/en/news/foreign-ministers-of-iran-and-afghanistan-meet>

MFA, 2016f. Statement by H.E. Foreign Minister Salahuddin Rabbani At the High-Level Meeting on Migration and Refugees at the sidelines of the UN General Assembly. In: *The Ministry of Foreign Affairs* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://mfa.gov.af/en/news/statement-by-he-foreign-minister-salahuddin-rabbani-at-the-high-level-meeting-on-migration-and-refugees>

MFA, 2016g. Remarks by the Deputy Minister of Foreign Affairs of The Islamic Republic of Afghanistan H.E. Hekmat Khalil Karzai at the First Senior Officials Meeting (SOM) of the Heart of Asia/Istanbul Process. In: *The Ministry of Foreign Affairs* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://mfa.gov.af/en/news/remarks-by-the-deputy-minister-of-foreign-affairs-of-the-islamic-republic-of-afghanistan-he-hekmat-khalil-karzai-at-the-first-senior-officals-meeting>

MFA, 2016h. Foreign Ministry Summons Pakistani Ambassador to Kabul over the Recent Rocket firing by Pakistani Forces on Mahroof and Sarkano Districts. In: *The Ministry of Foreign Affairs* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://mfa.gov.af/en/news/pakistan-ambassador-to-kabul-summoned-to-mofa-for-shelling-on-marroof-and-sarkato-districts>

MFA, 2016i. Ministry of Foreign Affairs Summons Pakistani Ambassador. In: *The Ministry of Foreign Affairs* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://mfa.gov.af/en/news/pakistan-ambassador-to-kabul-summoned-to-foreign-ministry>

MINISTRY OF COUNTER NARCOTICS, 2015. *Afghan National Drug Action Plan 2015-2019* [online]. 1-31 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: [http://mcn.gov.af/Content/files/Afghan%20National%20Drug%20Action%20Plan%20\(1\).pdf](http://mcn.gov.af/Content/files/Afghan%20National%20Drug%20Action%20Plan%20(1).pdf)

MINISTRY OF COUNTER NARCOTICS, 2014. *Regional & International Cooperation Policy* [online]. 1-32 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://mcn.gov.af/Content/files/Regional%20and%20International%20Cooperation%20Policy%20on%20Counter%20Narcotics.pdf>

MINISTRY OF COMMERCE & INDUSTRIES, *Afghanistan and Regional Trade Arrangements* [online]. 1 [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/3_afganrta_e.pdf

- NASEER, Noreen, 2014. Trade as an Instrument of Peace Building (Pakistan, Afghanistan and India). *PUTAJ – Humanities and Social Sciences*. 21(2), 1-12.
- NAZIMI, Waslat Hasrat, 2016. Russia's new role in Afghanistan. *DW* [online]. 1 [cit. 2017-07-28]. Dostupné z: <http://www.dw.com/en/russias-new-role-in-afghanistan/a-19087432>
- NEWMAN, Edward a Niklas KELLER, 2007. Criminal Legacies of War Economies. *Journal of Peacebuilding & Development*. 3(3), 49-62.
- OSKANIAN, Kevork K., 2008. *Of 'Friends' and 'Enemies': Expanding the Amity/Enmity Variable within Regional Security Complex Theory*. Presented on 26 March 2008 at the ISA Conference in San Francisco.
- OSMAN, Borhan, Kate CLARK a Martine van BIJLERT, 2017. 'Mother of All Bombs' Dropped on ISKP: Assessing the aftermath. *Afghanistan Analysts Network* [online]. 1 [cit. 2017-07-28]. Dostupné z: <https://www.afghanistan-analysts.org/mother-of-all-bombs-dropped-on-iskp-assessing-the-aftermath/>
- PAJHWOK NEWS, 2015. People on both sides of Durand Line victim of terror: Ghani. *Pajhwok* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://www.pajhwok.com/en/2015/09/01/people-both-sides-durand-line-victim-terror-ghani>
- PAJHWOK NEWS, 2016. Pakistan used refugees issue as pressure tool: Ghani. *Pajhwok* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://www.pajhwok.com/en/2016/09/27/pakistan-used-refugees-issue-pressure-tool-ghani>
- PALIWAL, Avinash, 2016. Afghanistan's India–Pakistan dilemma: advocacy coalitions in weak states. *Cambridge Review of International Affairs*. 29(2), 465-491.
- PEIKAR, Farhad, 2015. Why did the Taliban go to Tehran? *The Guardian* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/iran-blog/2015/may/22/taliban-delegation-official-visit-tehran-iran-isis>

PEW RESEARCH CENTER, 2016. Remittance Flows Worldwide in 2015. *Pew Research Center: Global Attitudes and Trends*. [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://www.pewglobal.org/interactives/remittance-map/>

PRICE, Gareth, 2015. Afghanistan and its Neighbors: Forging Regional Engagement: Afghanistan: Opportunity in Crisis Series No. 9. *Chatham House* [online]. 1-8 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/field/field_document/20150501Afghani%20stanNeighboursRegionalPrice.pdf

PUTZ, Catherine, 2015. Afghanistan's 32-Year Refugee Crisis. *The Diplomat* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://thediplomat.com/2015/09/afghanistans-32-year-refugee-crisis/>

QASSEM, Ahmad Shayeq, 2007. Afghanistan-Pakistan relations: border controversies as counter-terrorism impediments. *Australian Journal of International Affairs*. 61(1), 65-80.

QAZI, Shereena a Yarno RITZEN, 2017. Afghanistan: Who controls what. *Al Jazeera* [online]. 1 [cit. 2017-07-29]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/indepth/interactive/2016/08/afghanistan-controls-160823083528213.html>

QUIE, Marissa, 2013. Afghanistan as the Heart of Asia: The Istanbul Process and the Future of Regional Cooperation. *International Relations and Diplomacy*. 1(1), 32-46.

RASHID, Ahmed, 2016. Viewpoint: Why Afghan refugees are facing a humanitarian catastrophe. *BBC* [online]. 1 [cit. 2017-07-29]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-asia-37607785>

RISEN, James, 2010. U.S. Identifies Vast Mineral Riches in Afghanistan. *The New York Times* [online]. 1 [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2010/06/14/world/asia/14minerals.html>

ROY, Kaushik, 2002. *War and society in Afghanistan: from the Mughals to the Americans, 1500-2013*. Malden, Mass.: Blackwell Publishers. ISBN 978-0-19-809910-9.

SAIKAL, Amin, 2010. Afghanistan and Pakistan: The Question of Pashtun Nationalism? *Journal of Muslim Minority Affairs*. 30(1), 5-17.

SALEHI, Zarghona, 2017. Afghan-Pak border tension: Edibles prices up in Kabul. *Pajhwok News* [online]. 1 [cit. 2017-07-29]. Dostupné z: <http://www.pajhwok.com/en/2017/03/11/afghan-pak-border-tension-edibles-prices-kabul>

SCHOFIELD, Julian, 2011. Diversionary wars: Pashtun unrest and the sources of the Pakistan-Afghan confrontation. *Canadian Foreign Policy Journal*, 17(1), p. 38-49.

SHAMS, Ajmal, 2016. The Politics of 'Good' and 'Bad' Taliban. *Tolo News* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://www.tolonews.com/opinion/politics-good-and-bad-taliban>

SHIRZAI, Mohammad Abed, 2016. Farmers Without Markets: Afghanistan's Struggle Toward an Agricultural Economy. *The Diplomat*[online]. 1 [cit. 2017-07-25]. Dostupné z: <http://thediplomat.com/2016/12/farmers-without-markets-afghanistans-struggle-toward-an-agricultural-economy/>

SIDDIQUI, Naveed, 2017a. Afghanistan will never recognize the Durand Line: Hamid Karzai. *Dawn* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <https://www.dawn.com/news/1318594>

SIDDIQUI, Naveed, 2017b. Pakistan opens Chaman border crossing on 'humanitarian grounds' after 22 days. *DAWN* [online]. 1 [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <https://www.dawn.com/news/1335758>

SILVA C DE OLIVEIRA, Jessica da, 2017. The Place of the Region in IR. *Contexto Internacional*. 39(1), 97-115.

SLAVIN, Barbara, 2016. Iran's 'marriage of convenience' with Taliban. *Al-Monitor* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/05/iran-marriage-convenience-taliban-isis.html>

SMITH, Shane, A., 2014. Afghanistan after the occupation: examining the post-soviet withdrawal and the Najibullah regime it left behind, 1941-199. *The Historian*, 76(2), p. 308-343.

STANFORD, 2015. Lashkar-e-Jhangvi. In: *Mapping Militant Organizations* [online]. [cit. 2017-07-28]. Dostupné z: <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/215#note46>

STARR, Barbara, 2015. Major al Qaeda camp was unknown to U.S. for months. *CNN* [online]. 1 [cit. 2017-07-28]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2015/10/21/politics/al-qaeda-afghanistan-kandahar/index.html>

STRICKLAND, Patrick, 2016. Why are Afghan refugees leaving Iran? *Al Jazeera* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2016/05/afghan-refugees-leaving-iran-160511103759873.html>

TANHA, Gul Mohammad, 2017. Taliban ban on irrigation water leaves crops parched. *Pajhwok* [online]. 1 [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://www.pajhwok.com/en/2017/07/25/taliban-ban-irrigation-water-leaves-crops-parched>

THE GUARDIAN, 2016. The Guardian view on the Bacha Khan massacre: Pakistan must tackle terrorism better: Editorial. *The Guardian* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/jan/20/the-guardian-view-on-the-bacha-khan-massacre-pakistan-must-tackle-terrorism-better>

THE KILLID GROUP, 2012. Kabul protests US stand on Durand Line. *The Killid Group* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://tkg.af/english/2012/11/04/kabul-protests-us-stand-on-durand-line/>

THE PASHTUN TIMES, 2016. We will respect Pashtuns' decision on Pashtunistan: Karzai. *The Pashtun Times* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://thepashtuntimes.com/we-will-respect-pashtuns-decision-on-pashtunistan-karzai/>

TOLO NEWS, 2016. Senior Pak Official Claims Afghan Refugee Camps are 'Safe Havens For Terrorists'. *Tolo News* [online]. 1 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <http://www.tolonews.com/afghanistan/senior-pak-official-claims-afghan-refugee-camps-are-safe-havens-terrorists>

- UBAIDULLOEV, Zabaidullo, 2014. Afghanistan-Tajikistan Relations: Past and Present. *Asia-Pacific Review*. 21(1), 120-136.
- UNODC, 2015. *Afghanistan Opium Survey 2016: Socio-economic analysis* [online]. 1-66 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: https://www.unodc.org/documents/crop-monitoring/Afghanistan/Afghanistan_opium_survey_2015_socioeconomic.pdf
- UNODC, 2016. *Afghanistan Opium Survey 2016: Cultivation and Production* [online]. 1-65 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: https://www.unodc.org/documents/crop-monitoring/Afghanistan/Afghanistan_opium_survey_2016_cultivation_production.pdf
- UNODC, 2011. *The Global Afghan Opium Trade: A Threat Assessment* [online]. 1-66 [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/Global_Afghan_Opium_Trade_2011-web.pdf
- VOGELSANG, Willem. J., 2002. *The Afghans*. Malden, Mass.: Blackwell Publishers. ISBN 06-311-9841-5.
- WALSH, Nick Paton, 2016. Al Qaeda 'very active' in Afghanistan: U.S. Commander. *CNN* [online]. 1 [cit. 2017-07-28]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2016/04/13/middleeast/afghanistan-al-qaeda/index.html>
- WORLD BANK (a), Afghanistan Trade at a Glance: Most Recent Values. In: *World Integrated Trade Solution* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://wits.worldbank.org/countrysnapshot/en/AFG>
- WORLD BANK (b), *Access to electricity (% of population)* [online]. 1 [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/EG.ELC.ACCS.ZS?locations=AF&start=2000>
- YAHYA, Khwaja, 2017. Tajikistan increases electricity export to Afghanistan. *National Radio and Television of Afghanistan* [online]. 1 [cit. 2017-07-25]. Dostupné z: <http://rta.org.af/eng/2017/04/16/tajikistan-increases-electricity-export-to-afghanistan/>
- ZELINKA, Petr, 2008. Kritika teorie bezpečnostního komplexu z hlediska přístupu síťových aktérů. *Mezinárodní vztahy*. 43(4), 52-74.

Zoznam príloh

Príloha č. 1: Báseň „Afganistan, srdce Ázie“

Príloha č. 2: Politická mapa Afganistanu

Prílohy

Príloha č. 1: Báseň „Afganistan, srdce Ázie“

Asia is a body of water and clay,

Of which the Afghan nation forms the heart.

The whole of Asia is corrupt,

If the heart is corrupt,

Its decline is the decline of Asia;

Its rise is the rise of Asia,

The body is free only as long as the heart is free,

The heart dies with hatred but lives with faith.

Allamah Muhammad Iqbal, preklad Ahmad Shah Abdali [online]

<https://hashia.wordpress.com/2011/05/15/%E2%80%98afghanistan-the-heart-of-asia%E2%80%99-2/>

Príloha č. 2: Politická mapa Afganistanu

Voľne dostupné z Nations Online Project [online].

http://www.nationsonline.org/oneworld/map/afghanistan_map.htm

